

ההכרזה

1852

№1 2022

170

№ 1 // 2022

ლიცენზირებული –
საზღვარგარეთის ქართული

მთავარი რედაქტორი
ამირან გომარტელი

პასუხისმგებელი რედაქტორი
თამარ გელიტაშვილი

კომპიუტერული უზრუნველყოფა
მარინა სიყმაშვილი

ქართული გამომცემის
საქართველოს კულტურის, სპორტისა და
ახალგაზრდობის
სამინისტროს სელშეწყობით

საქართველოს
კულტურის, სპორტისა
და ახალგაზრდობის
სამინისტრო

ciskari1852@gmail.com
<https://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/2>

სარჩევი

„ცისხარი“ 170 წლისაა	3	ნინო დარბაისელი პაოლო იაშვილის „დარიანული“ ნაქარაგმევი	48
პოეზია როინ აბუსელიძე	6	გურო დავითიძე	57
პროზა ნათია კაპანაძე მოთხრობები	13	ქართველი ჰემინგუეი (ორიოდ სიტყვა გურამ რჩეულიშვილზე)	
ნინო დიღმელაშვილი მოთხრობები	18	ღრამაბურგია	
ილია ჭავჭავაძე - 185		გიორგი შერვაშიძე	61
ვახტანგ გურული ევროპული პროგრესი და სამწუხარო ქართული სინამდვილე	31	ასი ათას ერთი	
პრიბიანა-ჟსეისტიანა ნინო სადღობელაშვილი პოეტური ინტერაქცია სიკვდილის შემდეგ (ნუგზარ ზაზანაშვილის ხსოვნას)	44	ახალი თარგმანი ირვინ შოუ ლმერთი აქ იყო, მაგრამ ადრე დაგვტოვა ინგლისურიდან თარგმნა ნინო თოხაძემ	76

გარეჯანზე გამოყენებულია რეზო გაბრიადის
„ჯადოსნური საათი“

ავტორთა საყურადღებოდ!

რედაქციაში შემოსული მასალები ავტორებს არ უბრუნდებათ;
გთხოვთ, მასალების ელვერსია გადმოგზავნოთ ვორდის ფაილით;
ჟურნალის ყოველი ნომრის ელვერსია მომდევნო ნომრის გამოსვლისთანავე
განთავსდება საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრულ
ბიბლიოთეკა „ივერიელში“ – <https://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/2>

„ცისკარი“ 170 წლისაა

ჩვენი ჟურნალი იუბილარია. ჟამთაღრიცხვა 1852 წლიდან იწყება. მძიმე ვითარება უსწრებდა წინ „ცისკრის“ გამოსვლას. 1801 წლის ანექსიის შემდგომი პერიოდი, მთელი ნახევარი საუკუნე, საქართველოს საზოგადოებრივ-კულტურული ცხოვრების დაქვეითების ხანაა. 1832 წლის შეთქმულების დამარცხებამ საზოგადოებრივი ცხოვრების კიდევ უფრო მეტი პარალიზება გამოიწვია. ორიოდე მაგალითს მოვიხმობთ: 1838 წლამდე საქართველოში არც ერთი ქართული წიგნი არ დაბეჭდილა; 30-იან წლებში ხელისუფლების მცდელობითაც კი ვერ მოხერხდა თბილისში საგუბერნიო ბიბლიოთეკის დაარსება, რამდენადაც არ აღმოჩნდა თუნდაც რამდენიმე ათეული პირი, რომლებსაც ბიბლიოთეკით სარგებლობის სურვილი ექნებოდა.

მკაცრი, მაგრამ არსებითად სამართლიანია ამ პერიოდის არჩილ ჯორჯაძისეული შეფასება: „ქართველ საზოგადოებას მეცხრამეტე საუკუნის პირველ ნახევარში ეროვნულად გარკვეული ფიზიონომია აღარ ჰქონდა. ძველ დროში თუ იყო რაიმე კულტურის ნასახი, თითქოს წაშლილიყო. პოლიტიკურად დასნეულებული ეროვნული სხეული დასნეულდა ზნეობრივად და გონებრივადაც“.

1837 წლის ოქტომბერში იმპერატორ ნიკოლოზ I-ის სტუმრობა გრანდიოზულ დღესასწაულად იქცა. ამის შესახებ სამხედრო ისტორიკოსი ვასილი პოტო წერდა: „1837 წელს იმპერატორმა ნიკოლოზ პავლეს ძემ გააბედნიერა კავკასია თავისი აქ ყოფნით... ქართველი თავადები ასი და ორასი ვერსის სიშორიდან მოდიოდნენ

თბილისში, თან შვილები მოჰყავდათ, რომ ხელმწიფისთვის ეჩვენებინათ და მონაწილეობა მიეღოთ დიდ სახალხო დღესასწაულში“.

პარადოქსია, მაგრამ ფაქტია, ნიკოლოზ I-ის სტუმრობას პოზიტიური შედეგიც მოჰყვა. ქართველი არისტოკრატის კეთილგანწყობით გულდამშვიდებულმა იმპერატორმა შესაძლებლად მიიჩნია, საქართველოს მმართველობითი სისტემის

გარდაქმნა და მისი გადაყვანა სამხედროდან სამოქალაქო ცხოვრებაზე. ამან კი კულტურული ვითარების გაუმჯობესებასა და ეროვნული თვითშეგნების ამაღლებას შეუწყობ ხელი.

1845 წელს საქართველოში კავკასიის ახალი მმართველი, მეფისნაცვალის მიხეილ ვორონცოვი ჩამოვიდა. მიხეილ ვორონცოვი ბრიტანეთში რუსეთის ელჩის შვილი

იყო. ინგლისში აღზრდილ მიხეილ ვორონცოვს ტლანქი, დერჟავნიკული რუსული პოლიტიკისაგან სრულიად განსხვავებული დამოკიდებულება ჰქონდა კოლონიური მმართველობისადმი. ეს იმგვარი სტრატეგია იყო, რომელმაც შემდგომში ინგლისსათვის დადებითი შედეგი მოიტანა – ყოფილი კოლონიები მოკავშირეებად გაიხდა. რუსეთი კი დღესაც ცეცხლითა და მახვილით ებრძვის საბჭოთა იმპერიიდან გამოყოფილ ქვეყნებს. ომები საქარ-

თველოსა და უკრაინის წინააღმდეგ ამის მკაფიო მაგალითია.

მიხეილ ვორონცოვმა უახლოეს თანამშრომლად დიმიტრი ყიფიანი შეარჩია. ამ პერიოდიდან მოყოლებული, თუ რაიმე ეროვნული საქმე გაკეთდა ჩვენში ყველაფრის ინიციატორად და მოთავედ დიმიტრი ყიფიანი გვევლინება. მაგალითისთვის ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოებისა და ილია ჭავჭავაძისა და ივანე მაჩა-

ბლის საადგილმამულო ბანკის დასახელებაც კმარა.

სალიტერატურო ჟურნალის დაარსებაშიც მნიშვნელოვანია დიმიტრი ყიფიანის წვლილი. მიხეილ ვორონცოვმა დიმიტრი ყიფიანის რჩევით მიანდო „ცისკრის“ რედაქტორობა გიორგი ერისთავს. „ცისკრის“ რედაქტორობამდე გიორგი ერისთავს უკვე ჰქონდა მნიშვნელოვანი დამსახურება ქართული კულტურის წინაშე. 1850 წლის იანვარში თბილისის ვაჟთა გიმნაზიის სააქტო დარბაზში გიორგი ერისთავის მიერ შეკრებილმა დასმა მისივე კომედია „გაყრა“ წარმოადგინა. ქართველი ძირძველი არისტოკრატიის ოჯახების წარმომადგენელთა გარდა, სპექტაკლებში როლებს ასრულებდნენ: დიმიტრი ყიფიანი, ისტორიკოსი პლატონ იოსელიანი, რუსეთის ცნობილი სამხედრო და პოლიტიკური მოღვაწე მიხეილ ლორის-მელიქოვი.

გიორგი ერისთავს ამ საქმეშიც დიდ დახმარებას უწევდა მიხეილ ვორონცოვი, რომელმაც ქართულ თეატრს მეტად მწვავე პრობლემა გადაუჭრა – თავიდან ააცილა ცენზურასთან არასასურველი ურთიერთობა. ოფიციალური ცენზურის თანამშრომელი, რომელიც უმეტეს შემთხვევაში ქართველებისადმი არაკეთილგანწყობილი მოხელე იყო, დასადგმელად გამიზნულ პიესას აღარ შეამონებდა. ეს ფუნქცია, ვორონცოვის დაჟინებული მოთხოვნით, პლატონ იოსელიანს დაეკისრა, ანუ თეატრის დასის წევრი ამავე დროს მისი ცენზორიც იყო.

ასევე დადებითად უნდა შეფასდეს მიხეილ ვორონცოვის როლი, როცა მან ჟურნალ „ცისკრის“ გამოცემის ნებართვის მოთხოვნისას დამალა ისეთი ფაქტი, როგორც გიორგი ერისთავის მონაწილეო-

ბა იყო 1832 წლის შეთქმულებაში. მანვე გამოიწერა წმინდა ნინოს სასწავლებლისათვის ასი ცალი ჟურნალი, რაც, ფაქტობრივად, ერთგვარი სუბსიდიია იყო ჟურნალისათვის.

პირველ ქართულ სიტყვიერებით ჟურნალს გიორგი ერისთავმა „ცისკარი“ დაარქვა. რედაქტორის ნიჭიერება ამ სახელდებაშიც ჩანს. ცისკარი, ანუ განთიადის ვარსკვლავი უფლის მატერიალიზებული სიმბოლოა („მე ვარ... ვარსკვლავი ბრწყინვალე განთიადისა“). „ცისკრის“ სახელდება ერთგვარ სემანტიკურ არქეტიპადაც კი დაედო შემდგომი დროის ასევე ფრიად მნიშვნელოვან ქართულ ლიტერატურულ გამოცემებს – „მნათობი“, „განთიადი“, „პირველი სხივი“.

ჟურნალ „ცისკარზე“ მისი ნათლია-რედაქტორი, ისევე, როგორც იმჟამინდელი მოაზროვნე ქართველობა, განსაკუთრებულ იმედებს ამყარებდა. „ცისკარს“ ღვთაებრივი საუფლოს კარი უნდა გაეღო – ჩვენს სულიერ აღორძინებას უნდა დასდებოდა საფუძვლად. ასეც მოხდა.

გიორგი ერისთავის რედაქტორობით „ცისკარმა“ მხოლოდ ორ წელიწადს იარსება. 1857 წელს ჟურნალის აღდგენა ივანე კერესელიძის სახელს უკავშირდება. ივანე კერესელიძის ჟურნალი შინაარსითაც და მასალის მრავალფეროვნებითაც გამოირჩევა წინამორბედისაგან. რაც მთავარია, როგორც ილია ჭავჭავაძე ბრძანებდა, ამ პერიოდის „ცისკარმა“ აკვნობა გაუწია იმ ყმანვილ მწერლებს, რომელთაც მერე, სამოციან წლებში, წინანდელ მწერლებთან ერთად ძლიერი ტალღა ჰკრეს ჩვენს აზრთა დენასა“.

ასი წლის შემდეგ, 1957 წელს, განახლებულმა ჟურნალმა კვლავ

იდო თავს განსაკუთრებული მისია. ვახტანგ ჭელიძის ირგვლივ შემოკრებილმა ახალგაზრდობამ, მეოცე საუკუნის „სამოციანელებმა“, ახალი სული შთაბერეს კომუნისტური დიქტატურის შიშით ხმაგაკმენდილ ქართულ მწერლობას. მათ შემოქმედებაზე აღიზარდა თავისუფლებისმოსურნე მკითხველი და საერთოდაც, საქართველოს დამოუკიდებლობა ქართველ მწერალთა ინიციატივა იყო. ამ საქმეში „ცისკარს“ ლომის წილი უდევს.

„ცისკრის“ დამსახურება ქართული სულიერების, ქართული კულტურის წინაშე იმდენად მნიშვნელოვანია, რომ გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, სამსაუკუნოვანი ჟურნალი ჩვენი ქვეყნის კულტურული მემკვიდრეობის ფასდაუდებელი საგანძურია. ეროვნულ ცნობიერებას კულტურა ქმნის, რაშიც მწერლობის როლი განსაკუთრებულია.

„ცისკარი“ ფენიქსივით რამდენჯერმე აღდგა. 2015 წელს აღდგენილ-განახლებულ ჟურნალს „ცისკარი 1852“ ვუწოდეთ. ამგვარი სახელდება იმის გამომხატველია, რომ თავს გიორგი ერისთავისა და ივანე კერესელიძის ჟურნალის სულიერ მემკვიდრეებად მივიჩნევთ. 2015 წელს, აღდგენილ-განახლებული ჟურნალის საზოგადოებისთვის წარდგენისას ითქვა, „ჩვენი ყოფაცა და სულიერი არსებობაც მუდმივ ქმნადობა-განახლების პროცესშია, მხატვრული სიტყვა ჩვენთვის ისეთსავე ლოგოსურ მნიშვნელობას იძენს, როგორც სახარებისეული „პირველთაგან იყო სიტყვა. ამ რწმენით ჩვენ აღთქმული ქვეყნისაკენ მივემართებით“. დღესაც იმავეს გავიმეორებთ:

ჩვენ დღესაც გაზაში ვართ!

როინ აბუსელიძე

პირველი შეხვედრა

წვიმის ქალაქში იმ დღესაც
 წვიმდა,
 ინუნებოდნენ
 მაგნოლიები,
 შენი ჩურჩული ჟრუანტელს
 მგვრიდა
 და ათას რამეს
 გაყოლიებდი.
 ნუთუ ცხოვრება მართლა
 ბედია,
 და ყველაფერი მაღლა
 განსაჯეს?!
 ერთ ზღვაში ორჯერ აღარ
 შედიან,
 მე შენს ღელვაში მოვხვდი
 ათასჯერ...
 წვიმის ქალაქში იმ დღესაც
 წვიმდა
 და გზები იყო
 გადაკვეთილი
 და რაღაც მძიმე, უცხო და
 წმინდა
 შემოდიოდა ჩვენში
 ღმერთივით...
 მერე კი ყველა ნერვი
 დატბორა,
 დაუკავშირა გრძნობა
 განვლილ წლებს

და როგორც კარგი წიგნის
 ავტორმა,
 დაფნის გვირგვინზე ფიქრი
 დავიწყე,
 თუმცა კაცი თურმე მაშინ
 ეცემა,
 როცა იმედი თითქოს
 გამაგრებს,
 ჯერ შენ და მერე ჩემმა
 ლექსებმა,
 ტერენტისავით ჯვარზე
 გამაკრეს!
 ბათუმს მოედო წვიმის
 არშია,
 წვიმდა უმიზნოდ, უხმოდ,
 სიბეცით
 და როგორც იმ ძველ
 სიმღერაშია,
 თითქოს ჩვენც წვიმად
 გადავიქცეთ.

ქოხის და სარკის იგავი

(ის შევა ქოხში, სადაც ერთი მყიფე სარკვა,
 ქოხში რეალურს ემიჯნება ძველი იგავი:
 უნდა ჩახედო სარკეს გულში, რომ გაარკვიო,
 როგორ იყავი, სად იყავი ან ვინ იყავი).

შემდეგ ლექსებიც გარემოსფერ ნიღბებს ირგებენ,
 ჰო, პოეზიაც აღარ დარჩა ნალდი, არიეს,
 სთვლემდა პოეტი წინა ღამის ნამორიგევი,
 რომ ვერ დაუსხლტა ენის კაუჭს, ენის ბარიერს.
 ვერ აითვისა უცხო სიტყვის ზუსტი აქცენტი
 და წყლიან თვალებს მთვარეების ბილბორდებს აკრავს,
 მსუყე ჯამაგირს რომ ჰყოფნოდა შეეძლო, მაგრამ...
 ბინა, სიმშვიდე, სამსახური არ აქვს არცერთი.

(უყურებს სარკეს ის აჩვენებს თითქოს ბოლო დღის
 ამბებს, ამინდებს, ისტორიას, ტკივილს გახედნილს,
 უყურებს სარკეს და ამშვიდებს პოეტს მხოლოდლა,
 რომ გრამითაც არ ეშინია მასში ჩახედვის.)
 ადრე დაიწყო უსასრულო სევდის კანტანტა,
 დღეს მის თვალებში ძველ იმედებს ვინლა იპოვის?!

მას ხომ უბრალოდ ცელქი გოგო შეუყვარდა და
 გულუბრყვილობით დაიკიდა ფეხზე დიპლომი...
 და შერჩა მხოლოდ ერთი ცალი სულის მაიკა
 და მოგზაურობს პლანეტაზე ფიქრის ჩემოდნით
 და ფიქრობს ყველა სულელია ვინც კი my god-ს,
 ვერ გამოხატავს მშობლიური – ღმერთო ჩემოთი.
 მაგრამ ხანდახან ხმაურს იწყებს მისი ამბოხიც,
 ვერ ეგუება ამდენ ნათევს, ნათმენს, ნაჭვარტლევს,
 ის ეძებს იმედს ლექსის მიღმა, მიღმა ამ ქოხის...
 სადაც დატოვა „შორეული ცის სილაჟვარდე“.

(ეს ქოხი ადრე დიდი იყო, თვალეზრაცვენილ
 და გამწარებულ ღმერთს იტევდა, ზრდიდა, მალავდა,
 მაგრამ იმდენად დაიღალა ქოხი ჯვარცმებით,
 კი არ განეწვწო, შემცირდა და დაპატარავდა).

სარკე კი ჰყვება გასულ ამბებს, სარკე მხნედ არი
 ირგვლივ მრავალი სიკვდილია, ცრემლი, ასე რომ –
 თუ კი არსებობს ამ სოფელში ერთი ცხედარიც,
 ეჭვგარეშეა იმ სოფელმაც რომ იარსებოს.

იწყება თოვლი, მობუზულან გარეთ ხუნდები,
 დაჰყურებს მიწის უძრაობას შურით მდარე ცა,
 იგი გამოვა ამ ქოხიდან თუმც შებრუნდება,
 შებრუნდება და
 სარკეს დალენავს!..

მამაო ჩვენო და დედაო მარია

დღეს სულმა სხეულის სამოსი გარიყა
 და სანამ ცას ვუმზერ, ჯერ კიდევ მთვარიანს,
 მინდა, რომ მოგიყვებ რა ვარ და რა ვიყავი,
 მამაო ჩვენო და დედაო მარია.

მე ვენდე და დავრჩი უფალო – ნოესთან,
 ის იყო პირველი მხსნელი და მოკეთე,
 დავცინე ნარღვნაში დარჩენილ პოეტს და
 სივრცე არ გვყოფნიდა კიდობნის პოეტებს.
 სანთლების დიდებით დაოსილ ტაძარშიც,
 ცოდვები გამელღვო არ დამიზარია
 და მინდა მოგიყვებ რა ვარ და რა დავრჩი,
 მამაო ჩვენო და დედაო მარია.

ვხარობდი მესამე ყივილის გამო და
 მინდოდა, რომ ზეცა წითელი მეხილა,
 თუმც ისიც ვიყავი,

ვინც იმას ამბობდა, –
რომ მამალს მესამედ არ უნდა ეყივლა.
ჰქმნიდა წელთაღრიცხვას, საოცარს, მზის საგა,
დღე იყო მუქი და დღე იყო რევანშის,
როს ეკლის გვირგვინებს გინწავდნენ,
ბზისაგან –
დიოდა წყალი და ვტიროდი მე მაშინ.
სალამოს ლოცვები გალობად მომესმა,
ცა ანგელოსებმა ნისლებით დაორთქლეს,
პოეტიც ადამი ყოფილა, რომელსაც
არ შერჩა არცერთი ნეკნი და სამოთხე.
ცოდვებს ხომ მარტივად ვერ ჩამოიფერთხავ,
ფიქრებში კი არა ლოცვებშიც ბინდდება
და ფილტვებს შიგნიდან ხმაურით მიხეთქავს,
ხარხარში ჩაკლული ტირილის დიდება.
იმედი – იმედში მოჩანდა წერტილად,
სატანამ თავისი შეკრიბა სინოდი,
ჯვარზე რომ გაკრავდნენ მინდოდა მეტირა
და ჩემს მაგივრადაც, ღმერთო, შენ ტიროდი...
წარსულს თვალს ვადევნებ დაღლილი ფიქრებით,
არ ვმაღავ თუ რა მწყინს ან რა მიხარია
და იქნებ თქვენც მითხრათ ხვალ როგორ ვიქნები,
მამაო ჩვენო და დედაო მარიამ.

დრო აცოტავებს ცრემლებში
მარილს,
თუმც ვეფინები წარსულს
ქათიბად,
ჩემი ეზოდან წამოვა
ქარი
და შენს ბალებში ვარდებს
გათიბავს.

თვალს გავუსწორებ ტაძარში
ხატებს,
იქაც შემოვა ცივი
ქარის ხმა
და შენი შავი საყურის
ნატეხს
მაჯაზე როგორც დანას
დავისვამ.

მე დავიცლები სევდით და
სისხლით

და შენში ყველა წყენა
მოკვდება,
ცისფერი ცისკენ ცხელ მზერას
ისვრი
და შეეცდები მზის
ჩამოგდებას...

და მოგიკვდები ასე
სანატრელს,
აფეთქებიან როცა
ატმები,
ჩამქრალ ბუხართან ვნებებს
აანთებ
და ჩემი ლექსის ცეცხლით
გათბები...

დრო აცოტავებს ცრემლებში
მარილს,
თუმც ვეფინები წარსულს
ქათიბად,
ჩემი ეზოდან წამოვა
ქარი
და შენს ბალებში ვარდებს
გათიბავს.

სიკვდილმა უკვე
ჩაიარა,
სიცოცხლეც
სიკვდილივით
მიდის,
რა ტკივილები ან
რა იარა,
რა წყალზე გასადები
ხიდი?..
დინჯად,
მოკრძალებით,
დაფიქრებით,
წლები აურეკლავს
სარკეს.
რა ვარ?
რა ვიყავი?
რა ვიქნები?
მთელი ცხოვრებაა
ვარკვევ!...

ხავსმოკიდებული სიმღერა გამახსენდა,
 შენს ეზოს რომ ჩავუარე ამ დილით,
 ახლა მომავალი აბსურდია, არ არსებობს,
 მხოლოდ წარსულია ნამდვილი.
 მაღალი შენობები, გალავნები, სახლები,
 საიდან მოისხით სეზონებო?
 იცი, შენს ბავშვობას, მუხლებგადაყველეფილს,
 კვლავ ვეძებ, სიყვარულო, ეზო-ეზო.
 ჩამქრალი კოცონები, ბებერი მეგობრები,
 მხვდებიან ამ ქუჩაზე მალიმალ,
 ვილაცას უსათუოდ პოეტი ვეგონები,
 ახლა იმნაირად მთვრალი ვარ...
 და ყურში ზარივით მინკრიალებს
 ათობით
 ლექსი და განცდა და მუსიკა,
 ნეტავ დღეს ვის სარეცელს იყოფ და ათობ და
 ვის აკვანს არწევ და უზიხარ?!
 ის სიტკბოგასული სიტყვები მომყვებიან
 გულის გალენილი ფიცარიც,
 შენთან, შენთან მომაქვს, ლოთს და ბოჰემიანს.
 ვაი თუ, ვაი თუ ვერ მიცანი.
 როგორ მიყურებდი ფანჯრიდან, გამახსენდა,
 წვიმები რომ წვიმდნენ წყვეტილად,
 ცამდე მენატრები თვალებლამაზებავ,
 ღმერთივით სანდოვ და კეთილო.
 გავივლი ამ ქუჩებს, ამ სახლებს ამ აღმართებს,
 დავიპნევი იდუმალ ზრახვებად,
 და ერთხელ, ამ ერთხელაც უშენოდ დავალამებ
 და ძილში წყველასავით ჩამყვება:
 „მივდიოდით მხარდამხარ
 და დრო გვეუარესა,
 ან არ ვიცი სადა ხარ
 და რომელსა მხარესა“.

მე დედამინაზე

მე, დედამინაზე, ყველაზე მარტო ვარ,
 და როგორ შემძულდა ეს სიტყვაც – „საშველი“
 და ვითვლი საათებს სხეულმაც დამტოვოს,
 სული ამ თიხიდან მაქვს გამოსაშვები.
 ვერ მივხვდი, თუ როდის ვიქეცი ასეთად,
 მე დედამინაზე ყველაზე მარტო ვარ!
 ვინც ფიქრობს ჩემ გვერდით იდგა და მავსებდა,

ეს სიცარიელეც მან გამიფართოვა.
 და მეც რომ გაფრენა... ჰო, არ შემიძლია,
 ამაზე ნაკლებად ვლელავ და ვლელავდი,
 ეს ისეც იცოდნენ, იცით და იციან,
 მე მარტოობით ვარ ჩაფლული ყელამდი.
 მეტირა? ვისთვის ან რაღასთვის მეტირა?
 წლებია რაც ჩანვა ეს უამინდობა,
 მე ხომ სიცოცხლეზე ცოტათი მეტი და
 სიკვდილზე ცოტათი ნაკლები მინდოდა.
 და ამ ბრწყინვალეების აბსურდულ შუალედს,
 ვერ ვაგნებ, არ არის! იქნებ არც არსებობს,
 საკუთარ თავს ბევრჯერ წრე შემოუარე,
 ჰო, შენ, ჩემო თავო! ამჯერად ასეთო...
 სული ამ თიხიდან მაქვს გამოსაშვები,
 სანამდის სულ ბოლო ზამთარმა დამთოვა
 და როგორ შემძულდა, ეს სიტყვაც „საშველი“,
 მე, დედამინაზე, ყველაზე მარტო ვარ!...

რომ აგედევნება ქარი,
 გეგმებს ჩამომარცვლავ მომავლის,
 შემდეგ განშორების მარილს,
 გულზე მეთასედ
 მომაცრი...
 მიტოვებული და
 დაღლილი,
 ველარ მოვიშუშებ დამლებს,
 კუდში გამოგყვები ძალღივით
 და ძველ სიყვარულზე
 დავყეფ.
 მერე,
 გამჭორავენ ქილიკით,
 თუმც კვლავ იყვავილებს ბზა.
 ჩემო საცალფეხო
 ბილიკო,
 ჩემო ტაძრისაკენ გზავ...

ნათია კაპანაძე

ლილიანი

– ნეტავ სად წავიდა?!

სახლიდან ხშირად იპარებოდა. პატარ-პატარა მინიშნებებს მიტოვებდა, რომ მეპოვნა. ეს იყო ჩვენი თამაში და ერთგვარი ტრადიციაც, როცა სახლში ვინმე გააბრაზებდა, მიდიოდა ტყე-ტყე, მთა-მთა, ისეთ ადგილებში, სადაც ადამიანი არ შეხვდებოდა...

მტაცებელი ცხოველივით დაძრწოდა, თმას გაიშლიდა და ასე, ტალახში ამოგანგლული ისკუპებდა, ხან ერთ ხეს ამოეფარებოდა, ხან მეორეს... ასე თავს დაცულად გრძნობდა, ვხედავდი. ის უმეტესად ვერ მხედავდა.

სანამ დაიბადებოდა, აბა, რა ვიცოდი, რომ მოვიდოდა და დამფრთხალი ბაჭიების მსგავს ცხოვრებას მომიტანდა?! ვიჯექი ხოლმე და ვუყურებდი, როგორ იზრდებოდა დედაჩემის მუცელში და როგორ ემსგავსებოდა ნესეს. აი, ახლა გასკდება – ვფიქრობ, აი, ახლა და გადმოიღვრება მისი ტკბილი სურნელი, მისი მზისფერი სიტკბო.

დაიგვიანა. ძალიან დაიგვიანა. თოთხმეტი წლის ვიყავი რომ დაიბადა. „შემთხვევითი ბავშვი“ იყო და ცხოვრებაც ასეთივე ჰქონდა. ჩვენთან ჩვეულებად იყო, შვილი აუცილებლად ბიჭი უნდა გყოლოდა, ვაჟკაცი, გვარის გამ-

გრძელებელი. ასე ვიბადებოდით ჩვენს სოფელში ღვთისა და მამის რჩეული შვილები და მერე... ისროდნენ მამები თოფებს, სვამდნენ და მღეროდნენ კვირების განმავლობაში, რადგან ბიჭის დაბადება არც თუ ისე ხშირი იყო, რადგან გოგოზე ორსული დედები შვლიმკვდარი დედები ხდებოდნენ.

●
– შენი ძმა რომ დაიბადება ყველაფერს შენ ასწავლი, უკვე დიდი ხარ. მასზე ზრუნვა შენ მოგეთხოვება, – მითხრა მამამ ნადირობისას.

– მაინც, რა უნდა ვასწავლო?

– როგორ გახდეს კაცი და იცხოვროს კაცურად!

– და როგორ უნდა გახდე კაცი?

– შენი სიტყვა კანონი უნდა იყოს; შეუპოვარი უნდა იყო, ისეთი, როგორიც მე ვარ. თავი არავის უნდა დააჩაგრინო და თუ მაინც ეცდებიან, რომ დაგჩაგრონ, ეს უკანასკნელი უნდა იყოს, რასაც ისინი გააკეთებენ.

– კაცობა ეგ არის?

– თოთხმეტი წლის ხარ, უკვე უნდა იცოდე, რა არის კაცობა.

იმ საღამოს სახლში მივიტანეთ მზისქვეშ განოლილი ზაფრანისფერი

შველი... იმ საღამოს შემდეგ ხშირად ვფიქრობდი არაკაც მამაჩემზე.

დაბინდებამდე ვეძებდი და ბოლოს ვიპოვე... ყოველთვის ასე იყო, სადაც არ უნდა წასულიყო ყოველთვის ვგრძნობდი მის სიახლოვეს. ეს იყო განსაკუთრებული კავშირი და, მიუხედავად იმისა, რომ მე მას კაცობა ვერ ვასწავლე, მან შეძლო და სიყვარული მასწავლა.

რა თქმა უნდა, მის დაბადებას სიხარულის ნაცვლად შიში მოჰყვა, სიკვდილის შიში. შერცხვა მამაჩემი მთელი სოფლის წინაშე; მთელი სამყაროს წინაშე; აბა, როგორ, მას ხომ გოგო ეყოლა?!

გამთენიისას დაიბადა ლილიენი.

გამთენიისას მოკლეს ჩვენი სოფლის ერთადერთი ექიმი. გაისროლეს თოფი არა – სასიხარულო, არა ბედნიერების და ჩამონვა ჩვენს სახლში სევდის ნისლი.

ნაწილ-ნაწილ აგროვებდა დედა ბედნიერებას და ლილიენს სულში უფუთავდა. ნაწილ-ნაწილ იცლებოდა დედა ბედნიერებისგან ყოველ ღამით, როცა ჩვენი ოთახიდან გადიოდა და თავის საძინებელში შედიოდა. ყოველ დღით, როცა თავის საძინებელიდან გამოდიოდა და უკან მამა მოჰყვებოდა.

მაღე ჩამოიშალა დედაჩემი.

მაღე მოუწია გაზრდა ლილიენს.

დაუპატარავდა და მხრებზე გადაასკდა დედის შეკერილი ერთადერთი კაბა.

„ეგ კაბა არ გიხდება ლილიენ, სხვა რამე ჩაიცვი!“ – ხშირად საყვედურობდა მამა, თუმცა, ის მაინც არ იშლიდა მანამ, სანამ იმ კაბის ნაცვლად საწოლთან ჩემი ძველი შარვალი არ დახვდა.

ხმა არ ამოუღია, ჩაიცვა და ეზოში გავიდა.

მამასთან სიახლოვეს ყოველთვის თავს არიდებდა, განსაკუთრებით მას

შემდეგ, რაც დედა გარდაიცვალა. არც კი უყურებდა... უფრო და უფრო ჩაკეტილი გახდა, ჩემთანაც...

მერე შევნიშნე, რამდენჯერმე როგორ ადგა შუალამეს და როგორ გაშემდა მძინარე მამის საწოლთან. მხოლოდ იდგა, არაფერს აკეთებდა. მე კი ვერაფერს ვეკითხებოდი...

ოდესმე თუ გიგრძენიათ, როგორ კარგავთ ყველაზე ძვირფას ადამიანს, აუცილებლად გამიგებთ. რადგან რთულია იპოვო ადამიანი, რომელსაც მთელი არსებით შეიყვარებ, თუმცა, ბევრად რთულია თავად გახდე ასეთი ადამიანი სხვისთვის! რაც არ უნდა გაკავშირებდეთ...

სასაფლაოზე სიარულს მოუხშირა, ესეც მისი საიდუმლო თავშესაფარი. ცოტა ხანი ვაცადე, მერე მივედი და გვერდით მივუჯექი – არ გაჰკვირვებია.

– იცი დედა როგორ მოკვდა?

– დაეცა და საფეთქელი გაუსკდა.

– ის მამამ მოკლა!

– რას ამბობ, ლილიენ?! – გულის სიღრმეში ამაზე მეც მიფიქრია, მაგრამ ამის მოსმენა მისგან შემაძრწუნებელი აღმოჩნდა...

– დავინახე ნიკოლო.

ასე მაშინ მეძახდა, როცა ცუდ ხასიათზე იყო და ჩემი ხუმრობები აღიზიანებდა.

დედის გარდაცვალების შემდეგ გადავწყვიტე სოფელში დავრჩენილიყავი, არ მინდოდა ლილიენი სულ მარტო დარჩენილიყო და პირიქით გამოვიდა – მის გვერდით ვიყავი, ის კი მაინც მარტო იყო.

– მამა უყვიროდა: ჯერ ერთიც არ დავინწყებიათ, თუ ისევ გოგო იყო, სამუდამოდ მომეჭრება თავი. სიკვდილის მერეც ქილიკით გამიხსენებენ, საერთოდ თუ გამიხსენეს... დედა უარზე იყო, ტიროდა. მან კი ყვირილისას ხელი ჰკრა – იქნებ გაუცნობიერებლად?! მაგრამ... დედა მან მოკლა.

●
– რამდენი ხანი მალავდა ამ ამბავს? ეს ისტორია მუდმივად მის გონებაში ტრიალებდა, ფორმას იცვლიდა და უფრო დამაჯერებელი ხდებოდა. როცა ამაში საკუთარი თავი დააჯერა, მერე შენი ჯერი დადგა, ნიკო. ხომ იცი, რომ ამას ვერ გავაკეთებდი?! – მამა თავის დასაცავად მხოლოდ ამას იმეორებდა...

მესამე დღეს სოფლის ჩურჩული აპობდა სივრცეს, სერგოს გოგო გაგიჟებულა და ფსიქიატრიულში მიჰყავთო. ეს ჩურჩული ლილიენის ნაყვანის შემდეგაც გრძელდებოდა. დიდხანს გრძელდებოდა, რადგან სოფელი პატარაა, რადგან სოფელში სიახლე ძალიან ცოტა და იშვიათობა იყო. სანამ რამე სხვა სიახლე არ გადაფარავდა, მანამ იქნებოდა ლილიენი მათი სასაუბრო თემა..

მე კი წამოვედი...

მივატოვე მამა და წამოვედი.

ვგრძნობდი, ლილიენის მჯეროდა და, როცა მამაჩემს ვუყურებდი, ლილიენის გამწარებულ ბავშვობას და დატანჯულ დედაჩემს ვხედავდი. არ მინდოდა ლილიენი შემთხვევით ბავშვად დარჩენილიყო, რომელიც მთელ დარჩენილ სიცოცხლეს ფსიქიატრიულში გაატარებდა. ამიტომ, მივედი და ისიც წამოვიყვანე!

ვერ ვიტყვი, რომ ბედნიერებამ თვალეზში ის სევდა გაუქრო, თუმცა, ვგრძნობდი, ჩემდამი მაღლიერებას იმის გამო, რომ ვენდე. ერთადერთი ის გვანახებდა, რომ დედის საფლავზე ჩასასვლელი ძალა ჯერ კიდევ არ გვქონდა...

●
ყოველი დღე ახალი თავგადასავალი იყო. ყოველ დღე თავიდან ვიწყებდით ცხოვრებას, რადგან ნებისმიერი დღის ბოლოს სინანულს ვგრძნობდით. ვფიქრობდი და ვხვდებოდი, რომ მამის რჩევა ლილიენთან მიმართებით ძალიან გა-

მომადგა: რომ მე უნდა მეზრუნა მასზე და ჩეგან უნდა ესწავლა ძალიან ბევრი რამ. ვერ ვხვდებოდი საკუთარ თავში მაშინ ამხელა ძალა საიდან ვიპოვე და როგორ მივატოვე მამა.. ლილიენს კი ჩემთან ცხოვრება ახარებდა.. იზრდებოდა და თითქოს ყველაფერი დავინწყებას ეძლეოდა. მართლა ასე ვართ ადამიანები მონყობილი – შეგვიძლია მშობელი მამა, ყველაფრის მიუხედავად, მარტოობისთვის გავწიროთ.

ეს მხოლოდ ილუზია იყო. ერთ დღესაც ველარ გაძლო და მითხრა: მინდა, უკან დავბრუნდეთ! ბევრი წელი იყო გასული და, ალბათ, დიდი ხანი ეძებდა ამისთვის ძალას. ლილიენი რომ არა, მე ამ ნაბიჯს, ვფიქრობ, არასდროს გადავდგამდი.

იმ სახლის ჭიშკართან ვიდექით, საიდანაც ლილიენი ყველასთვის დასამალად იპარებოდა, მე კი დაუფიქრებლად უკან მივყვებოდი, ეს ყოველთვის ასე იყო... ჩამონგრეული სახლის სახურავიდან დაგროვებული წვიმის წყალი ჟონავდა; დამშრალი ჭის გვერდით დაჭეჭყილი რკინის ვერდო ეგდო; ბალახი მუხლამდე გვწვდებოდა და, ზამთრის სუსხის მიუხედავად, ფერის უფერული კვამლის ნასახიც კი არ მოსჩანდა. მხოლოდ გვერდით სახლის ეზოდან იყეფებოდა მეზობლის ძაღლი...

– ალბათ, ცოცხალი აღარ არის... – ჩუმად მითხრა ლილიენმა და გულში ტკივილი შიშმა შემიცვალა.

„თუ მართლა ასეა?“

მეზობლის ძაღლი გაუჩერებლად ყეფდა. კიბესთან ვიდექით მე და ლილიენი, კიბეზე ასვლის კი ორივეს გვეშინოდა მანამ, სანამ შიგნიდან არ გაიღო კარი და ზურბლზე ყავარჯნიანი მამა არ შემოგვეგება...

მატარებლის სადგური

პირველად რომ ვნახე, მაშინ ბავშვი

ვიყავი, ის კი ნაბიჯს ძლივს ადგამდა და მაინც ყოველთვის, როცა სოფლიდან ქალაქში მივდიოდი ან უკან ვბრუნდებოდი, ჟურნალ-გაზეთებით ხელში ჯიუტად იდგა მატარებლის სადგურზე და იმედის თვალთ უყურებდა თითოეულ მგზავრს.

მე ვიზრდებოდი, მისი ცხოვრება კი არ იცვლებოდა. ჰყიდდა ანეგდოტებს, კროსვორდებს, სხვადასხვა საინფორმაციო ჟურნალებს და ბროშურებს. ბოლოს ისე უჭირდა სიარული, მემანქანემ პატარა სამფეხა სკამი მისცა და იმ სკამზე მჯდომი გვხვდებოდა მგზავრებს.

კაკო პაპა 87 წლის ქალარა, შავ-თეთრთვალეობა მოხუცი იყო. შავ-თეთრთვალეობა იმიტომ, რომ ერთი თვალის გუგაზე თეთრი გარსი გადაჰკვროდა და სიშავე თითქმის სულ დაეფარა. ჩია ტანის კაცი იყო – ძალიან ლამაზი ღიმილით. პირველად რომ გამიღიმა, მისი გაღიმებული სახე აღარასდროს დამვიწყებია. ალბათ, ასეთი მოხუცები იწვევენ უპირობო ნდობას, იარების მიუხედავად, სილალეს რომ ვერ ფარავენ!

დღემდე არ ვიცი, სად იყო მისი სახლი. ვიცი მხოლოდ ის ისტორია, რაც თავად მიაჩნო და რაც მემანქანისგან გამიგონია. ამ ისტორიის მოსათხრობად კი მხოლოდ ერთი მიზეზი მაქვს: არასოდეს დამავინწყდეს ის, რამაც ოდესღაც ჩემზე ძალიან იმოქმედა.

– სამუშაოდან რომ მოვდიოდი (მაშინ მატარებელი ყოველ დღე არ დადიოდა) ახალგაზრდა ვიყავი და ფეხით დავუყვებოდი-ხოლმე ლიანდაგებს. საათებს ვანდომებდი სახლამდე მისვლას. ბევრჯერ შუალამეს მივსულვარ და მომლოდინე დედაჩემს ჭიშკართან გადაყრევარ. იმხანად ძალიან უდარდელი ვიყავი და ამ გზებზე ბევრი მეგობარიც შევიძინე. სოფლის მთელი სიტკბოება: რას არ გადაეყრები გზაზე ფეხით მიმავალი კაცი... ასე გადავეყარე ჩემს ცოლსაც. ჩემი ნუნუკა საოცარი გოგო

იყო, ყველას უყვარდა. ეჰ, შენ გგონია ვამეტებ? სიმართლეს გეუბნები.

ჩვენი შეხვედრა ბედისწერა ნამდვილად არ იყო, ბედისწერა რომ ყოფილიყო ერთმანეთს არ უნდა შეხვედროდით. მაშინ ყველა სოფელს თავისი ფოსტალიონი ჰყავდა. ნუნუს მამაც ფოსტალიონი იყო და ხშირად ეხმარებოდა მამამისს. თავიდანვე არ მოვწონდი იმ გოთვერანს. საქმე იმაშია, რომ, როცა მე ნუნუკა გავიცანი, ის უკვე დანიშნული იყო, ოჯახებს მოლაპარაკებაც ჰქონდათ და მალე ქორწილაც უნდა ყოფილიყო, თუმცა ის დრო, რაც დათქმულ ქორწილამდე გვექონდა, ერთმანეთის მიმართ გრძნობების გასაჩენად საკმარისზე მეტიც აღმოჩნდა.

კაკო პაპა სვენებ-სვენებით მიყვებოდა-ხოლმე თავის ისტორიებს. მატარებლიდან რომ ჩამოვდიოდი, რამდენიმე საათი ისე გადიოდა მასთან საუბარში, ვერც კი ვამჩნევდი. მერე მეტყოდა: სახლამდე ფეხით ბევრი გაქვს გასავლელი, წადი ახლა. მეც შევხედავდი მის გვერდით მდგარ დაკუჭულ ბოთლს, წყალი თუ არ ჰქონდა, ავუვსებდი და ვემშვიდობებოდი. კვირაში ორჯერ ან სამჯერ ვნახულობდი, როცა ქალაქში წასვლა მინევდა. ვბრუნდებოდი და სამფეხა სკამზე მჯდომი ჯერ მე შემომხედავდა ღიმილით, მერე სხვა მგზავრებს დაუწყებდა ყურებას იმედის თვალთ. ქალაქში ჟურნალებს აღარავინ ყიდულობდა, ყველა მასთან მიდიოდა. მატარებლის სადგური რომ მგზავრებისგან დაიცლებოდა, ვრჩებოდით – მე, კაკო პაპა და მემანქანე.

მიყვარდა მისი ისტორიები. არასდროს ავინწყებოდა, სად წყვეტდა ამბავს და შემდეგ ნახვაზე ზუსტად იქიდან აგრძელებდა, სადაც გაჩერდა.

– ნუნუ ხშირად სთხოვდა მამას, ფოსტას მარტო დავარიგებ, უფრო მალე მოვრჩებიო. ისიც ხვდებოდა, კარგი რომ არაფერი ხდებოდა მისი შვილის თავს და ნერვიულობდა. რა დამავინ-

ყებს, ჩუმად რომ გამოჰყვა ნუნუკას... მისი ჩანთა მე მიმქონდა, მივსეირნობდით და ვლაპარაკობდით. არ ვიცი რამდენ ხანს მოგვეყვებოდა ჩუმად, ალბათ, რომ დარწმუნდა ჩემს გოგოს თავგზას უბნევესო, გინებით გამოვარდა. შეშინებული ისე სწრაფად გავრბოდი, ჩანთის დაგდებაც ვერ მოვიფიქრე. ნუნუკა ხშირად დამცინოდა, მოხუცმა მამაჩემმა როგორ შეგაშინაო.

ივანე ამაცი კაცი იყო, შერცხვენას არავის აპატიებდა. ამიტომ ქორწილი დააჩქარა. სულ რამდენიმე კვირაც და ნუნუკა სხვას გაჰყვებოდა, სხვის სახლში იცხოვრებდა. მამამისთან ვერ მივიდოდი, ვიცოდი, რაც არ უნდა მეთქვა, არაფერზე დამთანხმდებოდა.

ის რამდენიმე კვირა ნუნუკაც არ მიხახავს, დიდი ხნის შემდეგ მითხრა – მაშინ მეგონა, მიმატოვეო. ვფიქრობდი, რა უნდა მექნა?! გამოსავალი არ იყო, მოტაცების გარდა. დილიდანვე, სანამ ყველა სამზადისში იყო, ზოგი სუფრას შლიდა, ზოგი „პალატკას“, მეც ჩემს სამზადისზე ვზრუნავდი.

ნუნუკა ფანჯარასთან იდგა, მელოდებოდა. დამინახა თუ არა, უხმოდ ჩამოვიდა, ხელი ჩამკიდა და წამოვედით. ასე შეიქმნა ჩვენი ოჯახი სულ რამდენიმე თვეში, დაუგეგმავად და თავისთავად.

მომიყვა ჩუმად როგორ ზრუნავდა ივანეზე, რადგან შვილის მეტი არავინ ჰყავდა, თუმცა, ნუნუკას მაინც არ პატიობდა ქორწილიდან გაპარვას. მიყვებოდა ახალგაზრდობის ისტორიებს;

სამსახურიდან წამოსვლის ამბავს; როგორ მიუძღვნა პირველად ლექსი ნუნუკას და, მისი სიტყვებით შეგულიანებული, როგორ განაგრძობდა მას შემდეგ წერას; როგორ მოსწონდათ მის მშობლებს რძალი, თითქოს ნუნუკას მიყვანის შემდეგ უფრო ავმაღლდი მათ თვალშიო... ბევრ რამეს მიყვებოდა, ვიცინოდით და ვტიროდით. ერთხელ მითხრა: ყველაფერი გამახსენდა, რაც არ უნდა დამვიწყებოდა. ადამიანებს გვჭირდება სხვებთან საუბარი, საკუთარი თავისთვისაც და სხვისთვისაცო.

კაკო პაპასთან რამდენიმეთვიანი მეგობრობა და უამრავი ისტორია დამრჩა, რადგან მალევე იყო, რომ, მისი ღიმილის და ჟურნალ-გაზეთების ნაცვლად, ცარიელი სამფეხა სკამი გვხვდებოდა მატარებლის სადგურზე. რამდენიმე წუთს მაინც იმ სკამზე მჯდომი ვატარებდი ხოლმე და სხვადასხვა მონაკვეთებს ვიხსენებდი მისი ამბებიდან. იმ სკამს კი მემანქანე სპეციალურად არ იღებდა, სანამ აქ ვიმუშავებ ესეც უცვლელი დარჩებო.

მემანქანისგან გავიგე: დაქორწინებიდან რამდენიმე წელში გარდაცვლილა ნუნუკა. ეს ისტორია კაკო პაპას არასდროს მოუყოლია, თუმცა, ვიგრძენი რა დიდ ტკივილს დაატარებდა და როგორ გამიზიარა ეს ტკივილი, როცა მითხრა, რომ: ჩემი და ნუნუკას შეხვედრა ბედისწერა რომ ყოფილიყო, ერთმანეთს არ უნდა შეხვედროდითო...

ნინო დიღმელაშვილი

სახლი N5

დიდი სახლი იყო, საკუთარი ეზოთი.

ოთხი ადამიანი ცხოვრობდა, მე მეხუთე ვიყავი, მივედი და თითქოს რაღაც ჯადოსნური წრე შეიკრა.

ჩემი ოთახი ყველაზე ნათელი იყო, ფანჯარა პირდაპირ ეზოს გაჰყურებდა, ბევრი არაფერი იდგა – პატარა სანოლი, მაგიდა და კედელში გამოჭრილი თაროები, ესეც ზედმეტი იყო ჩემთვის. სახლის მეპატრონეს სასწრაფოდ გავატანინე ყველაფერი, რაღაც სივრცე მინდოდა მეტი. დამოუკიდებელ ცხოვრებას ვინცედი და მინდოდა, ყველაფერი რაღაც სხვანაირი ყოფილიყო.

ლეიბი ძირს გავშალე, ბარგიც კუთხეში მივანყვე და ჩამოვჯექი. დაფვიქრდი... აი, აქ ვიყავი, ჩემთვის უცხო სახლში, მშობლებისა და ყველასაგან მოშორებით, არ ვიცი, რას ავიკვირებ მართო ცხოვრება, რაღაც არ მყოფნიდა, რაღაც მანუხებდა და ვგრძნობდი, უნდა შემეცვალა ეს რაღაც, სხვა კი ვერაფერი მოვიფიქრე, ავდექი და სახლიდან წამოვედი; გაოცებული დავტოვე ყველა. მხოლოდ დედა მიხვდა, რომ ეს აუცილებელი იყო ჩემთვის და შეეცადა, ეს ფაქტი მშვიდად მიეღო.

– ყველაფერი კარგად გექნება, თუ ახლა ასე გინდა, წადი, მაგრამ ყოველთვის გახსოვდეს, რომ შენ სახლი გაქვს, სადაც გელოდებიან.

მე ეს ისედაც ვიცოდი, ალბათ, ამიტომაც წამოვედი ასე თამამად, რომ ნებისმიერ დროს უკან დაბრუნების იმედი მქონდა.

ოთახი მოვათვალიერე. აქ უნდა მეცხოვრა, ოთხ უცხო ადამიანთან ერთად.

– კარგი ბავშვები არიან, – დამამშვიდა სახლის მეპატრონემ. – არ შეგანუხებენ, ყველას საკუთარი ოთახი აქვს, სამზარეულო და სხვა დანარჩენი კი საერთო გექნებათ.

ყველაფერზე თანახმა ვიყავი.

სახლის მეპატრონე წავიდა თუ არა, ჩემს ოთახში ვილაცამ შემოყო თავი.

– გამარჯობა, კეთილი იყოს შენი მობრძანება იღუმალებით მოცულ სახლში. თქვენ მოჩვენებების, ალბათ, არ გეშინიათ, რადგანაც აქ გადაგინყვეტიათ ცხოვრება.. – გამხდარი ბიჭი იყო, დიდი მაიმუნი ვინმე ჩანდა.

სანამ პასუხის გაცემას მოვასწრებდი, ვილაცამ უჯიკა და კარიდან გასწია.

– აცალე ადამიანს სულის მოთქმა. ეგ რაღაცები შეგეძლო მერე გეტქვა, ნუ გააქცევ ახლა აქედან, – მერე მე მომიბრუნდა: – ისეთი არაფერია, უბრალოდ ხანდახან გარდაცვლილი ბინადრები მოდიან ხოლმე, ჩვენ კი არაფერს გვიშავებენ, მაგრამ, ზოგადად, უცხო ხალხს ვერ ეგუებიან, არ კი

გაშინებთ, მაგრამ... – სერიოზული სახით ლაპარაკობდა ეს მეორე, დიდი ნათელი თვალები ჰქონდა, თაფლისფერი.

მე ნელ-ნელა მეღიმებოდა.

კიდევ ორი ადამიანი შემოვიდა, რალაც-ნაირი, მონყენილი ბიჭი და გოგო. ბიჭს არაფერი უთქვამს, სამაგიეროდ გოგომ დამათვალღერა საფუძვლიანად.

– ამათ მასხრობას ყურადღებას ნუ მიქცევ, მაგრამ აქედანვე გაფრთხილებ, არ მიყვარს ზედმეტად რომ მანუხებენ, თან აქ ერთი სიმპათიური ბიჭი მოდის ხოლმე, ამათ კი არ ჰგავს... – ყველას სათითაოდ გადახედა. – ხოდა ის ჩემი ბიჭია, არც კი გაბედო ახლოს მიკარება.

მის სიტყვებზე რალაცნაირად მონყენილმა ბიჭმა უფრო მოიწყინა, იმ ორმა კი ღიმილით გადახედა ერთმანეთს.

– ნუ ნერვიულობ! – გაუღიმე მე. – ერთი საქმროც დიდი თავის ტკივილია, მეტი არც მჭირდება.

გოგო მაინც უნდობლად მიყურებდა.

– თმებით დაგიტრეფ, იცოდე, რომ რამე... – დაამატა მეტი დამაჯერებლობისთვის.

– გასაგებია! – უკვე სერიოზულად ვუპასუხე.

მათ მხრები აიჩეჩა და დაგვტოვა.

– ყურადღებას ნუ მიაქცევ, – მითხრა იმან, რომელსაც ნათელი თვალები ჰქონდა. – სინამდვილეში სულაც არ არის ასეთი უხეში.

– ჰო, რა ქნას, ძლივს ვილაც იშოვა და ეშინია... – თქვა მაიმუნმა ბიჭმა.

მონყენილი ბიჭი კი ისევ ჩუმად იყო, თითქოს აღარც იყო აქ, სადღაც შორს ნავიდა ფიქრებით.

– ეს ყველაფერი კარგი, მაგრამ, მგონი, ერთმანეთის გაცნობის დროა, არა? – ვთქვი მე. – თქვენმა დაგეგმილმა პროვოკაციამ არ გაჭრა, ახლა ისეთი პერიოდი მაქვს ცხოვრებაში, რომ მოჩვენებებზეც კი თანახმა ვარ, ამ სახლიდან ფეხს ვერ მომაცვლევიანებთ.

– რას ვიზამთ, ერთი თავისუფალი ოთახი გვქონდა და აღარ გვექნება! – თქვა იმ

გამხდარმა. – პათეტიკური ხმით ლაპარაკობდა, მერე იქვე, ფანჯრის რაფაზე ჩამოჯდა მხრებჩამოყრილი და თავი ჩაქინდრა: – შენ მე არსებობის წყარო წამართვი, ოჰ, ულმობელო ნუთისოფელო, რისთვის მომექეცი ასე?!

ისეთი სასაცილო იყო ეს ყველაფერი, რომ ღიმილს ვერ ვიკავებდი.

მონყენილ ბიჭსაც კი გაეცინა:

– ამ ოთახს სახლის მეპატრონისგან უჩუმრად აქირავებდა ხოლმე და იმიტომ არის ახლა ასე შენუხებულნი.

– დიდხანს უნდა იყოთ მანდ შებარგებულები? – თავი შემოყო ისევ გოგომ. – გამოდით, მათხოვრებო, მოვნიოთ.

არავის უყოყმანია, ყველა გაიკრიფა და მე მარტო დავრჩი.

ფანჯარა გამოვალე, სასიამოვნოდ გრილი ნიავი უბერავდა.

ძალიან მომენატრე, ბიძია. ნეტა როგორ ხარ შენ მანდ... დედიკომ მითხრა, რომ სიკვდილის შემდეგ კიდევ არსებობს სიცოცხლე და მე მჯერა დედიკოსი, სხვანაირად არც შეიძლება, მაშინ ჩვენი არსებობა აზრს დაკარგავდა, თუკი გვეცოდინებოდა, რომ ადამიანი ასე, უბრალოდ ქრება. გახსოვს, ბებო ტიროდა – ყველას დაავინყდებო! არ დაუჯერო, ბიძია. აბა, რა დამავინყებს შენს თავს! უბრალოდ, ძალიან ვნერვიულობ, იცი? სულ ვფიქრობ, ნეტა ბოლოს რომ გნახე, რა გითხარი? ვფიქრობ და თან მეშინია, რამე ისეთი არ გამახსენდეს. მგონი, არასოდეს მიწყენინებია, მაგრამ მაინც ვდარდობ, ისიც ხომ არასოდეს მითქვამს, როგორ მიყვარდი! სახლიდან წამოვედი! ალბათ, გაგიკვირდება, მაგრამ ასე უნდა მოვქცეულიყავი. მარტო ყოფნა მინდა, ვიცი, შენც გამიგებდი, დედიკომ გაიგო, გული დასწყდა ასეთ დროს რომ მივატოვე, მაგრამ მაინც არაფერი უთქვამს.

აი, ეს ჩემი ახალი სახლია, სახლი N5, რა დამთხვევაა არაა? ზუსტად ხუთი ადამიანი ვცხოვრობთ. მე მოვედი და ყველა ოთახი შეივსო. ბავშვებს გაგაცნობ, მეც კი არ

ვიცნობ კარგად, მაგრამ მაინც...

ჩვენთან ყველაზე პატარა თორნიკეა – ცხრამეტი წლისაა და დიდი მაიმუნი ვინმეა. სულ იმას ფიქრობს, ვის მოუშალოს ნერვები. თეატრალურ უნივერსიტეტში სწავლობს სამსახიობოზე და ისეთი სასაცილო ვინმეა, თავს გვატყვიებს თავისი პათეტიკური ტონით. ოცნებობს, ცნობილი მსახიობი გახდეს. ჩვეულებრივი ოჯახიდანაა – ორი პატარა და ჰყავს და უბრალო მშობლები. სოფელში ცხოვრობენ ისინი, თორნიკე აქ მარტოა, არავინ ჰყავს, ჩვენ გარდა. ისეთი ბიჭია, აუცილებლად მიაღწევს თავისას.

სამაგიეროდ, უტაა ძალიან მდიდარი ოჯახიდან. ოცდაერთი წლისაა, უკვე ერთი წელია, ოჯახიდან წამოვიდა, მამასთან უკმაყოფილების გამო. თვითონ ძალიან უბრალო და მშვიდი ადამიანია, ალბათ, ვერ ეგუებოდა მდიდარი ხალხის უაზრო ახრებებს. თავის ოჯახზე ლაპარაკი არ უყვარს, სულ მოწყენილია, ერთი ეგ ვიცით, რომ საბავშვო სახლში დადის ხშირად, იქ უნარშეზღუდული ძმა ჰყავს; მისმა მშობლებმა ჩააბარეს იქ და სწორედ ეს გახდა მისი სახლიდან წამოსვლის მიზეზი. მხოლოდ ის უნდა, სახლი იყიდოს და თავის ძმასთან ერთად იცხოვროს. საოცარი ადამიანია, ძალიან შემოყვარდა, ერთ უბრალო ფირმაში მუშაობს მენეჯერად, ყველაფერს იკლებს, რომ სახლი სწრაფად იყიდოს.

ნატალიც ოცდაერთი წლისაა – უცნაური გოგოა, თავისებური, სკოლა 9 კლასის შემდეგ მიატოვა, მას მერე არასოდეს უსწავლია; არ ვიცი ვინმე ჰყავს თუ არა, მშობლები არასოდეს უხსენებია, დიდი ხანია მარტო ცხოვრობს და საკუთარი თავის იმედადაა. ახლა სადღაც ლამის კლუბში მუშაობს, ანაზღაურება ნორმალური უნდა ჰქონდეს, იმიტომ რომ ყოველთვის აქვს ზედმეტი ფული, მაგრამ სამაგიეროდ სულ დაღლილი და გამოუძინებელია, ამიტომაცაა, ალბათ, ყოველთვის ცუდ ხასიათზე. ისე ცუდი გოგო არ უნდა იყოს. მდიდარი საქმრო ჰყავს, თუმცა დიდად არ უნდა უყვარდეს, ეს თვითონაც უთქვამს, მაგრამ დაქორწინებას მაინც აპირებენ.

მეოთხე ბინადარს იოანე ჰქვია – ოცდაოთხიწლისაა, ლიტერატურის ფაკულტეტზე სწავლობს, დამატებითი შემოსავალი რომ ჰქონდეს, ოჯახებში დადის და ბავშვებს ლიტერატურაში ამეცადინებს. თითქოს ჩვეულებრივი ბიჭია, მაგრამ დიდი ნათელი თვალები აქვს და რალაცნაირად მშვიდი ხმა. ძალიან ყურადღებიანი და თბილი ადამიანია. განსაკუთრებული გეგმები და ოცნებები არ აქვს, უბრალოდ ისე ცხოვრობს, როგორც მოუხერხდება და ამიტომ არაფერს გეგმავს წინასწარ. ოჯახი სოფელში ჰყავს და მათთანაც ხშირად დადის. თავიდანვე კარგად განვეწყვე მის მიმართ, სახელიც კი ისეთი აქვს, რალაცნაირი.

აი, ბიძია, ამ ადამიანებთან უნდა ვიცხოვრო. არ ვიცი რატომ წამოვედი სახლიდან, არ ვიცი აქ რატომ ვარ, მაგრამ ვგრძნობ, ეს აუცილებლად უნდა გამეკეთებინა.

ძალიან გთხოვ, ბიძია, არ დაუჯერო, არავის არ დაუჯერო, კარგი? მე არასოდეს დამავინწყდები, ხომ არ ბრაზდები ნეტა სამგლოვიარო ტანსაცმელი რომ არ მაცვია? არ მინდა, იცი? ასე მგონია, ამით რალაც ვალს მოვიხდი შენ წინაშე, მე კიდევ მინდა, რომ სულ შენი ვალი მქონდეს, იმიტომ რომ არასოდეს დამავინწყდე და ყოველთვის ისე მტკიოდეს უშენობა, როგორც ახლა მტკიცავა.

არადა სიკვდილი არაფერია, უბრალოდ ახლა სხვა სამყაროში გადახვედი...

დილა ყოველთვის ხმაურიანად იწყებოდა ჩვენს სახლში, ყველას სადღაც ეჩქარებოდა. თორნიკე და იოანე უნივერსიტეტში გარბოდნენ, მე და უტა – სამსახურში, ნატალი კი ამ დროს ახალი მოსული იყო სახლში და ცდილობდა, ამ ხმაურში ძილი მოეხერხებინა.

– გაჩერდით, რა მათხოვარო ბავშვებო! – ყვიროდა თავისი ოთახიდან. – ნუთუ ასე რთულია, ეგ საშინელი სითხე (ჩაის მოიხსენიებდა ასე) ამდენი ლაპარაკის გარეშე დალიოთ.

არ ვიცი სულ მათხოვრებს რატომ გვეძახდა.

სახლი მშვიდდებოდა ჩვენი ნასვლის შემდეგ. გარეთ სამყარო გველოდა, გველოდნენ სხვა ადამიანები, ვინც გულს გვტკენდა ან ჩვენ ვტკენდით, ვისთან ერთადაც ვიცინოდით, ან ვტიროდით, მაგრამ თითქოს გარეთ ყველაფერი ხელოვნური იყო, გრძნობები გრძნობებს არ ჰგავდა, თითქოს ყველა თამაშობდა, როგორც სცენაზე, სალამოს კი ყველაფერი იცვლებოდა.

სამყაროსგან დაუძღურებულები, დაღლილები, ხელოვნურები სახლში ვბრუნდებოდით, მხრებჩამოყრილი, რალაცნაირად უცხოები და ეზოში შემოსვლისთანავე ყველაფერი იცვლებოდა. ხომ არსებობს ადგილები და არსებობენ ადამიანები, რომლებიც განწყობას ცვლიან. აქ, ამ სახლში, ყველა საკუთარ თავს უბრუნდებოდა, აქ არავინ არაფრით ვიყავით ერთმანეთის წინაშე ვალდებულნი, არავინ გვაიძულებდა გვეთამაშა, ერთმანეთისთვის თავი მოგვეწონებინა, აქ უცხოები ვიყავით და სწორედ ეს გვაძლევდა საშუალებას, ისეთები ვყოფილიყავით, როგორებიც მარტო საკუთარ თავთან ვართ.

სალამოობით ყველა ერთად ეზოში ჩაის ვსვამდით, ცაც კი სხვანაირი ჩანდა აქედან, იოანე ლექსებს გვიკითხავდა, თორნიკე მთელი დღე სპექტაკლებიდან ამონარიდი ფრაზებით საუბრობდა და ეს ისე გვართობდა... უტას პეიზაჟების ყურება უყვარდა, ძირითადად ჩუმად იჯდა ხოლმე და მხოლოდ მაშინ მხიარულდებოდა, როცა ნატალი ბრუნდებოდა სახლში.

– აბა, როგორ ხართ მათხოვრებო? ხომ არ მოიწყინეთ ჩემ გარეშე?!

– ჩვენ არც ისე... – ეცინებოდა თორნიკეს და თან თვალთ ჩუმად უტაზე მიანიშნებდა.

– გეყოფა შენ, თორემ მიიღებ მუშტს სახეში! – უბღვერდა ნატალი. – თქვენ მშვენიერი სამსახური გაქვთ ყველას, თავის დროზე ბრუნდებით სახლში, აწყობილი გაქვთ ცხოვრება, მე კიდევ მკვდარივით ვარ, ძალიან ვიღლები.

– მერე დაანებე თავი მაგ საშინელ სამსახურს! – მოწყენილი ეუბნებოდა უტა. –

რამე უკეთესი ნახე.

– უკეთესი? – ნალვლიანად ელიმებოდა ნატალის. – სად ვნახავ, უტა რამე უკეთესს, წერა-კითხვა ძლივს ვიცი. გავთხოვდები მალე და ბოლო მოელება ამ წაწნალს, საკუთარი სახლი მექნება, მშვიდად ვიცხოვრებ.

– მერე რომ არ გიყვარს, ნატალი? – არ ეშვებოდა უტა.

– მერე რა, სიყვარული არც მჭირდება, მთავარია, მშვიდად ვიცხოვრებ. შენ ამას ვერ გაიგებ, ვერავინ გაიგებს, თუ თვითონ არ გამოუცდია. დავილაღე მე, 21 წელია არსებობისთვის ვიბრძვი, იმისთვის, რომ სული არ გამძვრეს მშიერს და შენ რა სიყვარულზე მელაპარაკები!

– გასაგებია, მაგრამ ახლა ხომ მაინც შესაძლებელია რამე შეცვალო?

– ეგ მხოლოდ თვენთან ხდება, სასწაულებიც მხოლოდ თქვენთვისაა, მდიდრებისთვის.

– ფული ბედნიერება არ არის, თუკი სწორად ვერ იყენებ. დამიჯერე, ბედნიერება სხვა რალაცაშია.

– სულელი ბიჭი ხარ შენ, უტა, ამ ცხოვრების არაფერი გაგეგება, წადი, მამაშენთან დაბრუნდი და გემრიელად იცხოვრე, რას დანაწილობ აქეთ-იქით.

– არ შემიძლია, საკუთარი პრინციპები მაქვს და მათ ვერ გადავუხვევ.

– ხოდა სულელი ხარ-მეთქი! – არ უთმობდა ნატალი, ბრაზდებოდა და დასაძინებლად მიდიოდა. უტა უფრო მოიწყენდა, ვიდრე საერთოდ იყო ხოლმე. – სინამდვილეში სულ არ არის ასეთი... – გვიხსნიდა რატომღაც ყველას.

ჩვენ ყველამ ვიცოდით, რომ მას ნატალი უყვარდა...

●

ნელ-ნელა სულიერი სიმშვიდე მიბრუნდებოდა, ცხოვრებასაც ისე ტრაგიკულად აღარ აღვიქვავდი, როგორც რამდენიმე თვის წინ. უბრალოდ, ბევრს ვფიქრობდი იმ ადამიანებზე, ვინც ჩემ გვერდით იყო ამ ეტაპზე და შეიძლება ხვალ აღარ ყოფილი-

ყო. სიკვდილი ყველაფერს ცვლის, გრძნობებს, მოგონებებს...

ცრემლებით მქონდა თვალები სახსე, იოანე რომ შემოვიდა.

– რა გჭირს, ნინ?

– არაფერი, იოანე, ვფიქრობდი, სულ ვფიქრობ ამ ბოლო დროს... ხომ ხვდები, რალაც ისეთი პერიოდი მაქვს, ყველაფერს სხვანაირად ვხედავ და აღვიქვავ და მიჭირს.

– ხო, მესმის შენი, ასეთი პერიოდები ყველას გვაქვს, როცა მთლიანად ვიცვლებით რალაც ერთი შემთხვევის გამო.

– იცი, ყოველთვის მიჭირს ადამიანს ვუთხრა, რომ მიყვარს, ასე მგონია, ამას სიტყვებით თუ ვიტყვი, გრძნობას რალაც დააკლდება, სისულელეა არა?

– არ ვიცი, – გაელიმა მას. – გრძნობას სიტყვები ვერ შეცვლის, ვერც შემატებს რამეს და ვერც დააკლებს.

– შეიძლება, – ვუთხარი მე. – მაგრამ ადამიანები, ალბათ, ისედაც გრძნობენ ჩვენ დამოკიდებულებას, უაზრო სიტყვების გარეშე.

– ეგეც შეიძლება.

– იცი იოანე, დედიკო ძალიან მიყვარს, მაგრამ არასოდეს მითქვამს მისთვის ეს და, როგორ გგონია, მან ეს ისედაც არ იცის?

– კი, როგორ არ იცის, სულელო, ეგ როგორ არ ეცოდინება.

– პატარა რომ ვიყავი, არაფერი მანუხებდა, ასე მეგონა, ყველაფერს მოველეობოდა, ახლა კი ისე რთულია ყველაფერი.

– გავიზარდეთ, ნინ, პატარები აღარ ვართ.

– ბავშვობაში ძალიან ეგოისტი ბავშვი ვიყავი, არავისთვის არაფრის ჩუქება არ მიყვარდა. ერთხელ დედიკომ ზღაპრების წიგნში ზღარბი მაჩვენა, ეხლაც მახსოვს, სასაცილო ლურჯი კომბინიზონი ეცვა. დედიკომ მითხრა, რომ მას პატარა ზღარბუნები ჰყავს, რომლებსაც ტანსაცმელი არ აქვთ და, ალბათ გაიყინებიან, ვინმე რამეს თუ არ აჩუქებთ. მერე მე და დედიკომ გადავარჩიეთ ერთად ტანსაცმელი და დედიკომ მეორე დღეს სადღაც წაიღო. სანაც-

ვლოდ დიდი ნითელი ვაშლები მომიტანა. აი, ნახე იმ ზღარბუნებმა გამოგიზავნეს მადლობის სანაცვლოდო. მე გახარებული ვიყავი. ასე შევეჩვიე ნელ-ნელა რალაცის გაცემას და ახლა ბედნიერი ვარ ამით ყოველთვის.

– კარგად მოუფიქრებია დედაშენს. არის რალაცები, რაც ადრეულ ასაკშივე უნდა გვასწავლონ, თორემ მერე, როგორიც ხარ, ხარ, აღარაფერი შეგცვლის.

– კიდევ რა მახსენდება, იცი, სულ? ჩვენ მეზობლად მოხუცი ქალი ცხოვრობდა, არავინ ჰყავდა და დედიკო ყოველ დღე მასთან საჭმელს მატანდა ხოლმე. ერთ დღესაც რალაც ისეთი მოხდა ჩვენს ცხოვრებაში, რომ ქუჩაში დავრჩით. ვიდექით სადარბაზოში გაყინულები, დახმარების იმედად, იმ ქალმა კი დაგვინახა, მაგრამ სასწრაფოდ მიხურა სახლის კარი და არც გამოსულა. მეორე დღეს მამიკო დაბრუნდა და ყველაფერი მოგვარდა. დედამ საჭმელი გაამზადა იმ ქალისთვის და მთხოვა, გამეტანა. მე გავბრაზდი. „გინდა შენც მისნაირი გახდე?“ – მკითხა დედამ. „არა!“ – ვუთხარი მე. „ხოდა, მაშინ მოკიდე ხელი ამ ყველაფერს და წაუღე!“ მე კი გავაკეთე ეს, მაგრამ იმ ქალისთვის მაინც დღემდე ვერ მიპატიებია იცი? დედიკომ კი მეორე დღესვე აპატია.

– რთულია ცხოვრება, მაგრამ გახსოვდეს, ნინ, სიკეთეს იმიტომ არ ვაკეთებთ, რომ მერე ვინმეს ამ ყველაფრის უკან დაბრუნება მოვთხოვოთ.

– ამას ეხლა მეც მივხვდი, იოანე, მაშინ კი ძალიან გამიჭირდა ამის გაგება.

– არაფერია, ყველა რალაცას ნელ-ნელა ვსწავლობთ.

მე აღარაფერი მითქვამს. რა უცნაურია, ასე არავისთან მისაუბრია, არავისთვის მითქვამს, რაც მას ვუთხარი, ხანდახან უცხო ადამიანს უფრო ანდობ საკუთარ ტკივილს, ვიდრე ახლობელს. ალბათ, იმიტომ რომ უცხოვსთან თამაში არ გინევს, შენთვის სულ ერთია, როგორი წარმოდგენა დარჩება ამ საუბრის მერე შენზე.

იოანე გავიდა თუ არა, დედას დავურეკე.

– როგორ ხართ, დე?
– კარგად ვართ ჩვენ, შენთან რა ხდება, შვილო?

ძალიან ბევრი ვილაპარაკეთ, ბოლოს ვკითხე.

– დე, როგორ გგონია ბიძიასთვის ოდესმე მითქვამს, რომ მიყვარს? მე არ მახსენდება და გული მტკივა, იქნებ შენ გახსოვს, ჰა?

დედა ცოტა ხანს ჩუმად იყო, ალბათ, ფიქრობდა, რა ეთქვა, რა უკეთესი იყო ჩემთვის.

– არც მე მახსენდება, შვილო, მაგრამ მან ეს ისედაც იცოდა, დამიჯერე.

– ხო, ალბათ! – ვუთხარი მე და გამიხარდა, რომ არ მომატყუა.

●

ლევანი კმაყოფილი არ დარჩა ჩემი გადანყვეტილებით. ის ჩემი საქმროა. საკუთარი ბიზნესი აქვს და სულ დაკავებულია. არასოდეს რჩება დრო იმისთვის, რომ ჩემთან ერთად სადმე წამოვიდეს.

– ნინო, იცი, მგონი, სისულელეა შენი სახლიდან წამოსვლა.

– შეიძლება, ლევან, მაგრამ ახლა ასე მირჩენია, დაბნეული ვარ, იმდენი რალაც მოხდა ჩემს ცხოვრებაში...

– რაზე ამბობ? – დაღლილი ხმით მეკითხება ის და მე ვერც კი ვბრაზდები, ბიძაჩემის ამბავი რომ არ ახსოვს, უბრალოდ მეცოდება.

– არაფერი, ლევან, არაფერი.

– ნინო ვიდაც უცხო ხალხთან ცხოვრება, მაშინ, როცა საკუთარი ოჯახი გყავს, დიდი უგუნურებაა.

– შენ რა იცი, ლევან? შენ იმ ხალხს არ იცნობ და ასეთი დასკვნების გამოტანა ნაადრევია.

– დამიჯერე, ნინო, ვიცი, რასაც ვამბობ...

სულ ასე იცის, ისეთი ტონით ლაპარაკობს, რომ სურვილიც არ გაქვს შეეკამათო.

– ლევან, გამოდი ერთხელ და ყველას გაგაცნობ! – ვეუბნები მე.

– არ ვიცი, როგორ მოვახერხებ.

– მე ვერ წამოვალ იქიდან.

– კარგი. – უცებ მეუბნება ის, თითქოს მისთვის სულ ერთია. იქნებ ასეც არის, იქნებ იმდენად მენდობა, რომ არაფერი აღარ აშინებს.

– ლევან, ხომ გიყვარვარ? – რატომღაც ახლა მინდა ეს მითხრას ან მაგრად, მაგრად ჩამეხუტოს, ის კი მეუბნება: – კაი რა, ნუ იცი ხოლმე ეს სისულელები.

მე აღარაფერს ვეუბნები.

არ ვიცი რატომ, მაგრამ მაინც ძალიან მიყვარს.

– რა გჭირს, შენ? – მეკითხება იოანე სახლში დაბრუნებულს. – რალაც ვერ ხარ ხასიათზე ხომ?

– ჰო... – ვცდილობ გავიღიმო. – ცუდია, როცა ადამიანთან ხარ და მაინც მართო გრძნობ თავს.

– ოოო, ეგ სიყვარულია! – ჩაფიქრებული ხმით ამბობს თორნიკე. – ოოო, ჯუღიღიღი...

– არ დაინყო რა ეხლა!.. – გაბრაზებული ხმით ეუბნება ნატალი. – შენი თავი არ მაქვს.

– შენ სულ ასე ცუდად რატომ ხარ?

– იმიტომ რომ მძიმე ცხოვრება მქონდა! – უბღვერს ნატალი.

– თუ არ გინდა, რომ ბედნიერი იყო, არც არასოდეს იქნები! – საუბარში ერთვება უტა.

– მოვინდომო? მინდა, რომ ვიყო, გულით მინდა, მაგრამ სურვილი არ კმარა.

– დამიჯერე, ეს არც ისე ძნელია.

– მე სახლი მინდა, ოჯახი მინდა და ის მინდა, რომ აღარასოდეს ვიმუშავო. აი, ეს იქნება ბედნიერება.

– რა ბანალურია! – ნაღვლიანად თქვა უტამ.

– შეიძლება ბანალურია, მაგრამ რეალობა ეგაა.

უტამ აღარაფერი უპასუხა.

– ასეა თუ ისე... – საუბარში ჩაერთო თორნიკე. – შენ მალე ამ ყველაფერს მიიღებ, ცოლად გაჰყვები გიორგის და ბედნიერიც იქნები.

ამ სიტყვებზე უტა უფრო დანალვლიანდა, ნატალიმ თავი დახარა და მე მომეწვენა, რომ პირველად დაფიქრდა რალაც ისეთზე, რაზეც აქამდე არასოდეს უფიქრია.

– ჰო, ალბათ... – თქვა მან ბოლოს.

– ისე, ყველას საკუთარი წარმოდგენა აქვს ბედნიერებაზე... – ოთახში გაიარ-გამოიარა თორნიკემ. – მე მაგალითად, მინდა ფილმში ვითამაშო, წარმატებული მსახიობი გავხდე, მსოფლიო მოვიარო და ამ დროს ვიცი, ბედნიერი ვიქნები.

– ესეც ძალიან სულელური წარმოდგენაა ბედნიერებაზე! – ისევ გამოთქვა საკუთარი აზრი უტამ.

– ოხ, ჭკუის კოლოფო, მაშინ მოგვახსენე შენი არაბანალური და არასულელური აზრი ამ ყველაფერზე.

– ჩემთვის ბედნიერება ის წამია, რომელზეც ინატრებ, რომ საუკუნეები გაგრძელდეს! – თქვა უტამ.

– არ გინდა ეს ფილოსოფოსობა, ჩვენ რეალურ ცხოვრებაზე ვსაუბრობთ! – შეეკამათა ნატალი, მაგრამ ტონი ცოტა უფრო შერბილებული ჰქონდა, ვიდრე ყოველთვის.

– მეც ცხოვრებაზე ვამბობ, გგონია ცხოვრება წამზე მეტია? გაიხედავ და აღარ ხარ... აღარ არსებობ!

– ეგ კი მართალია, ჩვენ ყოველ დღე ვკარგავთ წამებს და წუთებს, რომელსაც უკან ვეღარ დავაბრუნებთ და შესაბამისად ვკარგავთ ათასგვარ შესაძლებლობებს, ვკარგავთ გრძნობებს და ვცარიელდებით! – როგორც იქნა ხმა ამოიღო იოანემ. – ბედნიერება ყოველ დღეშია, ოჯახშია, იმ ადამიანების გვერდით ყოფნაშია, ვინც გიყვარს; ბავშვებშია, რომლებიც შენ გგვანან, იმ ყველაფერშია, რასაც ყოველ დღე ეხები, შეგრძნებებში და ბოლოს და ბოლოს სიცოცხლე უკვე არის ბედნიერება.

– აი, მეც დაახლოებით მაგას ვამბობ. – დაეთანხმა უტა. – შენ რას ფიქრობ, ნინ?

– მე? არ ვიცი, იცით, მგონი არასოდეს მიფიქრია ამაზე. ბედნიერება მგონი ის მდგომარეობაა, როცა მშვიდად ხარ, სულის სიმშვიდეა... კი, კი, ეგ მგონია, თუ შე-

იძლება ასე ერთ სიტყვაში გამოხატო.

ყველა გაეჩუმდით, ალბათ, ყველა თავის წილ ბედნიერებაზე ფიქრობდა.

მე მახსენდებოდა დედა და ის სიმშვიდე, როცა კალთაში თავს ვუდებდი და ის მიყვებოდა ზღაპრებს კეთილ ფერიებზე, ასეთ სიმშვიდეს ველარასდროს ვიპოვი ვერსად.

უცებ შემეშინდა და ძალიან მაგრად დავხუჭე თვალები.

ვილაც მხარზე შემეხო.

– ძალიან გეშინია? – იოანე იყო. ყველა გასულიყო ოთახიდან, მის გარდა.

– როგორ მიხვდი?

– როცა გეშინია, თვალებს ძალიან მაგრად ხუჭავ. – გაიღიმა მან.

– ხო, მასე ვიცი, მაგრამ არ მეგონა, ამას ასე შესამჩნევად თუ ვაკეთებდი.

იოანე ჩემთან ახლოს დაჯდა.

– როცა მოწყენილი ხარ, სხვანაირად იღიმი, ვიდრე საერთოდ. როცა ფიქრობ, თმის ბოლოებს ხელით ინვალებ, როცა გაბრაზებული ხარ, ცრემლები გაქვს თვალებზე, მაგრამ არასოდეს ტირი, როცა არ იცი, როგორ მოიქცე, დაბნეული ხარ და ხელიდან ყველაფერი გეშვება... – აქ გაჩერდა და ისევ გაიციხა. მეც გამეციხა. – ერთმა ასეთმა შემთხვევამ ჩემი საყვარელი ფინჯანი იმსხვერპლა; როცა გძინავს, რა საყვარლად გიდევეს ხოლმე იცი, ლოყის ქვეშ ხელი? აი, ის კი არ ვიცი, როგორი ხარ, როცა მას ხედავ, ვინც გიყვარს, ეგ, სამწახურად, არასოდეს მეცოდინება.

– კარგი ბიჭი ხარ, შენ, იოანე! – ვუთხარი მე და ვგრძნობდი, რომ მაღლიერი ვიყავი მისი.

– არ შეგეშინდეს, ნინ, არასოდეს არაფრის არ შეგეშინდეს!

– ვერაფერში გავერკიე, იცი? რალაც სულის სიმშვიდე დავკარგე, ადამიანები მყავს გვერდით და მაინც მარტო ვარ, ვერ გამიგია, რა მინდა, თითქოს დავკარგე რალაც და ვეღარ მიპოვია და არც ვიცი საით წავიდე.

დიდხანს ვისხედით მე და იოანე და მე ვხვდებოდი, რომ ის არასოდეს წავიდოდა ჩემგან, მე რომ ამის უფლება მიმეცა.

●
მეგობრულად ვცხოვრობდით უცხოები უცხო სახლში. ნელ-ნელა მიბრუნდებოდა სიხარულის განცდის უნარი, ვგრძნობდი სულერთი აღარ იყო ყველაფერი. ვსწავლობდი ტკივილის მოთმენას, მასთან ერთად ცხოვრებას. სიცარიელეს ახალი შეგრძნებები მივსებდა.

ნატალიმ თავისი საქმრო გამაცნო. ჩვეულებრივი ბიჭი იყო, წყნარი, თავდაჭერილი. მალე დაქორწინებას აპირებდნენ. ყველამ ვიცოდით, რომ ნატალის არ უყვარდა, იმიტომ თხოვდებოდა, რომ ნორმალური ოჯახი ჰქონოდა. მე არ მესმოდა მისი, მაგრამ არც მის ცხოვრებაში ჩარევა შემეძლო. უტა სულ ნაღვლიანი იყო, ბავშვთა სახლს ხშირად აკითხავდა და მერე ძალიან ბედნიერი ბრუნდებოდა იქიდან. თორნიკემ თავის მეგობრებთან ერთად რაღაც პროექტი დაწერა, ხუთ წუთიანი ფილმის და კონკურსის შედეგებს ელოდა, სხვა ველარაფერზე ფიქრობდა, სულ გამარჯვება ელანდებოდა და უცხო ქალაქები, უსაზღვრო პოპულარობასთან ერთად, იოანე კი მშვიდად ცხოვრობდა, არაფერზე წუხდა თითქოს, ყველა ვუყვარდით, ყველაზე ზრუნავდა.

ძალიან ბევრს დროს ვატარებდი მასთან, ერთად დავდიოდით თეატრში, ვსეირნობდით სალამოობით და ერთად ვკითხულობდით საინტერესო ადგილებს მისთვის საყვარელი ნაწარმოებებიდან.

ლევანთან უფრო და უფრო მიჭირდა ურთიერთობის აწყობა, სულ ვჩხუბობდით, მაგრამ მე ამ ყველაფერს ჩემს უცხო ხალხთან ცხოვრებას ვუკავშირებდი. მას არ მოსწონდა ეს ამბავი და ამაზე ხშირად გვიკამათია, მაგრამ ბოლოს ის მაინც მითმობდა, ერთმანეთის დაკარგვა არ გვინდოდა, ღირდა კი იმის შენარჩუნება, რაც უკვე დანგრევის პირას იყო? ალბათ, ღირდა, რადგან ჩვენ ერთმანეთი ძალიან გვიყვარდა.

●
რაღაც ძალიან უცნაურად აეწყო ყველაფერი. ნატალიმ და გიორგიმ დაქორწინება

მოულოდნელად გადანყვიტეს. ასეთი უტა ჩვენ არ გვახსოვდა.

– ცხოვრებაში ყველაზე დიდ სისულელეს ჩაიდენ აქედან თუ წახვალ!

– არ მგონია, ეს სისულელე იყოს, უტა!

– ნატალი, შენ არც კი გიყვარს, როგორ აპირებ მასთან ცხოვრებას?

– სიყვარული მერე მოდის.

– მართლა ასეთი სულელი ხარ შენ?

ამ სიტყვებზე ნატალი გაბრაზდა.

– რას გეტყვი, იცი? შენი აზრები შენთვის შეინახე, რა სიყვარულზე მელაპარაკები და რა ოჯახზე, თვითონ საკუთარ მშობლებსაც კი ვერ გაუგე, რამდენი ხანია მამაშენი არ გინახვს, მერე რის გამო, შეგეძლო მშვენივრად გეცხოვრა, ფული გაქვთ და სხვა რაღა გინდოდა.

– ჩემთვის ჩემი ძმა უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე ფული.

– მერე აქედან რას შველი?

– შენ ვერ გაიგებ, შენ ვერასოდეს გაიგებ...

– რა თქმა უნდა, არც კი ვცდილობ მაგას, არ მაინტერესებს და იმიტომ.

უტა ცოტა ხანს ჩუმად იდგა, მერე კი თავის ოთახში გავიდა.

ყველა ცუდად ვიყავით, ნატალიც კი თავჩალუნული იჯდა, თითქოს სადღაც სხვაგან იყო, ვინ იცის, რაზე ფიქრობდა.

უტა ცოტა ხანში დაბრუნდა, დიდი ჩანთით ხელში.

– ამ სახლიდან მივდივარ, აქ გაჩერება არ შემეძლია, არ მინდა ვნახო, როგორ მიჰყავს სხვას ის ადამიანი, რომელიც სიცოცხლეზე მეტად მიყვარს.

არავის გვეგონა, რომ ასე დამთავრდებოდა ეს ამბავი. ჩვენს სიტყვებს აზრი არ ჰქონდა, ერთადერთ ნატალის შეეძლო მისთვის დარჩენა ეთხოვა და უტა დარჩებოდა, მაგრამ ნატალის არ უთხოვია.

მდუმარედ გავაცილეთ.

– მომენატრებით ბავშვებო! – ყველას გადაგვეხვია.

– არ დაიკარგო, შეგვეხმინე! – თორნიკეც კი რაღაც სერიოზული იყო.

უტა წავიდა. ნატალი არ გამოსულა მის

გასაცილებლად, მაგრამ მე რომ შევედი მის ოთახში, ის ტიროდა.

– ასე ჯობდა, მისთვის ასე ჯობდა... – იმეორებდა ის.

მე გულში ჩავიკარი, მისი დამშვიდება მინდოდა.

– აბა, ვინ მიიღებდა ჩემნაირ გოგოს, რომელი ნორმალური ოჯახი, მითუმეტეს მისი მშობლები?!

– ნატალი, თუ გინდა მასთან ყოფნა, ეს უნდა გააკეთო, ერთად ყველაფერს შეძლებდით.

– არა, არის რაღაცები, რასაც ვერასოდეს შეცვლი! – მიპასუხა მან და მე არ ვიცოდი ეს ჭეშმარიტება იყო, თუ არა.

ოთხნი დავრჩით.

●

ნატალი რამდენიმე დღეში წავიდა სახლიდან. ყველა ვიყავით მის გვერდით. ბიჭებს წამოსვლა არ უნდოდათ, უტას ამბის შემდეგ ნატალის მიმართ ცუდად განწყვენენ, მაგრამ მაინც ყველა ვიყავით მის გვერდით. ვერ ვიტყვი, რომ ბედნიერი ჩანდა, სულ გაფაციცებული იყურებოდა, თითქოს რაღაცას ელოდა, მაგრამ ჯვრისწერა დამთავრდა და არაფერი მომხდარა, ყველაფერმა ისე ჩაიარა, როგორც დაგეგმილი იყო. ჩვენი სახლიდან გავაცილეთ ნატალი და უკან დაბრუნებულს მოგვეჩვენა, რომ რაღაც დაგვაკლდა.

სამნი დავრჩით.

●

ნატალის მალევე მიჰყვა თორნიკეც. მისმა პროექტმა გაიმარჯვა და გადამღებ ჯგუფთან ერთად ინგლისში მიემგზავრებოდა ერთი თვით.

– როცა იმას მიაღწევ რაც გინდა, ისეთ ბედნიერებას ვეღარ განიცდი, როგორც მანამდე გეგონა, – ამბობდა თორნიკე. – უცნაურია არა, ბავშვებო?

– კი, მასეა, – უთხრა იოანემ. – სანამ რაღაცისთვის იბრძვი, სიცოცხლეს აზრი აქვს, მიუნვდომელი ყოველთვის ამძაფრებს გრძნობებს და შეგრძნებებს, ხოლო,

როცა ოცნება უკვე ახდება, ისეთი მიუნვდომელიც აღარ ჩანს.

– ოცნება იმიტომაცა ოცნება, რომ შეიძლება არ ახდეს! – თქვა თორნიკემ. დაბნეული ჩანდა, – რაღაც უკმაყოფილების შეგრძნება მაქვს, იცით? რაღაც მაკლია თითქოს.

– შეიძლება, ემოციების ბრალია, მეგობარო, – შევეცადე გამემხნეებია. – ხვალ უკეთესად შეიგრძნობ ამ გამარჯვების გემოს.

ამას კი ვეუბნებოდი, მაგრამ მეც იოანეს ვეთანხმებოდი გულში, მიუნვდომელი როცა უკვე ხელისგულზე გაქვს, ფასს კარგავს და უკვე სხვა რაღაც გინდა, რაღაც სხვა შეიძლება უფრო უნიშვნელო, მაგრამ ისეთი, რისთვისაც ხელის გატოკება მოგიწევს და ასეა მთელი ცხოვრება. მოძრაობის გარეშე არაფერია, რაღაც უნდა გინდოდეს, რაღაც რისთვისაც ყველაფერს დათმობ.

დღილით ადრე გამეგზავრა თორნიკე – დაბნეული და გაოცებული. აერპორტიდან მე და იოანე დავბრუნდით, სახლი უსაშველოდ დიდი და ცარიელი ჩანდა.

– მე და შენ დავრჩით! – თქვა მან.

– ჰო! – ვუპასუხე მე.

ორნი დავრჩით.

●

ამ დღიდან ლევანთან ჩემი ურთიერთობა ძალიან დაიძაბა. რა გასაკვირია, მარტოს უნდა მეცხოვრა ვიღაც უცხო ბიჭთან ერთად, – ასე ფიქრობდა ლევანი, თორემ იოანე ჩემთვის დიდი ხანია უცხო არ იყო.

– ამაზე ფიქრი ჭკუიდან მშლის, ხვდები? გადავწყვიტე – მაგ სახლიდან დღესვე წამოხვალ! – ლევანს მტკიცე ხმა ჰქონდა და თან მე მიყვარდა, ძალიან, – ეს საკითხი აღარ განიხილება, სულ მარტო მასთან ცხოვრება, უკვე მეტისმეტია!

– დღესვე ვერ წამოვალ, – ვუთხარი მშვიდად. – ხვალ იყოს.

– კარგი, ხვალ იყოს!

იოანე ეზოში დამხვდა – ჩაფიქრებული, რაღაცნაირად ძალიან თბილი და სევდიანი.

– მეც ასე მოვიქცეოდი მის ადგილას, –

მითხრა მან, როცა ნასვლის შესახებ ვუთხარი. – მე მესმის მისი, კარგად მესმის, თან მინდა გითხრა, რომ უსაფუძვლოდ არ ეჭვიანობს.

მე საუბრის გაგრძელების შემეშინდა და სწრაფად შევედი სახლში.

ნივთების ჩალაგება დავინწყე.

– მოგეხმარები, – შემოვიდა იოანე. – და ნუ გამირბიხარ, არაფერს გეტყვი.

ჩუმად და ნელა ვალაგებდით ყველაფერს.

– დღეს არ დავიძინოთ გინდა? მითხრა მან. – ნარიყალაზე ავიდეთ. იქ ერთი ამოჩემებული ადგილი მაქვს, შენ ვერაფერს გხედავს, სამაგიეროდ შენ ხედავ ყველას და ყველაფერს, ავიდეთ?

– ავიდეთ, იოანე! – გაუღიმე მე. – მაინც ვერ დავიძინებ, ასე მგონია.

უკვე ბნელოდა, ნარიყალაზე რომ ავედით. მართლაც საოცარი ადგილი იყო, მიწაზე დავჯექი, იოანეც ჩემ გვერდით დაჯდა, ძალიან ახლოს.

– აქ ხშირად ამოვდივარ ხოლმე, ოღონდ მარტო, – მითხრა მან. – ჩემი ადგილია და ყველასთვის არ მემეტება. – მან გაიღიმა, ბნელოდა და არ დამინახავს, უბრალოდ ვიგრძენი ეს ღიმილი, რალაცნაირი ტკივილისფერი.

– მე რა პატივი მერგო, ხედავ? – ხუმრობა ვცადე მე, თუმცა იოანე არ ამყვამ.

– ნი, იცი, რალაც მინდა რომ გითხრა. ასე მგონია, აუცილებლად უნდა გითხრა, თუნდაც არაფერი შეიცვალოს მაინც.

– არ მითხრა რა, გთხოვ, იოანე, თუ არ გინდა, რომ ცუდად ვიყო, არაფერი მითხრა.

– რატომ?

– იმიტომ რომ არის რალაცები, რაც ისე დარჩება, როგორც ჩემს წარმოდგენაშია, სიტყვებით ყველაფერს ნუ გავაფუჭებთ.

– ჰო, დამავინწყდა... – ისევ გაიღიმა მან. – შენ ხომ სიტყვებით გრძნობების გამოხატვა სისულელედ მიგაჩნია?

– აღარაფერი შეიცვლება! – ვუთხარი მე და მომეჩვენა, რომ ვატყუებდი.

ორივე გავჩუმდით.

სიბნელეში მან ჩემი ხელი მოძებნა და ასე ვისხედით.

მე ვუყურებდი ცას და ვიყავი მშვიდად. მეჩვენებოდა, რომ მქონდა ფრთები...

აღარაფრის მეშინოდა.

ღილით წამოვედი სახლიდან, არ დავმშვიდობებოვართ ერთმანეთს, მან უბრალოდ გამიღიმა, მე გაღიმებაც ვერ შევძელი. მთელი გზა ვფიქრობდი. ვხედავდი თითქოს, როგორ იჯდა იოანე ეზოში მარტო.

ის ერთი დარჩა.

●

მე და ლევანი მალევე დავქორწინდით. ბედნიერიც ვიყავი. საქართველოდან წავედით და ჩემი მეგობრების შესახებ ველარაფერი გავარკვიე. ხანდახან იმასაც ვფიქრობდი, რომ ეს უბრალოდ სიზმარში ვნახე, სინამდვილეში არაფერიც არ ყოფილა ამის მსგავსი, არც სახლი N5 არსებობდა და არც ის ბავშვები.

ორი წელი გავიდა.

მე უკან დავბრუნდი.

ლევანი დარჩა.

ერთად აღარ ვიყავით.

●

არც ისე ცუდად ვიყავი, როგორც უნდა ვყოფილიყავი. ალბათ, გამოცდილებამ და ტკივილმა თავისი გავლენა მოახდინა ჩემზე. ახალ ცხოვრებას ვინყებდი, მარტო, ლევანის გარეშე. დედიკოსთან დავბრუნდი, კიდევ კარგი ის მაინც მყავდა, სახლში დავბრუნდი, სადაც ყოველთვის მელოდა ვილაცის გული.

ერთი თვე სახლიდან არ გამოვსულვარ.

ერთ დღეს კი გავიღვიძე და მივხდი, ყველაფერი ნულიდან უნდა დამეწყო.

ზაფხული იყო.

ქუჩაში გავედი, ყველა და ყველაფერი უცხო მეჩვენებოდა.

დიდხანს ვიარე ფეხით, უმისამართოდ... ისე, უბრალოდ... მივდიოდი არსაით და უცებ ვიგრძენი, რომ ნაცნობ აღმართს დავადექი. გული ამიჩქარდა.

არც კი ვიცი, აქეთ რატომ წამოვედი.
ცნობისმოყვარეობამ მძლია.

სახლი ოდნავ შეცვლილი დამხვდა, ჭიმ-კარი გამოეცვალათ, ზარი დავრეკე, ვილაც ბავშვმა გამომხედა.

– გამარჯობა! – გავუღიმე მე. – ხომ ვერ მეტყვი, აქ ვინ ცხოვრობს?

– ჩვენი სახლია, ორი წელია რაც ვიყიდეთ.

– მართლა? აქ ადრე მეც ვცხოვრობდი და... აქეთ ვიყავი, დამაინტერესა ახლა რა ხდებოდა.

გოგონა გაოცებული მიყურებდა.

– ის ბიჭი სად წავიდა, ხომ არ იცი?

ბავშვმა მხრები აიჩეჩა.

მე გამოვბრუნდი. გული დამწყდა, ასე მეგონა, რაღაც მქონდა და წამართვეს.

მთელი დღე სახლში არ შევსულვარ. ფეხით დავდიოდი და ვგრძნობდი, რომ ნელ-ნელა ძალა მემატებოდა, ვგრძნობდი, უკვე მზად ვიყავი, ისევ მებრძოლა და სიცოცხლე გამაგრძელებინა.

ტაძარში შევედი. სანთლები დავანთე.

უკვე ბნელდებოდა, ნარიყალაზე რომ ავედი.

და იქ ვნახე, თავის ამოჩემებულ ადგილას, ისევ მარტო ამოსულიყო.

არაფერი უთქვამს, თითქოს არც ორი წელი გასულიყოს.

მე უბრალოდ მის გვერდით დავჯექი.

– გამარჯობა, იოანე! – გავუღიმე მე.

– კეთილი იყოს შენი დაბრუნება! – არ მიყურებდა, სადღაც სივრცეში იცქირებოდა, ასე მეგონა, გული სტკიოდა.

– ერთი თვეა, რაც დავბრუნდი და დღეს პირველად გამოვედი სახლიდან.

– რატომ დაბრუნდი, თან მარტო?

– რა იცი შენ, რომ მარტო დავბრუნდი?

– აქ არ ამოხვიდოდი, ბედნიერი რომ იყო! – მითხრა მან და, როგორც იქნა, შემომხედა. რაღაცნაირად სხვანაირი იყო.

– მართალი ხარ! – თვალი არ მომიცილებია მე. – მაგრამ არაფერს ვნანობ, დრო რომ დაბრუნდეს, ისევ ისე მოვიქცეოდი, როგორც მაშინ... – მომეჩვენა, რომ ისევ ვატყუებდი.

მას აღარაფერი უთქვამს, ცოტა ხანს ჩუმად ვიყავით.

– რატომ დაშორდი? – მკითხა ბოლოს.

– მე ბავშვები მიყვარს, იოანე და მინდა, რომ ბევრი მყავდეს, მას კი არ უნდა და მე მის გამო ბავშვი დავკარგე.

– ძალიან ვწუხვარ.

ისევ სადღაც სივრცეში იყურებოდა.

– ბავშვები სად არიან, არ ეხმიანები ხოლმე? – ვკითხე მე. – ალბათ, ყველა ბედნიერია.

– ყველაფერი შეიცვალა, იცი? ყველა შეიცვალა. შენ ვერც კი წარმოიდგენ, რა გვიყო ცხოვრებამ. ოცნების უნარი წაგვართვა, ყველა იქ მიგვიყვანა, საიდანაც დავინწყეთ, ანუ საკუთარ თავთან.

– რაზე ამბობ?

– რაზე? უტა მამასთან დაბრუნდა, საკუთარი ბიზნესი აქვს და სამი დიდი სახლი.

– ალბათ, ბედნიერია, თავის ძმასთან ცხოვრობს.

– ძმასთან? – ირონიულად გაეცინა იოანეს... – არც გახსენებია. ცოლი მოიყვანა, ბავშვიც ჰყავთ, ძმას თითქმის აღარ აკითხავს, მხოლოდ დღესასწაულებზე.

– არ მჯერა! – გული მეტკინა მე. – უტა ყოველთვის ისეთი კეთილი და თბილი იყო.

– ჰო, იყო! – მიპასუხა იოანემ. – ახლა სხვანაირია, მის სანახავად ვიყავი და თითქმის საათი მალოდინა მოსაცდელში და მერეც რომ ვნახე, არ ვიცი, როგორ გითხრა, სურვილი აღარ მაქვს მასთან მისვლისა, დაღლილი მეჩვენა და ჩემთან საუბრის დროსაც ვხვდებოდი, რომ გონებაში ბიზნეს გეგმები და ფული უტრიალებდა.

– ნატალი?

– ნატალის ტყუპი გოგონები ჰყავს, საოცარი ბავშვები არიან. ჩვეულებრივად ცხოვრობს, არც ბედნიერია და არც უბედური, რაღაცნაირი გულგრილია ყველაფრის მიმართ.

– საშინელებაა! – ვთქვი მე. – ალბათ, თორნიკე მაინც არის ბედნიერი.

– თორნიკე? – ძლივს გაიღიმა იოანემ. – თორნიკემ ხუთწუთიან ფილმში ითამაშა, სტუდენტური კონკურსი იყო და დიდი

წარმატება მოიპოვეს, შემოთაზებებიც ბევრი ჰქონდა და უცებ, ყველასგან მოულოდნელად, მონასტერში წავიდა. ერთი კვირის წინ აღკვეცეს ბერად, ახლა იაკობი ჰქვია.

გაოცებული ვიყავი.

– ნეტა რა მოხდა მასთან ასეთი, რომ ასე გადანწყვიტა?

– ადამიანები უცნაური არსებები ვართ... – მიპასუხა იოანემ. – მე მივდივარ ხოლმე მასთან, როცა ამის საშუალებაა, მონასტერს თავისი წესები აქვს და ერთადერთი ადამიანია, ვისთანაც ვისვენებ, მისგან დაბრუნებულს სიმშვიდე მომყვება და შეგრძნება იმისა, რომ კარგიც არსებობს ამ სამყაროში.

– მეც რომ ვნახო, შეიძლება?

– არ ვიცი, მერე გავარკვიოთ ეგ ამბავი. ისევ გაეჩუმდით.

– შენთან რა ხდება, იოანე?

– ჩემთან? არაფერი, მარტო ვარ, ისევ ისე ვცხოვრობ, როგორც აქამდე.

– შენთან არაფერი შეიცვალა?

– გარეგნულად თითქოს არაფერი, მაგრამ უარესი გავხდი, ვიდრე ვიყავი. ამას შინაგანად ვგრძნობ, რაღაც დამაკლდა, სიკეთის კეთების და სიყვარული უნარი დავკარგე თითქოს.

ასე მეგონა, გული საშინლად სტკიოდა.

უცხოებით ვისხედით.

იოანე არ მიყურებდა.

ვგრძნობდი, მისი ხელი ჩემს ხელს ეძებდა სიბნელეში, მაგრამ ბოლო წამს გადაიფიქრა.

მე ვუყურებდი ცას და მენატრებოდა სიმშვიდე.

მეჩვენებოდა, რომ მქონდა ფრთები...

და ავდგებოდი ახლა, შევერწყმებოდი ზეცას.

ისეთი მძაფრი იყო ეს შეგრძნება, რომ ძირს ჩამოვარდნის შემეშინდა და ძალიან, ძალიან მაგრად დავხუჭე თვალები.

ლაზარე

მარტოსული იყო ლაზარე და ამ მარტო-

ობას დასტიროდა მუდამ...

– რა გატირებს, ლაზარე, შე ღვთის გლახა?

ლაზარეს უამრავი რამ ატირებდა....

ის, რომ აღარ უყვარდათ, სილამაზით ტკბობა აღარ შეეძლოთ და ერთმანეთისაც აღარ სჯეროდათ ადამიანებს... და კიდევ ის, რომ ყველას დახმარება არ შეეძლო.

– ქვეყანა ვის გაუსწორებია, რომ შენ გაასწორო, ლაზარე, შე საცოდავო...

თავისას ცდილობდა ლაზარე მაინც... სხვას ტკივილს ურჩენდა და თვითონ სტკიოდა, სხვას ანუგეშებდა და თვითონ სასოწარკვეთილი დადიოდა, სხვას აძლევდა ყველაფერს და თვითონ არაფერი ებოდა, ყველასი იყო ლაზარე და თვითონ არავინ ჰყავდა, სხვას აცინებდა და თვითონ ტიროდა...

– რა გატირებს, ლაზარე, შე ღვთის გლახა?

არავინ იცოდა, რამდენი წლისა იყო ლაზარე, ზოგი ბავშვად სთვლიდა, ზოგი – კაცად, ზოგი კი – მოხუცად. ერთხანს იდავეს სოფელში ამის გამო და მერე დაივინყეს, საზრუნავი ისედაც უამრავი ჰქონდათ.

თავისი არქონით ბედნიერი იყო ლაზარე.

„– რაი მივაგო უფალსა ყოველთათვის, რომელი მომაგო მე?“

ერთ ღარიბულ ქოხში ცხოვრობდა ლაზარე, მერე მოვიდა ვიღაც მდიდარი კაცი და, მიუხედავად იმისა, რომ სულაც არ სჭირდებოდა ეს ქოხი, მაინც გამოაძევა იქიდან. საყვედურიც არ უთქვამს ლაზარეს... სოფელიც არ გამოესარჩლა დიდად. კი ეცოდებოდათ ლაზარე, მაგრამ მდიდარი კაცის უფრო მეტად ეშინოდათ, თანაც საზრუნავი ისედაც უამრავი ჰქონდათ და კიდევ ერთს ვერ დაიმატებდნენ. სულაც არ სწყენია ლაზარეს მათი გულგრილობა, ისევ ძველებურად უყვარდა ისინი. სოფელიც იფერებდა ამ სიყვარულს, ვითომ ეს ასეც უნდა ყოფილიყო.

– წყალი ამომატანინე, ლაზარე, ღმერთი დაგლოცავს.

– ბოსტანი მაქვს მისახედი, ლაზარე და

უნდა წამეხმარო როგორმე, დაგიფასებს უფალი.

– გასაქცევი ვარ, ლაზარე და ამ ბავშვებს მიმიხედე ცოტა ხანს, მაცხოვარი გადმოგხედავს მოწყალე თვალით.

არც უყვარდათ და არც ეჯავრებოდით სოფლელებს ლაზარე... ლაზარეს კი მზე და მთვარე ამოსდიოდა მათზე. როცა ძალიან უჭირდა სოფელს, სწორედ მაშინ გამოჩნდებოდა ლაზარე და მოიყოლებოდა უჩვეულო ნათელს, კარდაკარ ჩამოარიგებდა იმედსა და სიკეთეს. ამასაც შეეჩვივნენ სოფლელები, უჩვეულოს ველარაფერს ხედავდნენ ამაში.

მარტოსული იყო ლაზარე და ამ მარტობას დასტიროდა მუდამ.

– რა გატირებს, ლაზარე, შე ღვთის გლახა?

ლაზარეს სხვისი წუხილი ატირებდა, თორემ თვითონ რა ჰქონდა სადარდებელი, უფალს უყვარდა იგი...

– ბეჭებზე რა ჭრილობები გაქვს, ლაზარე?

– ბოროტებამ წამაგლიჯა ცაში ასაფრენი ფრთები.

ხეები უყვარდა ლაზარეს, კიდევ მზე და პატარა ჩიტები.

ადამიანების უმადურობით უფრო ძლიერდებოდა ლაზარე.

ერთ დღეს მდინარეში იხრჩობოდა მდიდარი კაცი, სოფელში არავის უყვარდა იგი,

თავის განწირვას არავინ აპირებდა. ღრიალებდა მდინარე და თავისკენ ინვევდა მსხვერპლს.

ცოცხალმკვდარი ამოათრია წყლიდან მდიდარი კაცი ლაზარემ. ძლივს იდგა ფეხზე თვითონაც. მიწაზე დაემხო და ასე ინვა დიდხანს, ვერავინ გაბედა ახლოს მისვლა. ცრემლებად იღვრებოდა მდიდარი კაცი.

– არავინ ჰყავს და მაგიტომაც განწირა თავი, თან სულელია ცოტა, – ჩაიბუზღუნა სოფელმა და თავი დახარა.

სცდებოდა სოფელი, უფალი ჰყავდა ლაზარეს. სოფლელები თვალეში ველარ უყურებდნენ ერთმანეთს. სოფელს იმიტომ არ უყვარდა ლაზარე, რომ ეშინოდა მისი სიკეთისა, რომლის ფონზეც უფრო მკვეთრად ჩანდა მათი ბოროტება.

– ახლა რალა გატირებს, ლაზარე?

– ჭრილობები მტკივა... ძალიან მტკივა...

– ფრთები ამოსდის ლაზარეს, – შიშით თქვა და უკან დაიხია სოფელმა.

გამოქვაბულში დასახლდა ლაზარე. ინვა და ელოდა. ელოდა დღეები, თვეები, წლები და საუკუნეებიც კი... ელოდა და სტკიოდა. ეს ტკივილი აძლევდა იმედს. გრძნობდა მონვენულ იყო ჟამი, როცა ეტყოდნენ:

„აღდეგ, ლაზარე და გამოვედ გარეთ“.

თვით სიკეთე იყო ლაზარე, ციდან ჩამოსული სოფლად.

„სოფელმა კი ვერ იცნო იგი“.

ვახტანგ გურული

ევროპული პროგრესი და სამწუხარო ქართული სინამდვილე (ეროვნული და პარტიული ილია ჭავჭავაძის თვალთახედვით)

XIX საუკუნის შუა ხანებსა და მეორე ნახევარში ევროპის პოლიტიკურ ცხოვრებაში სულ უფრო და უფრო მზარდ გავლენას იძენდა ახალი ფენომენი – პოლიტიკური პარტია. პოლიტიკური პარტია გარკვეული სოციალური ფენის (ფენების) ინტერესების გამომხატველი იყო. პარტია თავისი არსით, ძირითადად, სამი სახისა იყო: მემარჯვენე, ცენტრისტული და მემარცხენე-ექსტრემისტული. პირველი ორი საპარლამენტო ცხოვრებას სრულიად ბუნებრივად, სერიოზული ექსცესების გარეშე შეერწყა და ამდენად პოლიტიკურ სისტემას საფრთხეს აღარ უქმნიდა. რაც შეეხება მემარცხენე-ექსტრემისტულ პარტიებს, ისინი რევოლუციური იდეების განხორციელებას ცდილობდნენ, მაგრამ ბურჟუაზიული სახელმწიფოების პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური სისტემა იმდენად ძლიერი იყო, რომ პარტიები ეროვნულ-სახელმწიფოებრივ ინტერესებს სერიოზულ საფრთხეს

ვერ უქმნიდნენ. რუსეთსა და საქართველოში სულ სხვა ვითარება იყო: პოლიტიკური პარტიების აღმოცენება XIX საუკუნის 70-80-იანი წლებიდან დაიწყო. რუსეთში ჯერ კიდევ შეუზღუდავი მონარქია არსებობდა, საპარლამენტო ცხოვრება ჩანასახის მდგომარეობაშიც არ იყო. ასე რომ, ყველა ტიპის პარტია (მემარჯვენე, ცენტრისტული და მემარცხენე-ექსტრემისტული) „ქუჩაში იდგა“ და პოლიტიკურ ასპარეზზე თავისი ადგილის დამკვიდრებას ცდილობდა. ასეთი ვითარება სოციალურ ფონს სერიოზულად დაბავდა და სახელმწიფოს საფრთხეს უქმნიდა.

ამ პერიოდისათვის XIX საუკუნის 60-იანი წლების დამდეგიდან ილია ჭავჭავაძის წინამძღოლობით დაწყებული დიდი ეროვნული მოძრაობა, სულ მცირე, სამ მიმდინარეობად იყო დაშლილი: გაზეთ „ივერიის“ მიმდინარეობა (ილია ჭავჭავაძე და მისი თანამოაზრეები) საერთო-ქართული ეროვნუ-

ლი მოძრაობის იდეების ერთგული იყო და ეროვნული მოძრაობის ერთიანობის შენარჩუნებას ცდილობდა, თუმცა უშედეგოდ; გაზეთ „კვალის“ მიმდინარეობა (გიორგი ნერეთელი და მისი თანამოაზრეები) „ივერიის“ მიმდინარეობასთან თანამშრომლობას გამოიციხავდა და ქართულ სინამდვილეში ახალი იდეოლოგიის – ნაციონალ-სოციალიზმის დანერგვას ცდილობდა; ყურნალ „მოამბის“ მიმდინარეობა (ნიკო ნიკოლაძე და მისი თანამოაზრეები) ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული იდეებით იყვნენ გატაცებული და საქართველოს მომა-

ვალს ბურჟუაზიული ნყობილების დამკვიდრებაში ხედავდნენ. ყოველივე ეს ილიას ძალზე აფიქრებდა. იგი კარგად ხედავდა, რომ დაშლის პროცესი ამით არ დამთავრდებოდა. ასეთი დასკვნის გაკეთების საშუალებას ევროპის ქვეყნების გამოცდილება და, რაც მთავარია, ქართულ სინამდვილეში შექმნილი ვითარება იძლეოდა.

პოლიტიკური პარტიების აღმოცენება არავითარ საშიშროებას არ უქმნიდა იმ ერებს, რომელთაც დამოუკიდებელი

სახელმწიფოებრიობა და შესაბამისი პოლიტიკური კულტურა გააჩნდათ. საქართველოში სულ სხვა ვითარება იყო. რუსეთის იმპერიის მიერ დაპყრობილ ქართველ ერს სოციალური გათიშულობა, სოციალურ ფენათა დაპირისპირება დიდ საფრთხეს უქმნიდა. წოდებათა შერიგების, კლასთა თანამშრომლობის გარეშე ერის ერთი მიზნისათვის – დამოუკიდებლობის მოპოვებისათვის დარაზმვა წარმოუდგენელი იყო. ამჯერად კი სოციალური დაპირისპირებიდან მომდინარე საფრთხესთან ერთად ქართველ ერს პარტიული გათიშულობის, პარტიული დაპირისპირების საფრთხე დაემუქრა.

ილია ქართველი ერის პარტიული ნიშნით გათიშვის საშიშროებით ძლიერ იყო შეშფოთებული. 1895 წელს ილიამ საზღვარგარეთ მყოფ ნოე ჟორდანიას შეუკვეთა წერილების სერია გერმანიაში პოლიტიკური პარტიების აღმოცენებისა და მოღვაწეობის შესახებ. ჩანს, ილიას სურდა, ღრმად და საფუძვლიანად გაეაზრებინა პოლიტიკური პარტიების ადგილი ერის (სახელმწიფოს) ცხოვრებაში. ნოე ჟორდანიამ შეკვეთა შეასრულა. „ივერიაში“ გერმანიის პოლიტიკური პარტიების შესახებ მისი წერილების ბეჭდვა დაიწყო. ილიამ მალე წერილების ბეჭდვა შეწყვიტა. სავარაუდოა, რომ ამის მიზეზი ნოე ჟორდანიას მიერ სოციალურ პრობლემათიკაზე ყურადღების ზედმეტად გამახვილება იყო. ნოე ჟორდანიამ ან ვერ აჩვენა (რაც ნაკლებად სავარაუდოა), ან არ აჩვენა (რაც უფრო სავარაუდოა), რა იყო პოლიტიკურ პარტიათა მოღვაწეობაში საერთო-ეროვნული, საერთო-სახელმწიფოებრივი.

ილიას XIX საუკუნის 90-იანი წლების შუა ხანებშიც, გაცილებით უფრო ადრეც და მომდევნო წლებშიც ურყევად სწამდა: პოლიტიკური პარტიების აღმოცენება სოციალური დაპირისპირების ახალი ეტაპის დასაწყისს ნიშნავ-

და. პარტიათა წარმოქმნა გაცილებით უფრო საშიში იყო, ვიდრე სოციალური დაპირისპირება, რადგან ამა თუ იმ სოციალური ფენის ინტერესების დაცვის უკან ვინრო პარტიული, კლანური, უფრო მეტიც სექტანტური, ინტერესები იმალებოდა. პოლიტიკური პარტიების აღმოცენება საერთო-ეროვნული, საერთო-სახელმწიფოებრივი ინტერესების უგულებელყოფას თავისთვად ნიშნავდა. ილია იმასაც კარგად ხედავდა, რომ დგებოდა დრო, როდესაც პოლიტიკური პარტია პოლიტიკური ცხოვრების აუცილებელ ფენომენად იქცეოდა. ეს ილიამ ნოე ჟორდანიას წერილებამდეც იცოდა, ამ წერილების გამოქვეყნების შემდეგ კი საბოლოოდ დარწმუნდა: საქართველო ამ სენიდან თავს ვერ დაიცავდა.

პირველი ქართული სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციის – „მესამე დასის“ შექმნა (1892-1893 წწ.) და გიორგი წერეთლის მიერ გაზეთ „კვალში“ (დაარსდა 1893 წ.) სოციალისტური იდეების პროპაგანდა ქართველი ერის პოლიტიკურ პარტიებად გათიშვის დასაწყისის მაუწყებელი იყო. „მესამე დასისა“ და გაზეთ „კვალის“ სოციალისტურ გატაცებებს ილიამ მხოლოდ 1896 წელს უპასუხა „ჯიბრაელის“ ფსევდონიმით გამოქვეყნებული ბრწყინვალე პუბლიცისტური წერილით: „ჩვენი ეხლანდელი სიბრძნე-სიცრუე“. წერილი სამი ლექციის სახით არის წარმოდგენილი, ვითომ, ავტორი აუდიტორიის წინაშე ლექციით გამოდის. ამ დროისათვის პირველი ქართული სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაცია „მესამე დასი“ რამდენიმე წლის შექმნილი იყო. საზოგადოებისათვის „მესამე დასის“ პროგრამა და ამ ორგანიზაციის ლიდერის, ნოე ჟორდანიას, ასევე სხვა სოციალ-დემოკრატების (სილიბისტრო ჯიბლაძის, პეტრე გელეიშვილის) საპროგრამო ხასიათის პუბლიკაციები კარგად იყო ცნობილი. „მესამე-დასელთა“ საზოგადოებრივ ასპარეზზე დამკვიდრებას გიორგი წერეთელი ამ-

კარად უწყობდა ხელს, გაზეთ „კვალში“ სოციალისტური ხასიათის მასალას სისტემატურად ბეჭდავდა. ილიას სტატია სწორედ გიორგი წერეთლის, გაზეთ „კვალისა“ და „მესამე დასის“ წინააღმდეგ იყო მიმართული. პრაქტიკულად, ილია ქართულ სინამდვილეში სოციალისტური (სოციალ-დემოკრატიული) იდეოლოგიის დამკვიდრებას ებრძოდა. XIX საუკუნის 90-იანი წლების შუა ხანებისათვის ცხადი იყო, რომ ქართულ ეროვნულ მოძრაობას ყველაზე დიდ საფრთხეს სწორედ სოციალისტური იდეოლოგია უქმნიდა. „ჩვენი ეხლანდელი „სიბრძნე-სიცრუე“ პირველი პუბლიცისტური წერილი იყო, რომელშიც ილიამ პოლიტიკური პარტიების აღმოცენებისაგან მომდინარე დიდ ეროვნულ საფრთხეზე პირდაპირ მიანიშნა. ამ დროიდან ილია სოციალ-დემოკრატებს ღიად დაუპირისპირდა. ამავე დროს ილიამ ეროვნული მოძრაობის ცნობილ მოღვაწეს, გიორგი წერეთელს სოციალ-დემოკრატების მფარველობასა და წახალისებაში საჯაროდ დასდო ბრალი, ხოლო „კვალი“ უშვერსიტყვაობით განთქმულ გაზეთად მონათლა. ამჟამად, რომ ილიამ გიორგი წერეთელს სოციალისტური იდეებით გატაცება, სოციალ-დემოკრატების („მესამე დასის“) მფარველობა ვერ აპატია, ხოლო „კვალს“ – სოციალისტური იდეების პოპულარიზაცია, „ივერიასთან“ დაპირისპირება, ქართულ სინამდვილეში „ივერიის“ ადგილის დაკავების მცდელობა, თუმცა უმთავრესი ისაა, რომ მკითხველს დაანახოს მთავარი, პოლიტიკურ პარტიათა აღმოცენებიდან მომდინარე დიდი ეროვნული საფრთხე: „იქნება გეგონოთ, ამით მინდოდეს თავი მოვანოთ გ. წერეთელს, რომ მესამე დასში შესასვლელად თავისის ბედნიერის ხელით კარი გამიღოს. სულაც არა! მე უფრო შორს მინდა გადავაბოტო. თუ ღმერთი შემეწევა და მე ჩემით მოვანონეთ თავი, მე მეოთხე დასს შევადგენ და მეთაურად გავუხდები. ოთხი სამზე ერთით წინ არის და მეც მინდა, თუ ვიქნები, წინ ვიყო. ბ-ნ

გ. წერეთლის დიდი ღვაწლი მით არის დაუვინწყარი, რომ ამისთანა ადვილი გზა გვიჩვენა წინაურობისა: საქმე ეხლა თვლაშია, მეოთხეს მეხუთე მოჰყვება, მეხუთეს – მეექვსე და წავა ესე, მინამ ადამიანს სათვალავი შემოაკლდება. ქართული პროგრესი ეს არის და ევროპისა კი რა მოგახსენოთ“.

ილიამ ისიც შენიშნა, რომ პოლიტიკური პარტიის, პოლიტიკური მიმდინარეობის ლიდერობა, რომელიმე პარტიული იდეოლოგიის მიზანდასახული პროპაგანდა ამბიციურობის დიდ დოზასაც შეიცავდა. ილიას აზრით, სწორედ ამბიციურობა ამოძრავებდა გიორგი წერეთელს: „ვიღაცამ წამოროშა, რომ თავის-თავის ქება დამპალ კიტრადაც არა ჰღირსო. სტყუის, თქვენმა მზემ! მაშ რამ ააცოცა ჩვენი ბრძენი ბ-ნი გ. წერეთელი და დაასკუბა მუმიასავით „მესამე დასის“ თავზე?“

ილიას ეჭვიც არ ეპარებოდა იმაში, რომ პარტიული ინტერესების ერთგულებიდან სამშობლოს ღალატამდე ერთი ნაბიჯი იყო. ილიამ „მესამე დასსა“ და მის ნათლიას, გიორგი წერეთელს სწორედ სამშობლოს მოღალატის ბედი უწინასწარმეტყველა. თბილისის სათავადაზნაურო სკოლის ირგვლივ ატეხილი დავის დასასრულს გიორგი წერეთლის თანამოაზრეთა ძალისხმევით მიღებული ანტიქართული დადგენილების კრიტიკისას, ილია აღნიშნავდა: „ასეა თუ ისე, ბ-ნმა გ. წერეთელმა სიხარულით მაშინვე დეპეშა გაუგზავნა საიქიოს ნეტარხსენებულ კატკოვს და მიულოცა, რომ, თუმც მოჰკვდი, შენის ანდერძით ან ისევე ჰსაქმობ მკვდარიო. ჩვენ, ქართველები, ძლივს მივწვდით შენს სიბრძნე-სიცრუესო. გიხაროდენ, მიხეილ ნიკიფოროვიჩ, შენ მანდ, ვითარცა მიხარიან აქ მე, გიორგი ექვთიმეს-ძესაო. არ ვიცით-კი ეს, სასახელო დეპეშა მარტო თავისის სახელით გაუგზავნა ჩვენმა ღვთით ბედნიერად ბრძანებულმა გ. წერეთელმა, თუ მესამე და-

სის სახელითაც“.

პარტიობის სენი სულ უფრო სერიოზულად ღრღნიდა ქართველი ერის სხეულს, პარტიული ინტერესები ნთქავდა ეროვნულ იდეალებს.

ღვთისაგან დაკისრებული მისი-ის აღსრულებას რომ იწყებდა, ილიამ კარგად იცოდა, რომ მოწამის გზით უნდა ევლო. ვისთვისაც უნდა წამებულიყო, „პირველ ქვას“ სწორედ ის ესროდა, ის უარყოფდა. უარყოფელთაგან შეურაცხყოფილი ილია ირონიული ღიმილით შეჰყურებდა ცოდვით დაცემულთა ნამოქმედარს, ხსნის გზას სთავაზობდა და როცა სამაგიეროდ კვლავ შეურაცხყოფდნენ, ისევ ირონიულად მიმართავდა: „მე, ბატონებო, ასეც მჩვარში ნუ გამხვევთ, მე ბევრი რამ კარგი მჭირს“. ყურად არავინ ილო. ილიას უარყოფლების გააფთრებას საზღვარი არ ჰქონდა. ცხადია, ილია ყველას ვერ უპასუხებდა. ერთი შემთხვევის გამო კი ოთხ მათგანს (გიორგი წერეთელს, მიხეილ მაჩაბელს, ივანე მაჩაბელსა და ილია ხონელს) მისთვის ჩვეული იუმორით ასე უპასუხა: „ეხლა რაკი გამომეცნაურეთ, მე აღარაფრის შიში მაქვს. უსათუოდ ჩემთან ერთად იტყვით, რომ მე, ესე იგი თქვენს ყურმოჭრილს მოსამსახურეს, ყოველი ის სიკეთე მჭირს, რაც საჭიროა მეოთხე დასის მეთაურობისათვის. ხუმრობაა, ერთ კაცს წილად ჰხვდებოდეს უშვერსიტყვაობა გ. წერეთლისა, ყბედსიტყვაობა თ. მ. მაჩაბლისა, ფულურსიტყვაობა თ. ი. მაჩაბლისა! მართალია, ზოგიერთი სწავლული და მეცნიერი ამტკიცებს, რომ ეს სამივე ერთად დომხალსავით რომ აურიო, კარგად დაზილო და ერთს კეცზედ გამოაცხო, ის გამოვაო, რასაც რუსები „ნულს“ ეძახიან, ფრანგები – „ზეროს“ და ქართველები – ილია ხონელს“.

ილიას პირველობას ვერ იტანდნენ, მისი პოპულარობა შურდათ. ილიამ სიტყვა „არაკის“ წარმომავლობა გან-

მარტა, რის შემდეგაც, თავისი „აღმოჩენის“ დაცვის მიზნით, მკითხველს ასე მიმართა: „აქაც გთხოვთ, მემონებით, თორემ ამასაც ხელიდამ გამომგლეჯს ჩვენი გ. წერეთელი, ეგ სიტყვა პირველად მე ამოვხსენიო და დავიღუპე ხომ კაკალი კაცი. მესამე დასი ხომ დაუჯერებს და დაუჯერებს და ერთ ადღზე კიდევ მალლა აასკუპებს თავისს მეთაურს“. მეორეგან ილიამ მკითხველს „სიბრძნე-სიცრუის“ არსი განუმარტა და იქვე დასძინა: „გთხოვთ დაიხსომოთ, რომ ამ საგანს პირველად მე მივეკარე, ეს საგანი პირველად მე აღმოვაჩინე, თორემ ბოლოს, როცა მე ამით სახელს ვიშოვი, ბ-ნი გ. წერეთელი წამომეცილება, სახელს პირველობისას ის დაიჩემებს და სადაოდ გამიხდის საქმეს. ესეთია მისი საქებარი ზნე-ჩვეულება“.

1900 წელს ილია ზოგადი საუბრიდან კონკრეტული ადამიანების მხილებაზე გადავიდა, უფრო ზუსტად, ამ წელს იგი პოლემიკაში ახალგაზრდა თაობის ყველაზე ცნობილმა წარმომადგენელმა ნოე ჟორდანიამ გამოიწვია. 1900 წელს წინახანებში გამოქვეყნებული წერილების სერია ნოე ჟორდანიამ ცალკე წიგნად გამოსცა სათაურით „ქართული პრესა (გუშინ და დღეს)“. ავტორმა სამიზნედ ილიას „ივერია“, მისი იდეური მიმართულება აიჩრია და „ივერია“ ბნელეთის მოციქულად გამოაცხადა. ეს, ცხადია, მხოლოდ „ივერიის“ ღვანლის უარყოფა არ იყო, ეს იყო სამოციანელთა (თერგდალეულთა) ღვანლის უარყოფა, ილიას გზის გმობა. ილიამ გამონვევა მიიღო. ნოე ჟორდანიას საპასუხოდ დაწერილი ოთხი წერილი ილიამ ასე დაასათაურა: „უმეცრების ფართი-ფურთი“, „ახალი უმეცრობანი ბ-ნი ნოე ჟორდანიასი“, „ქარაფშუტობა, ორთავიანობა და ორპირობა უმეცრისა“, „ისევ და ისევ ბ-ნ ნოე ჟორდანიას უმეცრობანი და მისი ნაჯეგ-უკუჯეგობანი“. წერილები ილიამ 1900 წელსვე „ივერიაში“ „ახალმოსულის“ ფსევდო-

ნიმით დაბეჭდა. ილია წერილში „უმეცრობის ფართი-ფურთი“ ნოე ჟორდანიას თვისებათაგან გამოჰყოფს ისეთ უარყოფით თვისებებს, როგორცაა: ქედმაღლობა, ზედმეტი თავდაჯერებულობა, ტრაბახი, თვალთმაქცობა. აი, რამდენიმე ადგილი ილიას წერილებიდან: „ბ-ნი ნოე ჟორდანიას თავზე ბუზსაც არ ისვამს და დიდის ბუკით და ნალარით იქადის: რაცა ვარ, მე ვარო. დეე იძახოს, ამით არავის არც არაფერი დააკლდება, არც მოემატება და ჩვენც ამაზე არ გამოვეკიდებით თავმონონებულს პუბლიცისტსა, მით უფრო, რომ რუსული ანდაზისა არ იყოს – დეე ბალღებმა იცელქონ, თავი შეიქციონ, ოლონდ-კინუ იტირებენ.“ ზემოხსენებული თვისებები ილიას ყველა სოციალისტის თვისებად მიაჩნდა, თუმცა მათ შორის საგანგებოდ გამოჰყოფდა ნოე ჟორდანიას: „ამგვარ უვიცთა და უმეცართა შორის ერთი მეტად თვალსაჩინო ადგილი დაიჭირა ჩვენში ბ-მა ნოე ჟორდანიამ. მან სწორედ ამისთანა კაცად გამოიჩინა თავი, თუმცა-კი თავი დიდ ბრძენად და მეცნიერად მოაქვს და რალაც უზომოდ იადობით განგებ გაბრუებულა თავისი-თავის ქებითა. იმას რომ ჰკითხოთ, იგი მოვლინებულია, რომ წუთისოფლის ბორბალს ღერძი გამოუცვალოს და თავისის ბრძანებისა და ნებისაებრ ატრიალოს ცა და ქვეყანა.“ ილიას აზრით, დიდ იდეებს გამოდევენებული ნოე ჟორდანიას, თავს სასაცილო მდგომარეობაში იგდებდა: „ქვეყნის აშენებას გვიქადის ბ-ნი ნოე ჟორდანიას და მის ნაირები. საბა ორბელიანის ზღაპრისა არ იყოს, თითონ მამალსავით ხეზე შემჯდარა და იძახის: მე აქ ვიყვილებ და თქვენ ძირს იყეფეთ და სოფელი აშენდებო. ამ იმედით ბრძანდებოდეს ბ-ნი ნოე ჟორდანიას და მისი კამპანია, და როცა ამ გზით იმან ქვეყანა ააშენოს, მე წილს ნულარ დამიდებენ, არ დავემდურები“. ილიამ ნოე ჟორდანიასა და მის თანამოაზრეებს ასეთი განაჩენი გამო-

უტანა: „ბაქიაობა, კვეხნა, თავის-თავის ქება და განდიდება უტყუარი ნიშანია იმისი, რომ ზემო სართულში ყველაფერი თავისს ადგილას არ არის დალაგებული. თავისის-თავის მაქებარი შორს მანძილს ვერ გაივლის, მალე ჩააკეციანებენ მუხლსა, როცა დაუფიქრებია და შეატყობენ, რომ შიგ არა ყრია-რა. ამის დრო, როცა იქნება, მოვა, და იგი ბაღლები, რომელთა წინაშე დღეს ბ-ნი ჟორდანი უმეცრობისა და უვიცობის მაღაყს ტაშისცემით გადადის, გაიზრდებიან, ისწავლიან, ცოდნით შეივსებიან და გამოარკვევენ, რა არარაობის მადანია ეს ჩვენი ახალი პუბლიცისტი ყოველისფრით, ნიჭი გნებავთ, ცოდნა, თუ ჭკუა“.

ერთი შეხედვით უცნაურია: რატომ არაფერს ამბობს ილია სოციალიზმის ბუნების შესახებ, მაშინ, როცა ქართველ სოციალისტებს მიწასთან ასწორებს. ამას შეიძლება ერთადერთი ახსნა ჰქონდეს: ილიამ კარგად იცოდა, თუ რა დიდ ძალას წარმოადგენდნენ სოციალისტები ევროპასა და რუსეთში, ამ მოძრაობასთან ღიად დაპირისპირება საშიში იყო. ილია არა მარტო არ აკრიტიკებს სოციალიზმს, არამედ არც კი ახსენებს მას, მკითხველს არ განუმარტავს სოციალიზმის ბუნებას. ილიას პუბლიცისტურ წერილს, „ჩვენი ეხლანდელი სიბრძნე-სიცრუე“ ღრმად თუ ჩაუფიქრებდით, აშკარა გახდება, რომ სოციალიზმის ნაცვლად ილია ხმარობს „სიბრძნე-სიცრუეს“. შემთხვევითი არ არის, რომ ილიას „სიბრძნე-სიცრუის“ მნიშვნელობა წერილის დასაწყისში არ განუმარტავს. მას შემდეგ, რაც გიორგი წერეთლის, გაზეთ „კვალისა“ და „მესამე დასის“ საფუძვლიან კრიტიკას მორჩა, ილია, თითქოს უადგილოდ, ასე მიმართავს მკითხველს: „ეხლა დროა შევუდგეთ ჩემის ლექციის საგანს. სმენა და გაგონება!..“ როგორც ვხედავთ, ილია საგანგებოდ ამზადებს აუდიტორიას და მხოლოდ ამის შემდეგ აცხადებს:

„საგანი ჩემის ლექციებისა არის ეხლანდელი ჩვენი სიბრძნე-სიცრუე“. სიბრძნე-სიცრუის თემა, მისი არსი და დანიშნულება ქართველი მკითხველისათვის შესანიშნავად იყო ცნობილი, მაგრამ ილია „სიბრძნე-სიცრუეს“ სულხან-საბა ორბელიანისეული გაგებით არ იყენებს. ასე რომ ნდომოდა, წერილის სათაურში არ იქნებოდა სიტყვები „ჩვენი“ და „ეხლანდელი“. ცხადია, ილია უკვე სათაურიდანვე ამცნობს მკითხველს, რომ საუბარი იქნებოდა არა „სიბრძნე-სიცრუის“ ტრადიციულ გაგებაზე, არამედ სხვა „სიბრძნე-სიცრუეზე“ – „ეხლანდელ“ (XIX საუკუნის 90-იანი წლების) „სიბრძნე-სიცრუეზე“. ილია იმთავითვე გრძნობდა, რომ წერილის სათაურს შეიძლებოდა მკითხველი დაებნია, რადგან ქართველ მკითხველს „ძველი“ „სიბრძნე-სიცრუის“ არსი და დანიშნულება კარგად ესმოდა, „ახლისა“ კი – არა. ამ გაუგებრობის თავიდან ასაცილებლად ილია წერს: „იქნება ამ სათაურმა გაგაოცათ. მე იმდენი თქვენი გაცემა არ მინდა, რამდენიც ის, რომ ამ უთავბოლო დრო-ყამს, როცა ჩვენში დავთრები აირია, როცა ძალღს, უკაცრავად არ ვიყო – პატრონი ვერ უცვნი და პატრონს ძალღი, შესაფერი სახელი რამ დაერქვას. მე ვამტკიცებ, რომ ეხლანდელი დრო დროა სიბრძნე-სიცრუისა, მე ვამბობ ჩვენი, ესე იგი ქართველების, დროა-მეთქი ასეთი. სხვებთან მე საქმე არა მაქვს. ყველა ერს ეხლანდელს დროში იმდენი თავისი საკუთარი თავში საცემი აქვს, რომ ძნელია სხვისთვის მოიცალოს ვინმემ. მაინც-და-მაინც, დეე სხვამ თავისი იცოდეს, ჩვენ ჩვენი უნდა შევიტყოთ“. „ეხლანდელი“ „სიბრძნე-სიცრუის“ განმარტების შემდეგ ილია მისთვის დამახასიათებელი იუმორით მოულოდნელად ისევ გიორგი წერეთელს ახსენებს: „გთხოვთ დაიხსომოთ, რომ ამ საგანს (ე. ი. „ეხლანდელ „სიბრძნე-სიცრუეს“ – ვ.გ.) პირველად მე მივეკარე, ეს სა-

განი პირველად მე აღმოვაჩინე, თორემ ბოლოს, როცა მე ამით სახელს ვიშოვი, ბ-ნი გ. წერეთელი წამომეცილება, სახელს პირველობისას ის დაიჩემებს და სადაოდ გამიხდის საქმეს. ასეთია მისი საქებარი ზნე-ჩვეულება“.

ილიას წერილის ეს ადგილი ბევრი რაიმეთია საინტერესო. ილია აღნიშნავს: საქართველოში „დავთრები აირია“ და „უთავბოლო დრო-ჟამი“ დადგა. რამ არია „დავთრები“ საქართველოში? რატომ დადგა „უთავბოლო დრო-ჟამი?“ ამ დროისათვის საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ მოძრაობაში და მთლიანად ქართულ საზოგადოებაში, მის ყველა ფენაში „დავთრები“ სოციალისტური იდეოლოგიის გავრცელებამ და ქართველი სოციალ-დემოკრატების იდეური და ორგანიზაციული გაერთიანების – „მესამე დასის“ შექმნამ არია. ნოე ჟორდანიამ, სილიბისტრო ჯიბლაძემ და პეტრე გელეიშვილმა 1893-1896 წლებში გამოქვეყნებულ წერილებში ეჭვქვეშ დააყენეს ქართული ეროვნული მოძრაობის მონაპოვარი, ხოლო მისი ხვალის-დელი დღე უპერსპექტივოდ მიიჩნის. ამასთან ერთად, დაიწყო ილია ჭავჭავაძისა და ნიკო ნიკოლაძის როლის დაკნინება, თავადაზნაურული ინტელიგენციის აბუჩად აგდება. ქართველი ერის წინამძღოლად პროლეტარიატი (მუშათა კლასი) გამოცხადდა. დაიწყო კარგად ორგანიზებული პროპაგანდა, რომლის მიზანი იყო სოციალური დაპირისპირების გაღრმავება და სოციალური აფეთქების გამოწვევა. სწორედ ამ მოვლენას უწოდებს ილია „დავთრების არევას“, ხოლო თვით დროს – „უთავბოლო დრო-ჟამს“.

ზემთ მოტანილი მასალა და მისი ანალიზი გვაფიქრებინებს, რომ „ეხლანდელ სიბრძნე-სიცრუეს“ ილია სწორედ სოციალიზმს უწოდებს, ახალი დროის სიბრძნე-სიცრუედ სოციალიზმს მიიჩნევს.

ჩვენი მოსაზრების სასარგებლოდ

მეტყველებს ილიას წერილის კიდევ ერთი ადგილი, სადაც იგი უკვე აშკარად უპირისპირებს ერთმანეთს სულხან-საბა ორბელიანის „სიბრძნე-სიცრუეს“ და „ეხლანდელ სიბრძნე-სიცრუეს“. სულხან-საბა ორბელიანის „სიბრძნე-სიცრუე“ ილიას ასე აქვს წარმოდგენილი: „საბა ორბელიანის სიცრუე-მეთქი სულ სხვაა. საბა ორბელიანის სიცრუე ზღაპარია, არაკია, იგავია. იგავი, არაკი, ზღაპარი ამისთანა სახეა, კანია აზრისა, რომელიც საჭკუო და საზნეო ჭეშმარიტებას ზედმინვენით გვიხატავს ხორცშესხმულად, ჭკუას გვასწავლის, გვარიგებს, ზნეს გვიწუნებს, ავსა და კარგს გვანიშნებს ერთმანეთში გასარჩევად“. „ეხლანდელ სიბრძნე-სიცრუეს“ ილია ასე ახასიათებს: „მე ვფიქრობ, რომ საბა ორბელიანს ამის თქმა უნდოდა: მე ზღაპარს გეუბნები და სიბრძნეს-კი გამცნებო. ზღაპარი მოგონილი ამბავია, არა-მართალი, მაშასადამე, სიცრუეა. ამ მხრით წიგნი საბა ორბელიანისა სიცრუეა. ის სიცრუე-კი არა, რომელიც სწამლავს და ჰშხამავს ადამიანს და სიცრუის მთქმელს უფრო სთხრის და აუნმინდურებს, ვიდრე სხვას. ის სიცრუე-კი არა, რომელსაც აუღია ურცხვად თავი და ქურდულად იკბინება გესლიან მორიელივით და რომელიც ასე საზიზღარია და სამართლიანად დევნული ყოველ პატიოსან კაცისაგან. ის სიცრუე-კი არა, რომელსაც ბუდე გაუკეთებია ჩვენს სასიქადულო „მესამე დასის“ ჟურნალში, ბ-ნი გ. წერეთლის თავმოსაწონებელ კვალში, და რომელშიაც იგივე ბ-ნი გ. წერეთელი კრუხადა ზის და სჩეკს ტყუილების წიწილებს და ყოველ-კვირა გამოჰყავს იარმუკაზე გასასყიდად“.

„მესამე დასი“ და „კვალი“ სოციალიზმის იდეების ერთგული მიმდევრები და აქტიური პროპაგანდისტები იყვნენ, მესამედასელები – თავგადაკლული სოციალისტები (სოციალ-დემოკრატები). თუ ილია პირველ ქართულ

სოციალ-დემოკრატიულ (სოციალისტურ) ორგანიზაციას – „მესამე დასს“ – ისეთ ორგანიზაციად მიიჩნევს, სადაც „ეხლანდელ სიბრძნე-სიცრუეს“ დაუსადგურებია, მაშინ უდავო უნდა იყოს: სოციალიზმი – ეს არის ახალი დროის, ანუ „ეხლანდელი სიბრძნე-სიცრუე“, რომელიც მხოლოდ ერის გახლეჩასა და ურთიერთდაპირისპირებას შეუწყობს ხელს.

აქ იმის გახსენებაც უპრიანია, თუ რა იგულისხმა ილიამ „ხიდჩატეხილობაში“, რა არის მისი „ოთარაანთ ქვრივის“ ერთი უმთავრესი საკითხთაგანი. ილიას აზრით, წოდებათა მორიგება, ანუ სოციალური თანხმობა, ეროვნული ორგანიზმის გამთლიანების აუცილებელი პირობაა, სოციალისტური იდეების ქადაგება კი არამც თუ მოსპობს წყალგამყოფს, არამცთუ შეარიგებს სხვადასხვა ნაპირზე მყოფ ქართველობას, არამედ ერის გახლეჩას შეუწყობს ხელს, რაც მოხდა კიდევაც სინამდვილეში. სოციალისტურმა იდეოლოგიამ, პროლეტარიატის დიქტატურის კლასობრივი ეგოიზმით აღსავსე დოქტრინის წყალობით, არა მარტო კოლონიურ პირობებში მყოფი ერის გათიშვა და ურთიერთდაპირისპირება გამოიწვია, არამედ საბედისწერო როლი ითამაშა 1921 წელს დამოუკიდებლობის ხელშეორედ დაკარგვაში. თავისუფლების იმ სამწლიან პერიოდშიც ვერ მოხდა ერის გამთლიანება. სიმართლეს თუ გვინდა თვალი გავუსწოროთ, უნდა ვთქვათ, ჩვენი მოსახლეობის გარკვეულმა ნაწილმა, მოტყუებულმა ბოლშევიკური პარტიეს პროპაგანდით, 1921 წლის თებერვალში, ქვეყნის ფაქტობრივი ოკუპაცია ხელისუფლების უბრალო ცვლილებად მიიღო.

არჩილ ჯორჯაძემ, რომელიც ახალი – სოციალ-ფედერალისტური – პარტიის დამაარსებელი შეიქნა, კარგად იგრძნო დროის მოთხოვნა – პოლიტიკური პარტიის არსებობის აუცილებლობა.

მიუხედავად ამისა, მისი „საერთო მოქმედების ნიადაგის“ თეორია არსებითად არ განსხვავდება ილია ჭავჭავაძის მიერ ჯერ კიდევ 80-იან წლებში ნაქადაგევი სოციალური და წოდებრივი გათიშულობის მოსპობის, „ჩატეხილი ხიდის“ აღდგენის ილიასეული კონცეფციისაგან.

მეტად საინტერესოა, თუ რა ეპითეტებით ახასიათებს ილია სოციალიზმს. ილიას აზრით, სოციალიზმი „სწამლავს და ჰშხამავს ადამიანს“; „ქურდულად იკბინება გესლიან მორიელისავით“; „საზიზღარია და სამართლიანად დევნილი ყოველ პატიოსან კაცისაგან“; „სიცრუის მთქმელს (სოციალისტს – ვ.გ.) უფრო სთხრის და აუნმინდურებს“.

სოციალიზმს ასეთი მომაკვდინებელი დახასიათება ქართულ სინამდვილეში მხოლოდ ილიამ მისცა. ცხადია, სოციალ-დემოკრატებმა შესანიშნავად გაიგეს, თუ რა მნიშვნელობით ხმარობდა ილია „ეხლანდელ სიბრძნე-სიცრუეს“. სოციალიზმის გაბიაბრუებას კი ისინი არავის აპატიებდნენ. არ აპატიეს ილიასაც! განსაკუთრებით გაღიზიანებული იყო გიორგი წერეთელი. წერილში „ჩვენი ეხლანდელი სიბრძნე-სიცრუე“ ილია გიორგი წერეთლის შემოქმედებას ასე აფასებს: „კიდევ სხვა მაგალითს მოვიყვანდი ამისთანა მაღლიან შემოქმედობისას, ზეგარდმო-შთაგონებისას, თუნდა „რუხი მგელს“ გ. წერეთლისას, მაგრამ ვწუხვარ, რომ არავის ნაგიკითხავთ და თავგებს დარჩათ შესაქმელად: თავგებმა უფრო იციან ამისთანა სანუკვარის ყადრი... აი, ახლაც გვპირდება გ. წერეთელი, ოღონდ „კვალზე“ ხელი მინერეთო და ჩემს ახალ ნაწერს „გულქანს“ მუქთად მოგართმევთო. მოდით და ამისთანა საჩუქარს ზურგი შეაქციეთ. თავგებს ეხლავე სუნი აუღიათ, კბილებს თურმე ჰლესენ და სიხარულით იძახიან: რა გვეშველებოდა, რომ ბ-ნი გ. წერეთელი არა გვწყალობდე-

სო“. ილია ჭავჭავაძის წერილს გიორგი წერეთელი გამოეხმაურა. 1897 წლის აპრილში გაზეთ „კვალში“ მისი „ლია წერილი თ. ილია ჭავჭავაძეს“ დაიბეჭდა. ამკარაა, რომ გიორგი წერეთელი იმდენად სოციალიზმისა და სოციალისტების განქიქებამ კი არ გააღიზიანა, არამედ მისი შემოქმედების ილიასეულმა შეფასებამ. ლია წერილში უაღრესად გაღიზიანებული გიორგი წერეთელი აღნიშნავდა: „მას აქეთ, რაც თქვენ საკუთარი ქართული ორგანო (იგულისხმება გაზეთი „ივერია“ – ვ. გ.) დააარსეთ, ვისაც კი გაუბედნია თქვენთან აზროვნებაში კამათი, ყველას ბლომად მოხვედრია თქვენ და თქვენ ამაღალაგან მიერ შემზადებული ტალახი. ამ თქვენ მიერ გამონატყორცნილ ტალახს და ბეზლობას არ გადარჩენია არც ერთი ჩვენი ქართველი მოღვაწეთაგანი, რომელთაც ბედნიერება არ ჰქონებოდა ზოგიერთი თქვენი მოქმედება მწერლობაში არ გაეკიცხათ და შესაფერად არ დაეფასებინათ“.

გიორგი წერეთელი სოციალიზმის იდეამ გაიტაცა, მესამე დასის შექმნასაც კი მიესალმა, მაგრამ პოლიტიკური პარტიის იდეის მეხოტბე მაინც არ გამხდარა. ილია ჭავჭავაძის წერილიდან „ჩვენი ეხლანდელი სიბრძნე-სიცრუე“ გიორგი წერეთელი უპირატესად მისი შემოქმედების განქიქებამ გააღიზიანა, ვიდრე ილიას მიერ პოლიტიკური პარტიების აღმოცენების პროცესის მკვეთრად უარყოფითმა შეფასებამ. სამაგიეროდ, პოლიტიკური პარტიის მეხოტბის როლი ნოე ჟორდანიამ იკისრა. 1898 წელს გამოქვეყნებულ სტატიაში „პარტიობა“ ნოე ჟორდანიას არაპირდაპირ ეპასუხებოდა ილია ჭავჭავაძეს, თუმცა კარგად ხვდებოდა, რომ ავტორი წერილისა – „ჩვენი ეხლანდელი სიბრძნე-სიცრუე“ – პოლიტიკური პარტიების გაჩენას ქართველი ერისათვის დიდ საფრთხედ აღიქვამდა, რაც ნოე ჟორდანიას არასწორად მიაჩნდა. სტა-

ტია სწორედ ამ პრობლემას ეძღვნება. ავტორი პირველი სტრიქონიდანვე ცხადად აყალიბებდა თავის პოზიციას: „პარტია, დასი – აი, რა აფრთხობს და აშინებს ჩვენს საზოგადოებას! პარტია, დასი – აი, რა ახარებს და ამოძრავებს ჩვენს საზოგადოებას! რა მოჩვენებაა ეს? საიდან წარმოდგება ეს ორნაირი შეხედულება? ნუ თუ ეს დასაჯერებელია? დიახ, ეს დასაჯერებელი გახლავს, ეს სრულ სინამდვილეს შეიცავს, ეს მოვლენა ნათლად აღბეჭდავს ჩვენი საზოგადოების მდგომარეობას, მის სულის კვეთებას და მისწრაფებას. მას აშინებს ისეთი პარტიობა, რომელიც რაიმე აზროვნების, იდეის და მიმართულების მატარებელია“. ნოე ჟორდანიას მიიჩნევდა, რომ ქართველი საზოგადოების (ცხადია, პირველ რიგში, ილია ჭავჭავაძეს გულისხმობდა – ვ. გ.) უარყოფითი დამოკიდებულება პოლიტიკური პარტიისადმი ჩამორჩენილობის დამადასტურებელი იყო: „დაბეჯითებით შეიძლება ითქვას, რომ დღეს არსათ ისე არ იდევნება ახალი აზრი, როგორც ამ ჩვენ საზოგადოებაში. და რომ მას უფლება ქონდეს, თითოეულ ასეთ მოაზროვნეს ისეთივე კოცონზე გაგზავნიდა, როგორითაც, ოდესმე რომის ღვთის-მეტყველნი მოწინააღმდეგეთ ანადგურებდნენ ხოლმე. გასაშტერებელი მიუკარებლობა, გონებრივი თვითმპყრობელობა, თავის-თავის გაკერპება და სხვისი მძულვარება, – აი, ნიშნობლივი თვისება ქართველ საზოგადოებისა. ეს, ასე ვთქვათ, ერთნაირი ჯაჭვია, რომლის თითოეულ რგოლს თითო ასეთი პირი შეადგენს და ასე გარს შემორტყმული აქვს მთელ ხალხს, მთელ ერს. ჩვენი საზოგადო აზროვნების აღორძინება და განვითარება ამ ჯაჭვის თანდათან დამსხვრევას მოითხოვს“. ავტორის აზრით, პოლიტიკური პარტია ახალი აზრის, ახალი მიმართულების მატარებელია, რაც აშინებდა ქართველ საზოგადოებას. შექმნილ ვითარება-

ში პოლიტიკური პარტიის როლი ნოე ჟორდანიას ასე ესახება: „პარტია, რომელიც იცავს ერის მოწინავე ნაწილის ინტერესებს, იცავს იმავე დროს უკანჩამორჩენილთა ინტერესებს, მარა არა როგორც ძველი ურთიერთობისა და აზროვნების მატარებელს, არამედ როგორც ამის უარის მყოფელს და ახლის შემთვისებელს. მხოლოდ ეს პარტიაა დღეს ჩვენში ერთადერთი პროგრესული, ყველა დანარჩენი კონსერვატიული რეაქციონულია“. ცხადია, ამ პარტიაში ნოე ჟორდანია ქართველ სოციალ-დემოკრატებს – მესამედასელებს – გულსხმობს.

ასე გააკეთა ნოე ჟორდანიამ არჩევანი ეროვნულ და პარტიულ მოღვაწეს შორის. მიუხედავად ამისა, მისი ნაწერებიდან აშკარა ხდება, რომ იგი ამ არჩევანის შემდეგაც დროდადრო მერყეობს ეროვნულსა და პარტიულს შორის.

ნოე ჟორდანიამ დიდი ღვაწლი დასდო საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებას. დროდადრო ძლიერი მერყეობის მიუხედავად, მან სწორად შეაფასა იმჟამად მიმდინარე მსოფლიო ომის პირობებში რუსეთსა და საქართველოში შექმნილი სამხედრო-პოლიტიკური ვითარება და სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენას დაუჭირა მხარი. არ შეიძლება იმის უარყოფა, რომ ქართველი სოციალ-დემოკრატების (მენშევიკების) და მათი აღიარებული წინამძღოლის საბოტაჟის შემთხვევაში დამოუკიდებლობა ვერ გამოცხადდებოდა. ამასთან ერთად, ობიექტურობა მოითხოვს განვაცხადოთ, 1918 წლის 26 მაისს აქტმაც კი ნოე ჟორდანიამ ვერ ჩაკლა პარტიელის სულისკვეთება. დამოუკიდებლობის გამოცხადებიდან სულ მალე, 1918 წლის 2 ივნისს, ნოე ჟორდანიამ და ირაკლი წერეთელმა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ამიერკავკასიის საოლქო კომიტეტისა (იმხანად საქართველოს სოციალ-დემოკრატი-

ული პარტია არ არსებობდა, რუსი და ქართველი სოციალ-დემოკრატები ერთ პარტიაში შედიოდნენ – ვ. გ.) და საქართველოს ეროვნული საბჭოს სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციის სახელით წერილი გაუგზავნეს რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის (მენშევიკების) ცენტრალურ კომიტეტს. წერილში გადმოცემულია მოვლენათა განვითარება ამიერკავკასიაში 1917 წლის თებერვალ-მარტის რევოლუციიდან 1918 წლის მაისამდე. წერილში ორი მეტად სამარცხვინო დასკვნაა გაკეთებული: 1. საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადება იყო იძულებითი ნაბიჯი, რადგან რუსეთმა ამიერკავკასია მიატოვა (გულისხმობდა რუსეთის ჯარის გასვლას 1918 წლის იანვარში), საქართველოს კი ოსმალების აგრესიისაგან თავის დაცვა არ შეეძლო; 2. ქართველი სოციალ-დემოკრატები იმედს არ კარგავდნენ, რომ რუსეთის დემოკრატია ძალას მოიკრებდა და რუსეთის ერთიანობაც აღდგებოდა. წერილში ვკითხულობთ: „ჩვენ მზად ვიყავით ნებისმიერი მსხვერპლი გაგველო რუსეთის ერთიანობის აღსადგენად“. საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენამდე, 1918 წლის 9 მაისს, გამოცხადდა ამიერკავკასიის დამოუკიდებლობა, შეიქმნა ამიერკავკასიის დემოკრატიული ფედერაციული რესპუბლიკა. ნოე ჟორდანია და ირაკლი წერეთელი თავს იმართლებდნენ, რომ ამ აქტით სოციალ-დემოკრატები რუსეთის დემოკრატიასთან კავშირის განწყვეტას არ აპირებდნენ: „ამ ნაბიჯით ჩვენ თქვენთან კავშირის განწყვეტას არ ვესწრაფოდით. ჩვენ მხოლოდ ის მდგომარეობა გავაფორმეთ, რომელიც, ჩვენი ნების საწინააღმდეგოდ, ჩვენი ძალისხმევის მიუხედავად შეიქმნა“. კვლავ უცვლელი რჩებოდა მსოფლიო რევოლუციის ყბადაღებული იდეა. ნოე ჟორდანია და ირაკლი წერეთელი რუს თანაპარტიელებს ამხნევებდნენ: „ჩვენ მტკიცედ

გვნამს ჩვენი მიზანი – სოციალიზმი – მიღწეული იქნება მხოლოდ მთელი მსოფლიოს პროლეტარიატის გაერთიანებით, ჩვენ მსოფლიო დემოკრატიის ბრძოლაზე ვამყარებთ იმედს“.

მართალია, ნოე ჟორდანიასა და ირაკლი წერეთელი ბოლშევიზმსა და საბჭოთა ხელისუფლებასთან რაიმე კომპრომისზე წასვლას არ აპირებდნენ, მაგრამ ეს სულაც არ ამართლებს მათ ლოიალურ დამოკიდებულებას რუსი მენშევიკი სოციალ-დემოკრატების მიმართ, მით უმეტეს, ყოვლად მიუღებელი იყო თავისმართლების ის ტონი, რომელიც ნოე ჟორდანიასა და ირაკლი წერეთლის წერილში აშკარად იგრძნობოდა.

მიუღებელი იყო იმიტომ, რომ რუსეთის ყველა პოლიტიკური პარტია, მათ შორის რუსეთის სოციალ-დემოკრატი მენშევიკები, ისეთივე ველიკოდერჟავული იდეებით იყვნენ შეპყრობილნი, როგორც ბოლშევიკები. ყველა მათგანისათ-

ვის საქართველოს დამოუკიდებლობა მიუღებელი იყო. ნოე ჟორდანიასა და ირაკლი წერეთლის წერილში ეროვნული, ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი აშკარად დაჩრდილა პარტიულმა.

ეროვნულ ინტერესებზე მაღლა პარიული ინტერესის დაყენება თავისთავად ითხოვდა საქართველოს ისტორიის გაყალბებას, ანუ განვლილი ეპოქების პარტიულ პრიზმაში გატარებას. ეს ქართველი სოციალ-დემოკრატიის ლიდერებმა მრავალგზის დაადასტურეს.

ერთ მაგალითს მოვიყვან. 1897 წელს სოციალ-დემოკრატებმა ილიას 60 წლის იუბილე ჩაუშალეს. უშედეგოდ დამთავრდა ქართველი საზოგადოების ერთი ნაწილის ცდა, ილიას იუბილე დაგვიანებით – 1898 წელს, აღენიშნათ. 1898 წელს ცნობილმა მოღვაწემ მიხეილ ნასიძემ ილია ჭავჭავაძისადმი მიძღვნილი ბროშურის – „ილია ჭავჭავაძე, ბიოგრაფიული და კრიტიკული ეტიუდი“ – გამოცემა მოახერხა. ილიას გარშემო შექმნილ არაჯანსაღ ატმოსფეროზე ისიც მიუთითებს, რომ ბროშურა ფსევდონიმით გამოვიდა: „მე გახლავარ“.

მართალია, 1897 წელს ილიას იუბილე ჩაიშალა, მაგრამ ხმები დადიოდა, იუბილე 1898 წელს აღინიშნებოდა. ფილიპე მახარაძემ მიხეილ ნასიძის ბროშურაზე რეცენზია სასწრაფოდ დაწერა და გაზეთ „კვალში“ გამოაქვეყნა. რეცენზიის სათაურია „საიუბილეო ბროშურა (მცირე შენიშვნა ბნე მე გახლავარის ნიგნაკის გა-

მო)“. ილიას მრავალმხრივი მოღვაწეობის განქიქების, ილიასა და მის თანამოაზრეთა აბუჩად აგდების, მიხეილ ნასიძის ბროშურის უპირობოდ დაწუნების შემდეგ ფილიპე მახარაძე დაასკვნის: „დროა, ზღაპრებს დავანებოთ თავი, ლათაიები უკუვადგოთ და მართალი სიტყვა ვუთხრათ საზოგადოებას ჩვენი წარსულის შესახებ. აგერ მეოცე საუკუნე კარზე მოგვადგა და ჩვენ ისიც არ ვიცით, რას აკეთებდნენ ჩვენი მამები ამ ოცი თუ ორმოცი წლის წინეთ“.

ამ მცირე ნაწყვეტში დიდად მზაკვრული აზრია ჩადებული. ფილიპე მახარაძე აცხადებს, რომ საზოგადოებამ არ იცის, თუ რა ხდებოდა საქართველოში „ოცი თუ ორმოცი წლის წინეთ“, ცხადია, იგულისხმება, რომ არ იცოდა საქართველოს ისტორია XIX საუკუნის 60-იანი წლების დამდეგიდან 90-იანი წლების მიწურულამდე. ეს კი ის პერიოდია, როდესაც ქართულმა ეროვნულმა მოძრაობამ ილია ჭავჭავაძის წინამძღოლობით დიდ წარმატებებს მიაღწია. იმ პერიოდში ბრძოლა ქართველობისა და საქართველოს გადასარჩენად წარმატებით მიმდინარეობდა. მიხეილ ნასიძე სწორედ XIX საუკუნის 60-90-იან წლებში საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ და კულტურულ ცხოვრებაში ილია ჭავჭავაძის როლს წარმოაჩენდა. ფილიპე მახარაძე კი საქართველოს ისტორიიდან ილიას სახელის ამოშლას მიესწრაფოდა.

1900 წლის იანვარში გიორგი წერეთელი გარდაიცვალა. მისი სიცოცხლის განმავლობაში „კვალი“, მართალია, „ივერისათან“ მკვეთრად იყო დაპირისპირებული, მაგრამ პოლემიკა ასე თუ ისე მიღებული ნორმის ფარგლებში მიმდინარეობდა. გიორგი წერეთლის გარდაცვალების შემდეგ „კვალის“ იდეურ ხელმძღვანელად ნოე ჟორდანიას ითვლებოდა, თუმცა მალე „კვალი“ მანაც დატოვა. გაზეთის იდეური ხელმძღვანელი გიორგი წერეთლის ვაჟი ირაკლი წერეთელი გახდა, რომელმაც „კვალში“ რამდენიმე წერილი გამოაქვეყნა „ყვირილელის“ ფსევდონიმით. 1903 წელს „კვალის“ რამდენიმე ნომერში გაგრძელდა ირაკლი წერეთლის წერილის „მამულიშვილობა, ეროვნება თუ ხალხის სამსახური“. ილია ჭავჭავაძეს და მის თანამოაზრეებს ირაკლი წერეთელმა ასეთი განაჩენი გამოუტანა: „დღევანდელი „მამულიშვილობა“ იხედება უკან, და არა წინ, მის იდეალი მკვდარია და წარსულს ეკუთვნის.

მომავალში მას სიკვდილის გარდა არა ელის რა“.

ცხადია, ირაკლი წერეთლის სიტყვებსა და ქვემოთ აღწერილ ამბავს შორის პირდაპირი კავშირი არ არსებობდა, მაგრამ ამ ორი მოვლენის დამთხვევა მაინც საყურადღებოა. 1903 წელს უკვე ჯანმრთელობაშერყეული ილია ჭავჭავაძე თბილისში, ნაძალადევაში, მუშათა ბიბლიოთეკის („იაფი ბიბლიოთეკის“) გახსნაზე მიიწვიეს. ვისი ინიციატივით მიიწვიეს ილია ამ ღონისძიებაზე, დადგენილი არ არის. ბიბლიოთეკის გახსნა მშვიდად ჩატარდა და ის-ის იყო ილია შინ დასაბრუნებლად ემზადებოდა, რომ დარბაზში ილიას ერთ-ერთი თანმხლები პირი შემოიჭრა და აღელვებულმა განაცხადა: ბიბლიოთეკის წინ თავმოყრილი, ხისა და რკინის ჯოხებით შეიარაღებული მუშები ილია ჭავჭავაძის ჩასაქოლად ემზადებოდნენ. მუშებს ორგანიზებას სოციალ-დემოკრატი კალისტრატე გოგუა უწევდა. თანმხლებმა პირებმა ეტლი შენობის უკანა გასასვლელთან მიიყვანეს და ილია ხიფათს ასე გაარიდეს. რკინიგზის ჟანდარმერიის სამმართველოში ამ ფაქტთან დაკავშირებით საქმე აღიძრა, მაგრამ იმის გამო, რომ დაზარალებული არავინ იყო, ძიება მალევე შეწყდა. კალისტრატე გოგუა არც კი დაუკითხავთ, თუმცა ჟანდარმერიამ კარგად იცოდა, რომ ორგანიზატორი სწორედ ის იყო.

1904 წლის იანვრიდან „კვალის“ გამოცემა შეწყდა. არ შეწყვეტილა ილია ჭავჭავაძის ნააზრევისა და ნაღვანის განქიქება, პირიქით, 1905-1907 წლებში ილიას აგრესიული კრიტიკით უკვე რამდენიმე გაზეთი და ჟურნალი იყო დაკავებული. 1905 წლის დამდეგიდან დაწყებულმა დიდმა სოციალურმა დაპირისპირებამ რეალობად აქცია ის, რისი საფრთხეც ილია ჭავჭავაძემ ჯერ კიდევ 1896 წელს დაინახა. საერთო-ეროვნული იდეოლოგია პარტიულმა, სინამდვილეში კი კლანურმა და

სექტანტურმა იდეოლოგიებმა ჩაანაცვლეს. უპარტიო, ეროვნული ძალა არსად ჩანდა. ერთი შეხედვით, გაუგებარი რამ მოხდა: ქართველი თავადაზნაურობაც კი სოციალისტური ორიენტაციის პარტიებში მიმოიფანტა. სოციალისტების წინააღმდეგ ხმის ამაღლებას ვერავინ ბედავდა. ყველა დადუმდა და მდუმარედ ელოდა ხვალინდელ დღეს, რომელიც, ცხადია, სიკეთის მომტანი ვერ იქნებოდა. ერთი ასეთი დღე 1907 წლის 30 აგვისტოს გათენდა. ილია ჭავჭავაძე მოკლეს. მოკლეს ის, ვინც, ყველაფრის მიუხედავად, ვერ ეგუებოდა, რაც საქართველოში ხდებოდა და საუკუნის სენის („ეხლანდელი სიბრძნე-სიცრუის“) წინააღმდეგ საბრძოლველად უკანასკნელ ფიზიკურ და სულიერ ძალას

იკრეფდა.

P.S.

წინამდებარე სტატია ილია ჭავჭავაძის დაბადების 185-ე წლისთავს ეძღვნება. შევეცადე წარმომეჩინა ილიას თვალთახედვა, მისი დამოკიდებულება პოლიტიკური პარტიის მიმართ ჩვენი ქვეყნის რეალობის გათვალისწინებით. ამასთანავე, სხვა მიზანსაც არ დავმაღავ, რასაც, ვფიქრობ, ადვილად მიმიხვდა მკითხველი – სამწუხარო რეალობა არ იცვლება. ხშირად ჩვენში სახელმწიფოებრივი ინტერესი ვინრო პარტიულ, კლანურ ინტერესს ეწირება.

ნინო სადლობელაშვილი

კომეტური ინტერაქცია სიკვდილის უმღებ (ნუგზარ ზაზანაშვილის ხსოვნას)

ხანდახან
ცრემლის ლუპის გარეშე
არაფერი ჩანს
ნუგზარ ზაზანაშვილი

შარშან, ზაფხულის მინურულს, ალექსანდრეს ბაღში შევხვდით. კულტურის სამინისტროს პროექტ „ცოცხალი წიგნების“ ფარგლებში, მასთან ინტერვიუ უნდა ჩაგვეწერა. ყოველთვის სიხარულს მანიჭებდა ამ ადამიანთან ურთიერთობა და ახლაც ბედნიერი, ინტერესით სავსე მივედი „გადასაღებ მოედანზე“. ჰაერში წვიმის ნოტიო სუნი იდგა და ფერიც გაცრეცილი ჰქონდა დღეს, მაგრამ თითქოს ზუსტად ასეთი გარემო იყო – ზედმინვენით ზუსტი ფონი მისი პორტრეტის კონტურებისათვის. ის თავად იყო ასეთი: მშვიდი, რბილი ტონალობებით, სიზუსტემდე სადა და გასაგები მოტივებით, ამ სიზუსტის მიღმა დამუხტული სიღრმის ენერგიით, რომელსაც წვიმასავით გადმოგდებდა, აუცილებლად განგმსჭვავ-

ლავდა, გაგჟღენთდა დაუვინყარად.

თურმე ეს ჩვენი ბოლო შეხვედრა იყო. დავინწყებით კი, მისი დავინწყება შეუძლებელია – ის ნუგზარ ზაზანაშვილი იყო, ყველაზე ეკოლოგიური პოეტი (როგორც თავადაც ხუმრობდა ხოლმე), ერთ-ერთი ყველაზე ნამდვილი, ღრმა და უღალატო ადამიანი, ვინც საერთოდ შემხვედრია ამ ცხოვრებაში.

ნუგზარ ზაზანაშვილი პროფესიით ეკოლოგი გახლდათ და დიდი წვლილიც მიუძღვის ბიოპოლიტიკის განვითარების საქმეში. მისი უშუალო მონაწილეობით განხორციელდა არაერთი მნიშვნელოვანი პროექტი, მათ შორის დაცული ტერიტორიების განვითარების მიმართულებით. მისი სამეცნიერო ინტერესი კავკასიის ბიომრავალფეროვნების კონსერვაცია და მდგრადი გამოყენება,

ლანდშაფტი, ბიოგეოგრაფია, მცენარეულობის ეკოლოგია და კარტოგრაფია იყო.

არ ვიცი, ეკოლოგია და ბუნების მიმართ ინტერესი გახდა პოეზიის პირველწყარო თუ პირიქით, პოეზია, როგორც არსებითი კოდი, დაბადებიდან იყო მასში და ბუნებრივად აირეკლა პროფესიული არჩევანიც; თუმცა ფაქტია, ეს ორი ვნება (და არა ინტერესი) იდეალურად დაემთხვა ერთმანეთს და განაპირობა კიდევ ის პორტრეტი, რომელზეც ზემოთ მოგახსენებდით და რომელიც 64 წლის მანძილზე, სამყაროს ინტერიერსა თუ ექსტერიერში, დაულალავად იხატებოდა.

მინდა, რამდენიმე სიტყვა მის პოეზიაზე ვთქვა. ეს კი, ისევ მისი პროფესიონალიზმიდან გამომდინარე, მის „ბუნებისმცოდნეობასაც“ გულისხმობს. ნუგზარ ზაზანაშვილი ფიქრის პოეტია, ის მუდმივად ჩართულია დაძაბულ ხედვის/ალქმის რეფლექსიაში, ყველაზე უმნიშვნელო დეტალებსაც ინტერესით აკვირდება, ამ პროცესს კი გაურანდავად, დაუმუშავებლად უზიარებს მკითხველს, უფრო სწორად რომ ვთქვათ –

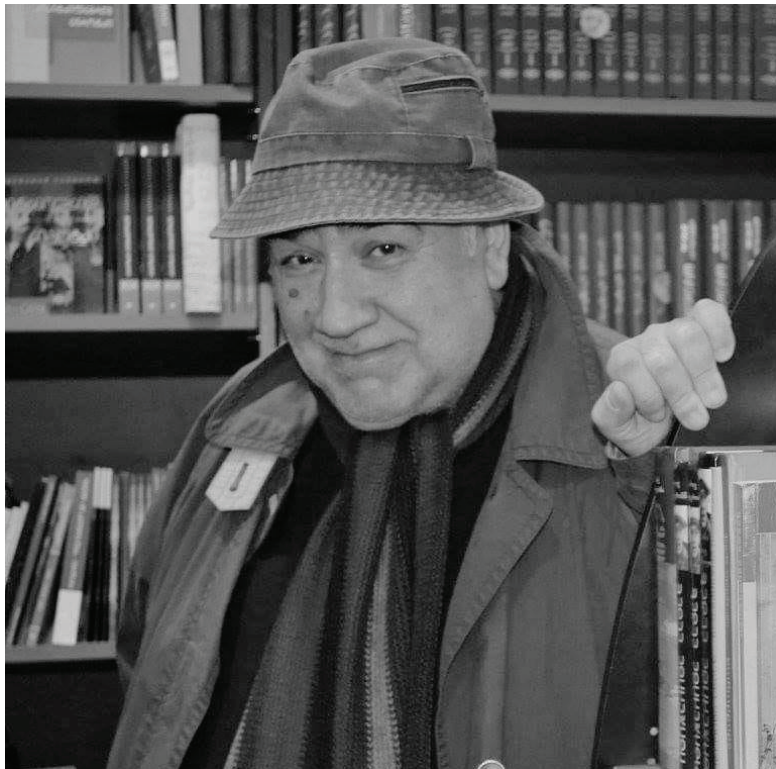
იმდენად გულწრფელი და გაუყალბებელია მისი ფიქრის დინამიკაც და მკითხველის/პოეზიის მიმართ დამოკიდებულებაც, რომ უნებლიეთ გიჩნდება განცდა, თითქოს ავტორთან ერთად ესწრები ლექსის წერის პროცესს, შენ თვალწინ იბადება ფურცლის სიცარიელიდან ფრაზები, სტროფები... ცხადია,

სინამდვილეში პასუხისმგებლობით, რუდუნებით ნამუშევარ პოეზიასთან გვაქვს საქმე და არა მართლა „სახელდახელოდ“ შექმნილ ტექსტებთან.

ეს გულწრფელობა, უშუალობა ყველაზე მკაფიო ნიშანია, რაც ამ ლექსებს გამოარჩევს. ისინი მყისიერად მოხელთებული შთაბეჭდილებებია, მზერის გადანაცვლებისას დაჭერილი კადრის, შეგრძნების ანაბეჭდები. ამას თავად ასე ხსნის:

ნამდვილი პოეზია

„სალფეთქის“ ფურცლებზე
და „პაპიროსის“ კოლოფებზე
ინერება.

ეს მოცემულობა მუდმივად გზაში მყოფი ადამიანის რეფლექსიასაც გულისხმობს, უდროობის (დროის არყოფნის) თუ პირიქით – დროში გაჭიმული მარტოობის შედეგია. გზის და მგზავრის მეტაფორა ნუგზარ ზაზანაშვილის პოეზიის მთავარი მეტაფორაა. მასში უამრავი შრეა – ფიზიკურიც და მეტაფიზიკურიც, წარმავალიც და მარადიულიც.

მკითხველი ეცნობა პოეტს, რომელიც ბევრს მოგზაურობს (ზოგჯერ სამსახურებრივი იძულებითაც უწევს, მოწყდეს სიმყუდროვეს), ქმნის ნანახი ქვეყნებისა და ქალაქების, ტბების, ტყეების და მდინარეების მოზაიკას (შვეიცარია, იტალია, თურქეთი, ბანგკოკი და სხვა), ქმნის პლანეტას, რომელიც მისი აღქმის რაკურსში მოექცა... მუდმივი მგზავრის რეკვიზიტია ჩემოდანი, რომელიც ასევე ხშირად ჩნდება ნუგზარ ზაზანაშვილის ლექსებში; „ჩემოდანი სულ ჩალაგებული უნდა გქონდეს“ – ამბობს ერთგან და ჩუმი სევდით მუხტავს მგზავრობის/მოგზაურობის მეტაფორას.

მგზავრობის დეკორაციაა თვითმფრინავი, ფრენაკი მდგომარეობა, რომელიც ასევე მეტაფიზიკურ აზრში მნიშვნელობა. არაერთი ლექსია დანერვილი აეროპორტის მოსაცდელში, შთაბეჭდილებებთან ერთად მათში იმ სიცარიელის დაძლევის მცდელობაცაა, მოლოდინის დროს რომ ჩამოდგება ხოლმე. პოეტის დაკვირვების რაკურსში მოქცეული ადამიანები და მოვლენები ახალი

საზრისების პირველწყაროდ იქცევიან. („ორი წლის ბავშვი აეროპორტის მოსაცდელ/დარბაზში დააბიჯებს /თავისთვის; არც ის /იცის სად იყო, არც ის – სად იქნება ხვალ...“) („ყველა აეროპორტის დიზაინი/ნათელ ფერებშია გადანყვეტილი:/ღია ნაცრისფერი,/ღია ნარინჯისფერი,/ღია ყვითელი,/ღია მწვანე.../რათა?/რათა და/რათა მგზავრს/ერთი წუთითაც კი არ შეეპაროს

ექვი/რომ მგზავრი ცოცხალია/და რომ მგზავრი ცოცხალი დარჩება/მგზავრობის შემდეგაც/და საერთოდ –/რომ მგზავრი უკვდავია!“)

მგზავრობისას დაუფლებული შინაგანი ტემპორიტიმი სიცოცხლის/ცხოვრების დინამიკაა, რომელიც თანდათან აღძრავს მგზავრში დასასრულის, „ფინალური დაშვების (გნებათ – აფრენის)“ აზრს, აჩვევს და აახლოებს მასთან. ამ დასასრულს სიკვდილი ჰქვია. ნუგზარ ზაზანაშვილის პოეზიაში კი გამუდმებით ისმის ეს ხმა – ფინალურ დაშვება/აფრენამდე დაჭიმული, მუდმივად იგრძნობა სიკვდილის აზრთან შეჩვევის,

მასთან გაშინაურების და შეთამაშების მცდელობაც. დღეს, როცა ის უკვე სხვა სამყაროს ბინადარია, კიდევ უფრო მტკივნეულად და წინასწარმეტყველურადაც გვეჩვენება მისი ლექსები, მისი სევდიანი სწრაფვა გარდაუვალისკენ, უფრო სწორად – მის წინაშე თამამად, გაბედულად პოზიციონირება, მგზავრის ყველა უფლებით და საშუალებით. („მიყვარს ჰოსტელი და პანსიონი,/მიყვარს

ბუნგალო/მიყვარს კარავი –/მგზავრობა მომწონს/და სულ ახალ გასვლებს მოველი!“). საგულისხმოა, რომ ბოლო კრებულსაც საბედისწერო სახელი დაარქვა: „ნავა, ნავა, ნავა“ (გამომცემლობა „ინტელექტი“), მხოლოდ რამდენიმე თვე იცოცხლა ამ კრებულის გამოცემიდან. თითქოს ცნობიერების კურსორით საბოლოოდ გაასწორა საკუთარი გზის მიმართულება და ამ კრებულთ მთელ

სამყაროს დაემშვიდობა...

თუმცა, ყველაზე მთავარი ისაა, რომ ნუგზარ ზაზანაშვილის ლირიკულ გმირს, გნებავთ პროტოტიპს ან ავტოტიპს, ამ ძნელ აზრთან და დინამიკასთან შესაჭიდებლად უმთავრესი იარაღი ხელთ უპყრია – ეს იუმორია. საოცარი სილალე, სიმსუბუქე, რითაც მისი პოეზია ისე სუნთქავს, როგორც ნედლი ნვიმით გაგრილებული მინდორი. ეს იუმორი ყველა პასაჟში, ყველა ნიუანსში იგრძნობა – სიკვდილთან, სიბერესთან, დროსთან მიმართებაში.

იუმორითაა აღქმული ორი საუკუნის მიჯნაზე გადახლართული დრო – ძველის ნოსტალგია, ახლის მიმღებლობა, ტექნოკრატია და სულიერება („საუკუნიდან საუკუნეში“, „NON STOP“, „ბოდიბლდინგი“, „სათაფლიაში“ და ა.შ.) იუმორი გარდაცვლის ტკივილის ცრემლს სიყვარულის მახარობლად, იმ სიყვარულის, რომლის გამოც ეს სამყარო პოეტისთვის გაუნელებელი შთაბეჭდილება და მუდმივი მონატრებაა.

სიყვარულის ახსნაა მისი მხრიდან, თბილისზე დაწერილი ლექსებიც. იმ თბილისზე, რომელიც ნელ-ნელა იკარგება (თუ უკვე დაიკარგა) რკინის ფასადქვეშ, გახუნებული ურთიერთობების, მეორადი სიყვარულის მიღმა... ნუგზარ ზაზანაშვილი მთელი არსებით, მენტალობით, ცნობიერებით თბილისელია – მასში ჭეშმარიტად ქალაქური ხსოვნა და გამოცდილებაა, მასში ის ტრადიციაა ცოცხალი, რომელიც თბილისზე ყველაზე სახიერად მეტყველებს.

მიყვარს ძველი აგურის,
შეუღესავი,
ორსართულიანი სახლები,
თანდათან რომ აკლდებიან
თბილისის ქუჩებს.

მიყვარს დაბერებული აკაციები,
თანდათან რომ აკლდებიან
თბილისის ქუჩებს.

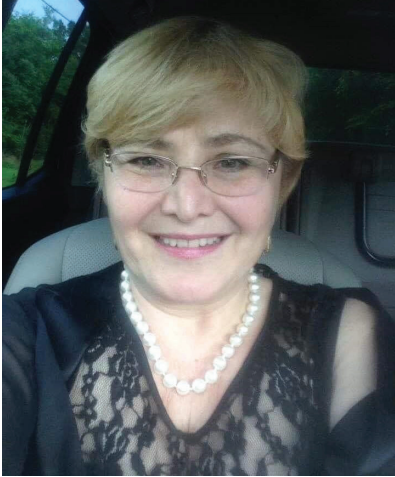
მიყვარს იაფფასიანი დუქნები –
ასი გრამით, ლუდით, ქაბაბით,
ცნობილი ლოთებით –
თანდათან რომ აკლდებიან
თბილისის ქუჩებს...

ალექსანდრეს ბალში ინტერვიუს ჩანერისასაც თბილისზე ისაუბრა. ბუნებრივია – მისი პორტრეტი ამ ქალაქის გარეშე წარმოუდგენელია, სწორედ თბილისია მისი თვალმოუწყვეტი ვარაყი, ოქროს რკალი, რომელშიც პოეტის სახე მთელი თავისი სრულყოფილებით მოჩანს.

ნუგზარ ზაზანაშვილის ზოგიერთი ლექსის თავისებურება ინტერაქციულობაში გამოიხატება. ის თითქოს ბოლომდე არ ამთავრებს ტექსტს, მრავალწერტილით ან შორისდებულთ, ან კავშირის ნაწილაკით „ამუხრუჭებს“ ფიქრს და პაუზის წამით ინაცვლებს მკითხველის აღქმაში, სადაც ეს ტექსტი უნდა გაგრძელდეს. („როცა ელოდები ქუჩაში/შორიდან თვალს მოკრავ/შენკენ მომავალს და/გული აღარ შეგიფრთხილდება/დამფრთხილი შურთხივით/მამასადამე/მამასადამე/მამასადამე/მამასადამე“)...

მგონია, რომ ეს თავისებურება, ერთგვარი სტილისტური დეტალი, მის საბოლოო სულიერ აქტადაც შეგვიძლია განვაზოგადოთ – პოეზია მან ჩვენი აღქმის კართან, სიკვდილის შორისდებულთ დაამუხრუჭა, ჩვენში (მკითხველში) გააჩინა ფიქრი, რომელიც მის ფიქრს გააგრძელებს...

ეს დიალოგი კი უწყვეტია, მუდმივია, ყოველ ჯერზე გაცოცხლდება, როცა კი მკითხველი ნუგზარ ზაზანაშვილის წიგნებს გადაშლის...

ნინო დარბაისელი- სტრონი

პაოლო იაშვილის „დარიანული“ ნაქარაგმევი

„საფრანგეთიდან მოიტანა მან ოცნებანი,
სონეტის რკალი, ტრიოლეტი და ასონანსი“
(კოლაუ ნადირაძე „ექსპრომტი პაოლო იაშვილს“)

დარიანული ციკლის ლექსების ავტორობის დასადგენად, ვფიქრობ, უპირველეს ყოვლისა, უნდა მივმართოთ ლიტერატურათმცოდნეობითი კვლევის მეთოდებს, რადგანაც პრობლემა სწორედ ლიტმცოდნეობითა და მისი გადატანა საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ სფეროში, რაც 2013 წლიდან იწყება და დღემდე გრძელდება, არ არის გამართლებული. ბუნებრივია, როცა ლექსთან გვაქვს საქმე, მთავარი სიტყვა ლექსმცოდნეობამ უნდა თქვას, თუმცა ლექსი, როგორც ლიტერატურული ქმნილება და მისი სხვადასხვა ასპექტი, ცხადია, შეიძლება გამოიკვლიოს ლიტმცოდნეობისა თუ საზოგადოდ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა სხვა დარგებმაც.

მინდა, წინასწარ მოვუბოდიშო კოლეგა ლექსმცოდნეებს, იმის გამო, რომ საკითხით დაინტერესებული მრავალ-

რიცხოვანი აუდიტორიის გათვალისწინებით, მომიწევს ჩვენი სფეროს სპეციფიკურ საკითხთა, რამდენადაც შესაძლებელია, გამარტივებულად, ადვილგასაგებად განმარტება, დარგობრივ ტერმინთაგან მაქსიმალური განტვირთვა, მეორე მხრივ კი, ბოდიშს ვუხდით ფართო მკითხველ საზოგადოებას იმის გამო, რომ პრობლემის უფრო მარტივად გადმოცემა ჩემს შესაძლებლობებს აღემატება.

დარიანული ციკლის პაოლო იაშვილისეული, არასრული ხელნაწერი უბის წიგნაკი ინახება მის მემკვიდრეებთან, სხვაფრივ დიდად განებივრებულნი არა ვართ მისი პირადი არქივით, განსხვავებით, მაგალითად, მისივე თანამედროვე გალაკტიონისაგან, რომლის საარქივო მასალების გამოცემამაც ოცდახუთი ტომი შეადგინა. რაკი სიტყვამ მოიტანა, აქვე აღვნიშნავ, რომ ქართული

ლიტერატურის მთელ მემკვიდრეობაში ასეთი დიდი არქივი არავისგან დაგვრჩენია. რაც შეეხება პაოლო იაშვილს, საკუთარ მოგონებებში ელენე ბაქრაძეც აღნიშნავს, თავის ხელნაწერებს იგი უდიერად ეპყრობოდა და პირდაპირ ურნაში მოისროდა ხოლმეო. ვისურვებდი, ერთი მცირე, პირადი მიძღვნის გარდა („ელენე დარიანს“), ელენე ბაქრაძის არქივში აღმოჩენილიყო კიდეც რაიმე ხელნაწერი პაოლო იაშვილის გამოუქვეყნებელი ლექსისა, მაგრამ, სამწუხაროდ, დანარჩენი პაოლოს მიერ უკვე გამოქვეყნებული ლექსების ბაქრაძისეული ხელნაწერი ვარიანტებია(!). აქ ამაზე სიტყვას აღარ გავაგრძელებ, აღვნიშნავ მხოლოდ, ბოლო დროს საკმაოდ გახმაურდა ფაქტი, რომ ელენე ბაქრაძეს საკუთარი ხელით ჰქონდა გადაწერილი არა მხოლოდ პაოლო იაშვილის, არამედ სხვადასხვა თაობის ქართველ და უცხოელ ავტორთა ქმნილებანი, რაც გასულ წელს მისი საარქივო მასალების გამოძვემელთა მიერ შეცდომით მიეწერა მას, როგორც ავტორს.

ამჟამად ჩემი კვლევის საგანია თოთხმეტი ლექსისაგან შემდგარი „დარიანული ციკლის“ ერთ-ერთი ბოლო ლექსი სათაურით – „დარიანული“, რომელიც „ელენე დარიანის“ ფსევდონიმითაა გამოქვეყნებული, სიმბოლისტურ ჟურნალ „მეოცნებე ნიამორებში“ (1923 წ. N10). არსებობს ამავე ლექსის ელენე ბაქრაძისეული ხელნაწერი ვარიანტი, დაცული გიორგი ლეონიძის სახლ-მუზეუმში, ელენე ბაქრაძის არქივში. ტექსტს ახლავს მისივე გვიანდელი ლექსად მინაწერიც. იგი გამოქვეყნებულია გიორგი ჯავახიშვილის წიგნში „ელენე დარიანის ლეგენდა და სინამდვილე“ – თბ, 2002, 95-96 (მე ამ გამოცემით ვსარგებლობ).

გარკვევა იმისა, ამ ორი ტექსტიდან რომელია პირველადი და რომელი მეორადი, თავის მხრივ, დაგვეხმარება დარიანული ციკლის ავტორის ვინაობის

დადგენაში. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ გ. ჯავახიშვილის მსგავსად, პრობლემის 2013 წლიდან განმასაზოგადოებელი ლექსს ელენე ბაქრაძეს მიაკუთვნებენ.

ლექსმცოდნეობითი დაკვირვება ელენე ბაქრაძის ხელნაწერზე იმ მხრივაც საინტერესოა, რომ იგი, როგორც გ. ჯავახიშვილი მიიჩნევს, ორ ქრონოლოგიურ ეტაპს აერთიანებს: პირველია საკუთრივ ლექსის – „დარიანული“ – ბაქრაძისეული ვერსია, ხოლო მას მოსდევს უკვე გვიანდელი მინაწერი მისივე ლექსი-მიმართვა, ოღონდ მასში გამოყენებული ზმნის არასწორი ფორმის გამო შინაარსი ბუნდოვანია, ძნელია დაადგინო ვის მიმართავს – ლექსის ავტორს, თანაავტორს, თუ ავტორობასთან დაუკავშირებელ პირს? – მაგრამ ამაზე მოგვიანებით.

დავინწყოთ ჟურნალში გამოქვეყნებული ტექსტით. მანამდე კი მინდა აღვნიშნო, რომ „დარიანულის“ ტექსტი ინტერნეტში ფართოდ არის გავრცელებული და, როგორც წესი, არასწორი ფორმით ქვეყნდება. „მეოცნებე ნიამორებში“ ტექსტი დატეხილია, თითო სტრიქონზე თითო სიტყვაა, (იშვიათ შემთხვევაში ორი). ნებისმიერი გამოცემა თუ ინტერნეტპორტალი ვალდებულია, დაიცვას ავტორის ნება, ანუ ლექსის – „დარიანული“ – იმგვარი დაწერილობა, როგორიცაა ცისფერყანწელთა გამოცემაში.

დარიანული

დაიტანჯა

მაჯა

მარჯნის

მძიმე

ჯაჭვის

ტარებით

ბევრი ცრემლი

დამეხარჯა

ერთ ლამის
ნეტარებით
დაიტანჯა
მაჯა
მარჯნის
მძიმე ჯაჭვის
ტარებით
მე ლოყაზე
დამრჩა
ფარჩა
ცხელ პირის
მოკარებით
დაიტანჯა
მაჯა
მარჯნის
მძიმე ჯაჭვის
ტარებით
ჩემს დამტანჯველს
ლმერთი
დასჯის
ქაჯათ
გადაგვარებით.

ელენე დარიანი

●
ჯერ სათაურის შესახებ. ლექსის სა-
თაური – „დარიანი“ მარტივად შე-
იძლებოდა გაგვეგო, როგორც სადაუ-
რობითი ზედსართავი სახელი, რომე-
ლიც, მიუგებდა კითხვაზე – „სადაუ-
რი?“ მაგალითად: მუხრანული, თელა-
ვური, დარიანი და ასე შემდეგ, ანუ
გვეფიქრა, რომ ეს ნიშნავს კიდევ ერთ
ლექსს დარიანი ციკლიდან, მაგრამ,
ვფიქრობ, იგი ამ ლექსის ჟანრის გან-
მსაზღვრელად უნდა მივიჩნიოთ, რაც
განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია.

„დარიანის“ შემთხვევაში ისეთ-
სავე განსაზღვრებასთან გვაქვს საქმე,
როგორც ცეკვის ან სიმღერის ჟანრობ-
რიობის აღნიშვნისას. ცეკვასა და სიმ-
ღერას რაგვარობის, ხასიათის, ჟანრობ-
რიობის განსაზღვრად დაესმის კით-
ხვა – „როგორი?“ მაგალითად: მხედ-
რული, მაყრული, ნადური, ფერხული,
მოგუდული და ასე შემდეგ. ასე რომ,

სათაური – „დარიანი“ – ისეთივე
სახეობაა ლექსისა, როგორც, ვთქვათ,
„ჩახრუხაული“ ან „ბისტყაური“ თუ
„მუხრანული“. ეს არის ის პრინციპული
ნოვაცია, რაც ცისფერყანნელთა ლი-
დერმა მოიტანა ქართული პოეზიაში.
ლექსის ჟანრობრივი/სახეობრივი მა-
ხასიათებლის გარკვევას პრინციპული
მნიშვნელობა აქვს ჩვენთვის მისი კომ-
პოზიციური ფრეიმის – ჩარჩოს მოსა-
ხელთებლად.

ამასთანავე, ეს პატარა ლექსი რეფ-
რენული აგებულებისაა. ნაუკითხავა-
დაც თვალსაჩინოა, რომ ტექსტის ზუს-
ტად ნახევარს სამჯერ გამეორებული
რეფრენი წარმოადგენს („დაიტანჯა
მაჯა მარჯნის მძიმე ჯაჭვის ტარე-
ბით“), რეფრენი კი ცნობილია, რომ
თავდაპირველი ფუნქციით სიმღერას
უკავშირდება. სასიმღერო აგებულე-
ბისაა „დარიანის“ ლექსის რიტმიკა
და ბგერწერა. ვფიქრობ, ეს ფორმო-
ბრივი ნიშნები, რომელზეც მოგვიანებით
ცალკე კიდევ ვისაუბრებ, საკმარისია
ჩემი ნათქვამის ნათელსაყოფად.

რაკი რეფრენი ვახსენე, მისი კომ-
პოზიციური ფუნქციის შესახებაც აქვე
ვთქვათ ორი სიტყვა: ზოგადად, მიჩნე-
ულია, რომ რეფრენი (ლირიკისთვის,
სასიმღერო ტექსტისთვის – მისამღე-
რი) პოეზიამ „სახსოვრად“ დაიტოვა
ხელოვნების უხსოვარი, სინკრეტული
პერიოდიდან და ლექსში იგი ეგრეთ
წოდებული სასიმღერო, ციკლური,
წრიული კომპოზიციის საშუალებაა.
განსახილველი ლექსი კი სწორედ ასე-
თი აგებულებისაა. იგი შედგება თავ-
რეფრენისაგან – ლექსის თავში, და-
საწყისში მოთავსებული რეფრენისაგან
(დაიტანჯა მაჯა მარჯნის მძიმე ჯაჭ-
ვის ტარებით), რომელიც ლექსში კიდევ
ორჯერ მეორდება და მონორითმულად,
ანუ ერთ რითმაზე არის მასთან შეწყო-
ბილი მთელი ლექსი. დაქტილური, სამ-
მარცვლიანი სარიტმო სიტყვა „ტარე-
ბით“, რომელთანაც შეწყობილია სხვა

რითმები, „აიძულებს“ ოთხმარცვლიან სიტყვას „ნეტარებით“ – რომელიც, თავის მხრივ, ამ ლექსშიც და ზოგადადაც კარგი, ზუსტი რითმაა, რამენაირად მოირგოს დიდი ცეზურა; სამაგიეროდ, გამოიწვიოს პოეტური ლიცენცია „ერთ ლამის“ და სიტყვიდან „ნეტარებით“ ნე-მარცვალი შეუერთოს წინა მუხლს ასე – „ერთლამისნე“. ამის გამოკვეთას და დამახსოვრებას მნიშვნელობა აქვს, რადგან მოგვიანებით მოგვიხდება ამ საკითხთან მობრუნება, ელენე ბაქრაძის ხელნაწერზე საუბრისას.

აქვე აღვნიშნავ, რომ რაკი რეფრენი რალაც დიდი ან მცირე ფრაზის თუ ბლოკის გამეორებაა, პოეტური ტექსტის სხვადასხვა ნაწილში, კომპოზიციურად სხვადასხვა მნიშვნელობის მქონე ადგილებში, იგი ამის შესაბამისად სხვადასხვაგვარი ძალმოსილებით იტვირთება.

„დარიანულში“ ის კლასიკური შემთხვევა გვაქვს, თუ სამჯერ გამეორებით, როგორ იწვევს იგი გრადაციას. ნათქვამს რომ კონკრეტულად შევძინო და გაგება გავაადვილო, ვიტყვი, რომ რეფრენული გრადაციის ყველაზე თვალნათლივი ნიმუშია თანამედროვე ქართული პოეზიიდან ბესიკ ხარანაულის ლექსი – „სად არიან შვილები“.

სხვა საკითხებზე ყურადღების გამახვილებამდე, მინდა, უბრალოდ დავიმახსოვროთ, რომ სიტყვაში „დ – არ – იანული“, დაფიქსირებულია მარცვალი „არ“. სხვაფრივ, სიტყვა ძირითადად სონორულ-ასონანსური, ანუ მღერადი აგებულებისაა, როგორც თავად ფსევდონიმი „ელენე დარიანი“...

თუმცა, ვიდრე ლექსის რიტმიკასა და ბგერწერას შევხებოდეთ, ჯერ ვიზუალურად დაფიქსირდეთ მის გამოსახულებას. ქართულ ლექსმცოდნეობაში ჩემამდეც არის აღნიშნული და მერე გამეორებულიცაა, რომ ამ ლექსის გრაფიკული გამოსახულება განყვეტილ სამაჯურს შეესაბამება, მე ისლა დამ-

რჩენია, რომ გავიზიარო შორენა ქუთიშვილისა და თამარ ბარბაქაძის მიერ კარგა ხნის წინ გამოთქმული ეს აზრი და ჩემი მხრით დავემადლო, რომ ეს არის პირველი შემთხვევა ქართული ლექსის ისტორიაში, როდესაც გრაფიკას გამომსახველობითი როლი მიენიჭა. გაივლის დიდი დრო მას შემდეგ და გვექნება გრაფიკული პოეზიის შესანიშნავი ნიმუშები, ვახტანგ ჯავახაძის მიერ 70-იან წლებში შექმნილი; გაჩნდება წერილებიც გრაფიკული პოეზიის შესახებ, გასული საუკუნის ოთხმოცოთხმოცდაათიან წლებში ახალთაობელთა ერთი ნაკადი – თემო ჯავახიშვილი, დავით ჩიხლაძე და სხვები კვლავ აქტიურად დაინტერესდებიან გრაფიკული პოეზიით. სამწუხაროდ, უფრო გვიანდელ ნიმუშებზე ვერაფერს ვიტყვი, რადგან საზღვარგარეთ მყოფს ისე იოლად აღარ მიმინვდება ხელი ლიტერატურულ გამოცემებზე. პირველი კი ნამდვილად პაოლო იაშვილის „დარიანული“, სადაც გრაფიკის გამომსახველობითობა მხატვრული ფუნქციითაა გამოყენებული.

ვიზუალური დაკვირვების დონეზე ასევე ცხადია ის, რომ ლექსში ერთადერთი პუნქტუაციური ნიშანია გამოყენებული – წერტილი ბოლოში. შესაძლოა, აქ ვინმე მომედავოს და მითხრას, პუნქტუაციის ნიშნების არქონა უფრო ადრინდელი საუკუნეების პოეტურ ტექსტებსაც კი ახასიათებსო. საქმე ის გახლავთ, რომ ეს გარეგნულად თითქმის მსგავსი, თუმცა არსობრივად აბსოლუტურად განსხვავებული, მოვლენებია – პუნქტუაციურ ნიშნებზე უარის თქმა, ანუ უნიშნობა, „დარიანულის“ შემთხვევაში არის ნიშანი.

ეს გარემოება პაოლო იაშვილის „დარიანულს“ აქცევს პირველ ქართულ ლექსად, რომელშიც პუნქტუაციაზე უარის თქმა გამოყენებულია ტროპული, ასე ვთქვათ, გამომსახველობითი ფუნქციით.

საინტერესოა, რატომ აუქმებს ავტორი პუნქტუაციას?

ვფიქრობ, პასუხი ერთდროულად ლექსის ორ პლანშია საძიებელი: პირველი მიზეზი – ეს არის სასიმღერო, რეფრენული, წრიული კომპოზიცია, რომელიც, ასე ვთქვათ, ჯერ გაუნყვებელი სამაჯურივით წრეზე ტრიალებს, „მაჯას სტანჯავს“, ვიდრე განყდება, მეორე არის გრაფიკა. ყველაზე ვრცელი – აქ ხუთმარცვლიანი სტრიქონი გვაქვს. ცნობილია, რომ სტრიქონებად არა მხოლოდ ლექსითი, არამედ ნებისმიერი ტექსტის დატეხვა – პაუზებით გაჯერებულ ტექსტს გვაძლევს, ქმნის თავისებურ რიტმს. ამავე დროს იგი ანელებს ტექსტის აღქმის ტემპს. რა ფუნქცია აქვს სასვენ ნიშანს? ისიც ხომ არსებითად შესვენებაა, პაუზაა. აქ კი სტრიქონებად, ცალკეულ სიტყვებად დატეხილ, პაუზებით ისედაც გაჯერებულ ტექსტში სასვენ ნიშანი უკვე ზედმეტი. გამოიწვევდა უფუნქციო დუბლირებას, რაც მაღალი პოეტური ოსტატობის მაჩვენებელი ვერ იქნებოდა.

ისევე ვიზუალური დაკვირვების დონეზე დავრჩეთ.

უკვე აღვნიშნე, რომ ლექსი სულ სამჯერ განმეორებადი ექვსსიტყვიანი თავრეფრენისა და მასთან გართიმული სამი ტაეპისგან შედგება... ვიდრე გაკვირვებით შემნიშნავდეთ, აქვე თავად დავაზუსტებ: ტაეპების სამუშაო მიზნით აღდგენის საშუალებას მაძლევს რეფრენის ბოლოს დაფიქსირებული რითმა ტარებით/ნეტარებით/ მოკარებით/გადა-გვარებით. ეს ლექსმცოდნეობაში ძველი, აპრობირებული პრაქტიკაა.

მერე რომ არ გამომრჩეს, აქვე აღსანიშნავია ერთი მომენტი: განსახილველი ლექსის რითმები, ერთის გარდა – ტარებით//ნეტარებით – განსაკუთრებულობით არ გამოირჩევა... არ გამოირჩევა კი არა, იმ მოთხოვნების პირობებში, რასაც სიმბოლისტები უყე-

ნებდნენ რითმას, სუსტია. ყველა სარითმო ერთეული არის მეტყველების ერთი და იგივე ნაწილი ერთსა და იმავე გრამატიკულ პოზიციაში, მარტივად, ყველა მათგანი მიუგებს ერთ კითხვაზე „რით?“ და მათი რიგის გაგრძელება დაუსრულებლად შეიძლება. რა ახსნა უნდა მოეძებნოს ამ გარემოებას, გარდა იმისა, რომ ქართულ პოეზიაში არაერთი ნოვაციის შემომტან ავტორს სწორედაც რომ, ჩანაფიქრი აქვს ასეთი. რა ჩანაფიქრი? ამ ლექსის პოეტური მეტყველება აგებულია არატრადიციულ რითმულობაზე, არამედ განსხვავებულ ბგერწერულ პრინციპზე და სარითმო ადგილას დაფიქსირებული თანამჟღერი და ამავე დროს თანაბარი გრამატიკული პოზიციის სიტყვები – (გარდა ამ ერთისა – ტარებით//ნეტარებით), მაინც პირობით რითმებად უნდა მივიჩნიოთ.

ბგერწერულ ორგანიზაციაზე, მე ვიტყვოდი, ამ ლექსის კამერულ ორკესტრირებაზე, ქვემოთ საგანგებოდ კიდევ ვიმსჯელებ, აქ კი აღვნიშნავ, რომ რითმა ძალზე გვიანდელი შენაძენია ევროპული ლექსისათვის, იგი საუკუნეთა მანძილზე ალიტერაციული იყო. „დარიანული“ თავისი ალიტერაციებით, ასონანსებით, სონორებითა და მთელი ბგერწერული პლანით, შეიძლება გავიზაროთ, როგორც ევროპული ლექსის ქართულად რეკონსტრუირებული მინი მოდელი.

„დარიანული“ არის ქართულ პოეზიაში პირველი ყველაზე მოკლესტრიქონებიანი ლექსი. ცალკეულ ლექსებში მოკლე სტრიქონები აქა-იქ ბევრგან შეგვხვდება, მაგრამ აქ ჩვენ საუბარი გვაქვს, მოკლესტრიქონიანობაზე, როგორც ტექსტის მაორგანიზებელ ერთ-ერთ ძირითად პრინციპზე.

ლექსი იწყება სიტყვით – „დაიტანჯა“. ლექსის კომპოზიციის ელემენტა-

რული კურსიდან ცნობილია, რომ მისი ნაწილებიდან დასაწყისი (ვგულისხმობ ტრადიციული, კლასიკური, კონვენციური ლექსის დასაწყისს) ძალზე მნიშვნელოვანია იმით, რომ მასში მოცემულია ის ძირითადი რიტმული იმპულსი, რომლის რეალიზაციაც შემდგომ მოხდება ლექსში, ეს – რიტმიკის დონეზე; გარდა ამისა, არა მხოლოდ სათაურით, არამედ დასაწყისი პირველი სიტყვით ფიქსირდება ლექსი ათასგვარ საძიებო სისტემაში. ისიც წამიკითხავს, რომ მთარგმნელთა ერთი ნაწილი ცდილობს, შეინარჩუნოს ორიგინალის პირველი სიტყვა, რათა შემდგომ თარგმანის ენაზე ადვილი მოსაძიებელი იყოს იგი. ვცდილობ, არ გავცდე ლექსმცოდნეობის საზღვრებს, თორემ ვიტყვოდი, რომ ეს არის, თუ მუსიკას შევადარებთ, პირველი ბგერა, რომელსაც, თუ არასწორად აიღებ, მერე ვეღარ გადაარჩენ მთელ ნამღერს.

დარიანულში პირველი სიტყვა – „დაიტანჯა“ არის კამერტონი, რომელზეც აწყობილია ამ პატარა ლექსის მთელი ორკესტრი:

ჯ-(ჯანი) ბგერაზე დაყრდნობილი ალიტერაცია აქედან განიფინება მთელ ტექსტში;

მასშია მოცემული ა- ანი ხმოვანზე აწყობილი ასონანსური რეგისტრი – აა, რომელიც დაიწყო სათაურში „არ - მარცვლით, რომელიც ამავე დროს შეიძლება არ-ნაწილაკად იქნეს გააზრებული და რომელიც შემდგომ სიტყვაში გაგრძელდება, გამყარდება ასევე ორი ა-ანიტ „დაიტანჯა მაჯა“ და შეიწყობს მთელს ასონანსურ სისტემას, აწყობილს ანზე.

აქვეა მოცემული მეორადი მარიტმიზებელ-მაალიტირირებელი დტთ – სამეულის ორი წევრი დ-დონი და ტ-ტარი (დ-აი-ტ-ანჯა).

მოცემულია ასევე სონორებიდან (მნრლ) ერთი – ნ.

წარმოუდგენელია, ერთმა სიტყვამ

ბგერწერულად მეტი სიმძიმე ზიდოს პოეტურ ტექსტში.

გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ ეს სიტყვა წარმოადგენს „დარიანულის“ მთელი ბგერწერული ბადის გასაღებს, ხოლო ასონანსური სისტემა ამ ბადისა უჭირავს სათაურში „დ-არ-იანული“ – დაფიქსირებულ „არ“ მარცვალს, რომელიც შემდგომ თერთმეტჯერ(!!!) მეორდება ამ მცირე ზომის ტექსტში და განფენილია მასში თავიდან ბოლომდე... მაქსიმალურად რომ არ ვცდილობდე, თავი შევკავო ინტერპრეტაციული ჩარევის საცდური-საგან, ვიტყვოდი, რომ ამას აუცილებლად სემანტიკური მნიშვნელობაც უნდა ჰქონდეს. ამ ნეგაციის, უარყოფის გზით რალაცისგან, გამტანჯავისგან გათავისუფლებას უნდა ესწრაფვოდეს ლექსის ლირიკული სუბიექტი.

იქნებ ვინმემ ტექსტს ახლიდან თვალი გადაავლოს და შემნიშნოს, რომ, გარდა ალიტერაციისა, დტთ- სამეულისა, ა- ასონანსისა და სონორებისა, ამ ტექსტში სხვა ასო-ბგერებიც მრავლადაა... აუცილებლად იქნება! სხვანაირად, უბრალოდ, წარმოუდგენელია, მაგრამ საკითხი ასე დგას, აქვთ კი მათ ტექსტის ბგერწერულად მაორგანიზებელი ფუნქცია? საიდან ვგებულობთ, რას აქვს და რას არა?

ამას ვგებულობთ არა მხოლოდ უბრალო სტატისტიკით, გამოყენების სიხშირით, არამედ, აქცენტირების ქვეშ მოქცევითაც. ლექსის ტექსტში ზოგადად აქცენტირების და მათ შორის ბგერის აქცენტირების მრავალი ხერხია, მათგან ყველაზე აპრობირებულია: აქცენტირებადი ნიშნის დაფიქსირება სათაურში, რეფრენში, ტექსტის დასაწყისში, რითმაში, დასასრული სტრიქონის ბოლო სიტყვაში, ცენტრალურ სინტაგმაში და ასე შემდეგ ანუ იმ პოზიციებში, რომელსაც ჩვენ ძირითადად მივაპყარით ყურადღება.

ბგერწერამდე, ალბათ, უმჯობესი იყო, ჯერ რიტმიკაზე გვესაუბრა, თუმცა ამ ლექსში ყველაფერი ისე ორგანულად გადადი-გადმოდის ერთმანეთში, რომ განუწყვეტლივ გვიხდება საკითხთან დაბრუნება ყოველი ახალი საფეხურის ავლის შემდეგ. ახლაც ვატყობ, ასე მოგვიწევს. არსებობს ქართული ლექსმცოდნეების სამაგიდო წიგნი – აკაკი განაშვილის „ქართული კლასიკური ლექსი“ – გამოცემული სამოცდაათი წლის წინათ. მასში აღწერილია ის საზომები, რომელიც გამოვლენილი იქნა ავტორის მიერ ქართულ პოეზიაში. მისი სიტყვებით, თხუთმეტმარცვლოვანი საზომი ქართულ პოეზიაში უიშვიათესია, ლექსი „დარიანული“ კი სწორედ თხუთმეტმარცვლოვანია.

თუ მიგიქცევიათ ყურადღება, რომ „დარიანი ელენე“ და „იაშვილი პაოლო“ მარცვლობრივად ერთნაირია? ეს რიტმი შედგენილი ჩანს ასე:

დარიანი/ დარიანი/ დარიანი /ელენე
რაც იგივეა:

იაშვილი/იაშვილი/იაშვილი/პაოლო

„დაიტანჯა მაჯა მარჯნის მიძიმე
ჯაჭვის ტარებით“

4/4/4//3

რატომ ჩნდება დიდი ცეზურა სამმარცვლიანი სიტყვის წინ? სამმარცვლიანი სიტყვა – „ტარებით“ – სართიმოა და ეს აფიქსირებს, მიჯნავს მას ოთხმარცვლიანი მუხლებისაგან, დანარჩენი არარეფრენული ტაქტები კი ძლიერს, განმეორებადს – რეფრენულს ემორჩილებიან და ამის გამო ჩნდება ორი პოეტური ლიცენცია ტექსტში (ცხელ პირის და ერთ ღამის).

ახალი საზომის შემოტანა-დამკვიდრება ჩვეულებრივ ასე ხდება. პირველად იგი უჩვეულოდ აღიქმება, სი-ახლით სუნთქავს, იქნებ ყურს კიდევ ეხამუშებოდეს, მაგრამ თუ თავად ნაწარმოები კარგია, დასამახსოვრებელი, რიტმული ინერცია გადამდებია და ხში-

რად თემას ან რაიმე ფორმოზრივ ნიშანს თან გაიყოლებს.

ჩვენ შემთხვევაში უფრო ფორმოზრივ ნიშანზე მოგვიხდება საუბარი. დასაწყისში აღვნიშნეთ, რომ სათაური „დარიანული“ ნიშნავს, რომ ეს არის რეფრენიანი სიმღერა, რეფრენი – გამეორების სახეა. რაკი ვამბობ, რომ რაღაც ფორმოზრივი გაიყოლა, რეფრენი და ალიტერაცია ამ ლექსის მაინც ორი ყველაზე მკაფიო გარე ნიშანია, რეფრენული ტაქტი – შეიძლება მოკლე, უბრალო გამეორებით ჩანაცვლებულიყო. ამას ცალკე ლექსმცოდნეობითი კვლევა სჭირდება და ჩვენი ამჟამინდელი ინტერესის საგანს, კაცმა რომ თქვას, ბევრს არც არაფერს მატებს, უფრო სხვა კუთხით დგება საკითხი. მე უბრალოდ, მეხსიერებაში შემორჩენილ ფრაგმენტებს შეგახსენებთ თვალსაჩინოებისთვის, თუ როგორ ვარაიციებად ტრანსფორმირდა შემდგომში ეს რიტმული მოცემულობა. მანამდე კი აღვნიშნავ მხოლოდ, რომ „დარიანულის“ ფორმის დაუფლება მოგვიანებით ლექსის არაერთმა საუკეთესო ქართველმა ოსტატმა სცადა, მაგრამ მიღებული შედეგი ნამდვილად არ მიეკუთვნება მათივე საუკეთესო ლექსების რიგს. პირადად ჩემს მეხსიერებას კი ესენი შემორჩენია:

„ვარსკვლავებს ედარებოდი, ვარსკვლავების სადარი,

ადექ, მკერდზე დაიკიდე გმირო ოქროს ვარსკვლავი“ (ი. ნონეშვილი)

„საქართველო იყო მათი საფიცარი სახელი“ (ლადო ასათიანი)

„გულანშარო, გულანშარო, სამეფო ვაჭართა“ (შოთა ჩანტლაძე)

„ვინ იცნობდით, ვინ იცნობდით, ვინ იცნობდით ირინეს?!“ (ჯანსუღ ჩარკვიანი)

არც ისაა გამორიცხული, რომ ჩემს მეხსიერებას სიმრავლიდან სწორედ ისეთი მაგალითები ჰქონდეს სელექტირებული, სადაც გამეორებებია.

ვიდრე მეორე ტექსტზე, ელენე ბაქ-

რადის ხელნაწერზე გადავიდოდეთ, მინდა ამ პირველზე საუბარი ე. ბაქრაძის ხელნაწერში დაფიქსირებული მინაწერით დავამთავრო.

იგი ამბობს (ასე ვეღარ დავწერ, რადგან – ნ.დ.) აზრთა წმინდა სამფლობელომ დამიკეტა კარებიო და ახსენებს სიტყვას „ნაქარაგმები“...

და ეს მიემართება ეროტიკული შინაარსის ლექსს „დარიანული“!

ხომ არის, ცოტა არ იყოს, უცნაური, ლოყაზე ცხელი ფარჩის, ანუ ვნებიანი ნაკოცნის ნაკვალევისა და ნეტარებაში გატარებული ერთი ღამის ეროტიკულ კონტექსტში ადამიანს უცებ „აზრთა სამფლობელო“ გაგახსენდეს?

ეს მაფიქრებინებს, რომ ელენე ბაქრაძეს რაღაც უნდა სმენოდა ამ ლექსის აგებულების შესახებ, იქნებ ის, რომ ფორმოზრივად იგი კონსტრუირებული იყო რაღაც ინტენციის მიხედვით, კერძოდ, როგორც – ამდენი კი არ უწყოდა. ხოლო ეროტიკულ ფასადს მიღმა აქ, როგორც შევეცადე მეჩვენებინა, რთულად განსახორციელებელი და წარმატებით განხორციელებული ჩანაფიქრი იყო მიმალული. ტყუილად, როდი მიაჩნდათ პაოლო მის თანამედროვეებს „ლექსის ფალავნად“ (ნინო თარიშვილი) „სონეტის რკალის, ასონანსებისა და ტრიოლეტების“ შემომტანად (კოლაუ ნადირაძე) და ა.შ. სიტყვა „ნაქარაგმებიც“ შესაძლოა, ამას მიგვანიშნებდეს, თუმცა აქ ვწყვეტ რეფლექსიას და ვრჩები ლექსმცოდნეობის საზღვრებში.

●
ახლა ვნახოთ, რა ხდება ელენე ბაქრაძის ხელნაწერში.

ჯერ ისე მოვიქცეთ, როგორც პირველ შემთხვევაში, ანუ ვიზუალურად, ტექსტში „შეუსვლელად“, გარედან დავათვალიეროთ იგი:

„დამელალა მაჯა მარჯნის მძიმე

ჯაჭვის ტარებით//

მე ლოყაზე დამრჩა ფარჩა ცხელ

პირის მოკარებით;//

დამელალა მაჯა მარჯნის მძიმე

ჯაჭვის ტარებით

ცრემლი ბლომად დამელვარა ერთი

ღამის ნეტარებით;//

დამელალა მაჯა მარჯნის მძიმე

ჯაჭვის ტარებით//

ჩემს დამტანჯველს ღმერთი დასჯის ქაჯად გადაგვარებით.

P.S.

ვიცი გული დაგელალა ამდენი

შედარებით

(ნუ მომიწყენ, კვლავ მიიღე უშნოდ ნაქარაგმები)

ჩემი გრძნობით უწინდებურს ვეღარ შევედარები

აზრის წმინდა სამფლობელომ

მომიხურა კარები“.

1. როგორც ვხედავთ, ელენე ბაქრაძეს ლექსისთვის ექვსტაეპედის ფორმა მიუცია ანუ „განყვეტილი სამაჯურის“ გრაფიკული ეფექტი გაუუქმებია, ამასთანავე გაუუქმებია სტრიქონის ბოლოს პაუზები, რომელთაც გრაფიკის გამოყენებით, რიტმულად მაორგანიზებელი ფუნქცია დააკისრა პაოლო იაშვილმა. (ამით „გაჩვეულებრივდა“ ლექსის ორიგინალური ტემპო-რიტმი).

2. ალაგ-ალაგ დაუსვამს სასვენნიშნები, შედეგად მივიღეთ პუნქტუაცია, რომელიც აღარც ლექსის გამომსახველობის ჩანაფიქრს მისდევს და აღარც პუნქტუაციის წესებს – უბრალოდ, არასწორია.

3. გადაუადგილებია მზა ტაეპები/სტრიქონები (ურთიერთშეუნაცვლებია მეორე და მეოთხე).

4. ლექსის პირველივე სიტყვა, რიტმული და ბგერწერული ღერძი, კამერტონი – „დაიტანჯა“ – შეუცვლია ნეიტრალური სიტყვით „დამელალა“, რომელიც რეფრენში მოხვედრის გამო,

სამგზის მეორდება და ბლოკავს „დამეტანჯა“-ს ალიტერაციაზე ანყობილ ლექსს. გადაადგილებული მეოთხე სტრიქონი უნდა იკითხებოდეს ასე:

„ბევრი ცრემლი დამეხარჯა ერთ ღამის ნეტარებით“, მაგრამ ე. ბაქრაძესთან იკითხება ასე: ცრემლი ბლომად დამელვარა ერთი ღამის ნეტარებით“.

5. იქ, სადაც პაოლო იაშვილს დაქტილური რითმის გამო, პოეტური ლიცენცია ჰქონდა დაშვებული, ე. ბაქრაძეს ეს ლიცენცია მოუშლია, თითო ხმოვანი ჩაუმატებია, ანუ „გრამატიკულად გაუსწორებია წინადადება“ და შედეგად, ნაცვლად „დარიანულის“ სრულიად ორიგინალური რიტმისა, მიუღია რუსთველური მაღალი შაირი – რვა საუკუნის მანძილზე ყველაზე გატრივიალურებული რიტმული წყობა. შევადაროთ:

ცრემლი ბევრი დამელვარა ერთი ღამის ნეტარებით4/4/4/4/

ჰე მეფეო, გავიპარვი, ძეხნად ჩემდა საძებრისაც,

თუმცა ეს პრინციპიც ვერ დაუცავს ბოლომდე, ერთხელაც გაიმეორა და ფინალში ისევ დარიანულ საზომს4/4/4/3 - ს დაბრუნებია.

ხოლო ამ საზომს რომ ნამდვილად ვერ გაუგო ვერაფერი, ჩანს მისივე მიზანწერიდან, რომელშიც უცდია, „დარიანულის“ რიტმულ ინერციას მიჰყოლოდა, გართმვის „ნესი“, ანუ ის, რაც „დარიანულში“ ნომინალურად არის შენარჩუნებული, კი გაუმეორებია, გარეგნულად თითქოს იმიტირებულია, მაგრამ თვალნათლივია, რომ სხვაფრთვ ნარმოდგენა არა აქვს „დარიანულის“ რიტმულ, ალიტერაციულ, სონორულ, ასონანსური რთული, ჟღერადი კომ-

პოზიციის შესახებ, რაზეც ზემოთ ვისაუბრე და რაც, მსუბუქად რომ ვთქვა... მისი ბრალი არ არის.

ყველაფერი ეს ადასტურებს, რომ საერთოდ ვერ აუღო ალღო სალექსო ფორმას, ვერ ჩასწვდა „დარიანულის“ ავტორის ფორმოზრივ ჩანაფიქრს.

თუმცა კიდევ ერთს აღვნიშნავ. ნუ მომიწყენო, ამბობს იგი. ვცდილობ და ვერ გამიგია, როგორ უნდა გავიაზრო ეს ზმნა: სამპირიანად: მომიწყენ შენ მე მას – ვის? ვისზეა ლაპარაკი?

ხოლო თუ ორპირიანია, ასე: მომიწყენ (შენ მე) ანუ გამხდი მოსაწყენად, გამოდის, რომ მინანერი ისეთ დროსაა დამატებული, როცა ისინი კვლავ ერთად არიან? აქ ალბათ სიტყვა ლიტერატურის ისტორიკოსებმა ან იქნებ ტექსტოლოგებმა თქვან!

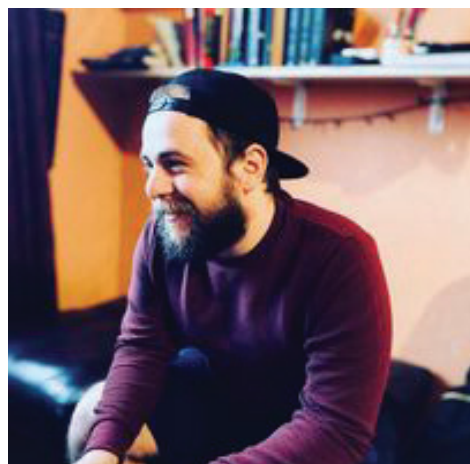
ჩემი საბოლოო დასკვნა კი ასეთია:

პაოლო იაშვილის „დარიანული“ არის პირველადი ტექსტი, ხოლო ელენე ბაქრაძის ხელნაწერი წარმოადგენს მეორადს. ანუ ავტორი ლექსისა „დარიანული“ არის პაოლო იაშვილი, ხოლო ელენე ბაქრაძე მოცემულ შემთხვევაში არის გადაამკეთებელი, რომელიც ვერ ჩასწვდა ტექსტს, როგორც ორგანულ მთლიანობას და სიტყვა „დაიტანჯა“, კამერტონი, ასე ვთქვათ, საყრდენი კედელი გამოაცალა ლექსის არქიტექტონიკას.

ისიც არ იცის, რატომ ჰქვია ლექსს „დარიანული“. არ იცის, რომ ეს მნიშვნელოვანი ნოვაციაა და ამით ავტორი ლექსის სახეობაზე მიაწინებებს.

ასეთია ჩემს ხელთ არსებულ ტექსტთა ლექსმცოდნეობით-შედარებითი ანალიზის შედეგი.

გურო დავითიძე

ქართული ჰემინგუეი (ორიოდე სიტყვა გურამ რჩეულიშვილზე)

საქართველოში ერნესტ ჰემინგუეის შემოქმედებისადმი ინტერესი მე-20 საუკუნის პირველ ნახევარში გამოიკვეთა. აკაკი განწერელია პირველი ადამიანი აღმოჩნდა, რომელმაც ამერიკელი მწერლის შემოქმედების ქართულ სალიტერატურო სამყაროში შემოტანა განიზრახა. მეორე მსოფლიო ომის დასრულების შემდეგ კი (ვგულისხმობ 50-იან წლებს) ქართულ ჟურნალ-გაზეთებში უფრო დიდი სიხშირით ჩნდებოდა ერნესტ ჰემინგუეის სახელი და გვარი და რამდენჯერმე გამოიცა კიდეც მისი ნაწარმოებები.

ჰემინგუეის შემოქმედების ახლიდან დაბადება საქართველოში, შეიძლება ითქვას, კარგ დროს დაემთხვა, რადგან მისი ლიტერატურა, რომელიც მუდმივად თავისუფლებისკენ იყო მიდრეკილი, ერთგვარი ხსნა და შვება გამოდგა იმდროინდელი ქართული საზოგადოებისათვის. კომუნიზმის წნეხის ქვეშ მცხოვრებ ადამიანთათვის ამერიკული ამბების გაცნობა თავისუფლების შეგრძნების ერთ-ერთი საშუალება იყო. სწორედ ეს გახდა ძირეული მიზეზი ამერიკელი ავტორის პოპულარობისა. შეიძლება ითქვას, რომ საბ-

ჭოეთში მცხოვრები ხალხისთვის ერთგვარ საჭიროებასაც კი წარმოადგენდა ჰემინგუეი, რათა ბოლომდე არ შეთვისებოდნენ იმ რეჟიმს – თავისუფლების გარეშე ცხოვრებას – რასაც მოძმე ერების კავშირი სთავაზობდა მათ.

ამის გათვალისწინებით, რა თქმა უნდა, გასაკვირი არ არის ის ფაქტი, რომ ამერიკელი მწერალი ბევრი საბჭოელი ავტორის შემოქმედებაზე მოახდენდა გავლენას. ერთ-ერთი მათგანი ქართველი გურამ რჩეულიშვილი აღმოჩნდა, რომელიც ჰემინგუეისადმი სიმპათიას არ მალავდა საკუთარ მოთხრობებსა თუ დღიურებში.

ერნესტ ჰემინგუეისა და გურამ რჩეულიშვილის ისტორიული კონტექსტი რადიკალურად განსხვავებული აღმოჩნდა, თუმც ამ განსხვავებულობაში მაინც არის შესაძლებელი იმ ნიუანსების დანახვა, რომლებიც ამ ორი მწერლის ერთმანეთთან დაკავშირების საშუალებას იძლევა.

ერნესტ ჰემინგუეის მსოფლიო მასშტაბის ომების ეპოქაში მოუწია ცხოვრება. მან საკუთარი თვალთ იხილა პირველი და მეორე მსოფლიო ომი, რომლებ-

მაც მის შემოქმედებაზე მნიშვნელოვანი კვალი დატოვეს. „A Farewell to Arms“ მისი ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი რომანია, სადაც ყველაზე კარგადაა დახატული მწერლის დამოკიდებულება ცხოვრებისადმი და ზოგადად ომისადმი, რადგან ხსენებულ ნაწარმოებში თავისუფლების ძლიერი სურვილი მჟღავნდება.

გურამ რჩეულიშვილის ცხოვრება კი განსხვავებულ სამყაროში წარიმართა. იმის მიუხედავად, რომ იგი მოესწრო მეორე მსოფლიო ომს, მის შემოქმედებაში ეს ყოველივე არ ასახულა, რადგან ომის მიმდინარეობისას პატარა ასაკის იყო და, ბუნებრივია, ვერ მოახერხებდა ომის აღქმასა და გააზრებას, თუმცა ქართველი მწერლის შემოქმედება მაინც მუდმივი თავისუფლებისკენაა მიმართული, რაც, სწორედაც რომ საბჭოთა კავშირის სისტემიდან გაქცევის ძლიერი სურვილით იყო გამოწვეული.

თავისუფლება – სწორედ ეს აკავშირებს ამერიკელ და ქართველ მწერალს ერთმანეთთან. ორივე მათგანის შემოქმედებაში მუდმივად ვხედავთ თავისუფლებით შეპყრობილ პროტაგონისტებს, რომლებიც, შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, ყველაფერს აკეთებენ იმისათვის, რომ იმ მოცემულობას, რომელიც მათ წინ კედლადაა აღმართული, გვერდი აუარონ და საბოლოოდ გაექცნენ.

ერნესტ ჰემინგუეის პერსონაჟებში ერთმანეთს ერწყმის ადამიანთა პირადი და კულტურული ტრავმა, რომელიც იმდროინდელი საზოგადოების ერთგვარი მძიმე ჯვარი აღმოჩნდა, რომლის მიზეზიც სწორედ ომი გახდა. გურამ რჩეულიშვილის შემოქმედება კი „ბორკილებდადებული პატიმრის ხელების გახსნის მცდელობას წააგავს“. იმდროინდელი მკაცრი ცენზურის გამო მის ნაწარმოებებში ყველაფერი პირდაპირ არ არის ნათქვამი, თუმცა პერსონაჟებზე დაკვირვება და მათი განალიზება გვაძლევს იმის თქმის საფუძველს, რომ მუდმივად გაქცევის მცდელობაში არიან და ამის მთავარი მიზეზი

ერთგვარი ციხე – საბჭოთა კავშირია.

კაცობრიობის ისტორიაში ადამიანი რისთვისაც ყველაზე ხშირად იბრძვის, თავისუფლებაა. სწორედ თავისუფლები-საკენ სწრაფვის დროს არსებული წინა-ღობები ხდება მიზეზი ინდივიდთა შინაგანი ფორიაქისა. ეს ყველაფერი ლიტერატურამაც თავისებურად მოირგო და გაითავისა.

ერნესტ ჰემინგუეისა და გურამ რჩეულიშვილის მიერ შექმნილი პერსონაჟები, მუდმივად თავისუფლებისკენ, საკუთარი თავის შეცნობისაკენ მიისწრაფიან. ამის მთავარი მიზეზი სწორედ ის რეალობაა, რომელიც მათთვის, განსხვავებული მსოფლხედვის მქონე ადამიანებისათვის მიუღებელია.

ომიდან გაქცევა, ნადირობა, განსხვავებული ადგილების ძიება, დაულაღავი მოგზაურობა, ალპინიზმი, ლაშქრობა, მარტოსულობა – ეს იმ თემათა მცირე ჩამონათვალია, რომლებიც ორივე მწერლის შემოქმედებაში დიდ და ამასთან მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს.

გურამ რჩეულიშვილისა და მისი თაობის ახალგაზრდებისათვის სამყაროს კარი ჩაკეტილი აღმოჩნდა. ისინი ვერ ახერხებდნენ რადიკალურად განსხვავებული სამყაროს, დასავლეთის გაცნობას, რის გამოც მათი ძირითადი პერიმეტრი, საქართველოს მთიანეთი აღმოჩნდა.

„ბათარეკა ჭინჭარაული“, „სიკვდილი მთებში“, „ალავერდობა“, „ასვლა“, „მთებიდან ქალაქამდე“ – სწორედ ხსენებულ მოთხრობებში იგრძნობა გურამ რჩეულიშვილის დამოკიდებულება თავისუფლებისადმი. მთა, როგორც ერთგვარი თავისუფლების სიმბოლო, საკუთარი თავის შეცნობის ადგილია.

ეგზისტენციალური კრიზისი, რომელიც გურამ რჩეულიშვილის პერსონაჟებს თან სდევს, არის სწორედ მიზეზი იმისა, თუ რატომაც უჩნდებათ სამყაროს შემეცნების სურვილი და ამას, ყველასა და ყველაფრისგან მოშორებით, მალაღმთაში ახორციელებენ. ისინი ეძიებენ სა-

კუთარ თავს, თავისუფლებას, სიმშვიდეს, სიმარტოვეს, ადამიანების სიყვარულს, თავგადასავლებს და ამას საკუთარი ქვეყნის გადაკარგულ ადგილებში ახერხებენ. ერნესტ ჰემინგუეისა და გურამ რჩეულიშვილის ეპოქა მეტად რთული აღმოჩნდა. სამყარო დაღლილი იყო გაუთავებელი ომებითა და აგრესიით, რომლის შედეგი ადამიანების შინაგან სამყაროში დაილექა და ეგზისტენციალური კრიზისის ხანა დადგა მრავალი ქვეყნის მოსახლეობაში. ამერიკული და ქართული ამბების ურთიერთდამოკიდებულება სწორედ იმაში გამოიხატებოდა, რომ პერსონაჟებში მძაფრად იგრძნობოდა სულიერი კრიზისი და ეს ყოველივე ომისა და ძალადობრივი რეჟიმებისგან დაღლილი სამყაროს ილუსტირებას ახდენდა.

ერნესტ ჰემინგუეის შემოქმედებაში, განსაკუთრებით კი ნიკ ადამსის ციკლის ნოველების პერსონაჟებში, ძალიან კარგად იგრძნობა კონტექსტური ფონის სისასტიკე, რომელსაც მწერალი, ლაკონიურად აღწერს და მოგვითხრობს. მოგზაურობა ჩრდილოეთის ტყეებში, სასტიკი ომი და ჯარისკაცთა დრამატული ამბებისა და ისტორიების თავმოყრა, რომელთა მიზანი – რთული, საშინელი რეალობიდან გაღწევის მცდელობა – ამ ყველაფერში გურამ რჩეულიშვილის პერსონაჟების მიზანიც ხშირად ხდება.

„ჰემინგუეის მთელი შემოქმედება ძლიერი, მიზანდასახული გმირისა და გამარჯვების ძალის უწყვეტი ძიებაა“ (ციალა თოფურიძე). ერნესტ ჰემინგუეი, რომელიც „დაკარგულ თაობას“ მიეკუთვნებოდა, მუდმივად ცდილობდა ლიტერატურაში მარცხთან დაპირისპირებას და ამას ახერხებდა კიდევ, რადგან მისი პერსონაჟები, მუდმივად ძიების პროცესში არიან და საკუთარი სამყაროს შეცვლის სურვილით არიან შეპყრობილნი.

საბოლოოდ რომ შევაჯამოთ, ერნესტ ჰემინგუეისა და გურამ რჩეულიშვილის პერსონაჟების ძიების მოტივი მუდმივ თანხვედრაშია. მძიმე, ბრუტალური ის-

ტორიული კონტექსტი, რომელიც მათ შემოქმედებას ლაიტმოტივად გასდევს, იმის საფუძველი ხდება, რომ პერსონაჟები იწყებენ საკუთარი თავის შეცნობისათვის საჭირო გზების ძიებას და ამ ყველაფერს თავისუფლებაში ხედავენ.

ერნესტ ჰემინგუეისა და გურამ რჩეულიშვილის ტექსტების ნაკითხვის შემდგომ, თუ პარალელს მათ ცხოვრებისეულ ეპიზოდებთან გავავლებთ, არ იქნება რთული იმის შენიშვნა, თუ რა ადგილი უჭირავს ავტობიოგრაფიულ ფაქტებს მათ შემოქმედებაში. ამერიკელი მწერლის შემთხვევაში მისი ცხოვრებისეული გზა და ცხოვრება ძალიან კარგადაა ასახული ორ რომანში: „The fareweel to Arms“ და „The sun Also rises – Fiesta“. პირველი რომანის შემთხვევაში ჰემინგუეი ცდილობს საკუთარი, პირადი ტრავმის ლიტერატურად გაქცევას, რასაც საბოლოო ჯამში ახერხებს კიდევ. იგი მოგვითხრობს იმ ამბების შესახებ, რომლებიც საკუთარი თვალთი იხილა ომში მონაწილეობის დროს. სწორედ ხსენებულ რომანში ჩანს ავტორისეული განცდისა და პერსონაჟთა მისწრაფებების გადაკვეთის ხაზი. რომანის პერსონაჟებს სურთ ის, რაც მთელი ცხოვრების განმავლობაში სურდა ერნესტ ჰემინგუეის – თავისუფლება. მეორე რომანში კი განსხვავებულ სამყაროში, პარიზში ვითარდება სიუჟეტი და იმ თავგადასავლების ერთად თავმოყრა ხდება, რომლებიც მწერალს ევროპაში მოღვაწეობის პერიოდში გადახდენია თავს.

რაც შეეხება გურამ რჩეულიშვილს, მისი მოთხრობები საკუთარი გამოცდილების გალიტერატურებაა. ამის თქმის საფუძველს გვაძლევს ჩვენს ხელთ არსებული პროზაიკოსის დღიურები. მწერალი ძალიან დიდ დროს უთმობდა დღიურს და ამასთან, დიდ მნიშვნელობასაც ანიჭებდა საკუთარი განცდებისა და თავგადასავლების მუდმივ რეჟიმში ჩაწერას. საბოლოოდ, სწორედ ეს გახდა ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიზეზი იმისა, თუ რატომაც არის გურამ რჩეულიშვილის პროზის

დიდი ნაწილი ავტობიოგრაფიული.

როდესაც გურამ რჩეულიშვილის შემოქმედებას ვეცნობით, არაა გასაკვირი ის ფაქტი, რომ მის მოთხრობებში ერნესტ ჰემინგუეისაც ვაწყდებით. სწორედ ამერიკელმა მწერალმა იქონია დიდი გავლენა ქართველ პროზაიკოსზე. გურამ რჩეულიშვილმა საკუთარი შემოქმედება ქართულ რეალობას მოარგო და მე-20 საუკუნის ქართველ მწერალთა შორის საპატიო ადგილიც დაიკავა.

როგორ ჩანს, გურამ რჩეულიშვილი მოხიბლულა „აისბერგის პრინციპით“. ეს ყველაფერი მის მოთხრობებშიც აისახა. სტილური თანხვედრა სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ ქართველი მწერალი, ამერიკელი მწერლის მსგავსად, არ ამბობს ყველაფერს, რისი თქმაც სურს და მკითხველს ამით მეტ შესაძლებლობებს სთავაზობს. მსუბუქი დიალოგები და ლაკონიურობა ერნესტ ჰემინგუეის ე.წ. სავიზიტო ბარათი გახლდათ, რამაც შემდგომ გურამ რჩეულიშვილის პროზაშიც იჩინა თავი.

რაც შეეხება თემატურ ურთიერთდამოკიდებულებას, ორივე მწერლის შემოქმედება (ერნესტ ჰემინგუეის შემთხვევაში გამოსარჩევია ნიკ ადამსის ნოველების ციკლი) გარკვეულწილად მოკლებულია ურბანულ გარემოს და სიუჟეტები ქალაქებისგან შორს ვითარდება, მაგ: ტყეში, მთაში, მწვერვალებზე. გურამ რჩეულიშვილის ნაწარმოებთა გეოგრაფიული არეალი ჰემინგუეისას ეხმიანება და ამით საერთო ფონი იქმნება ამერიკელ მწერალთან.

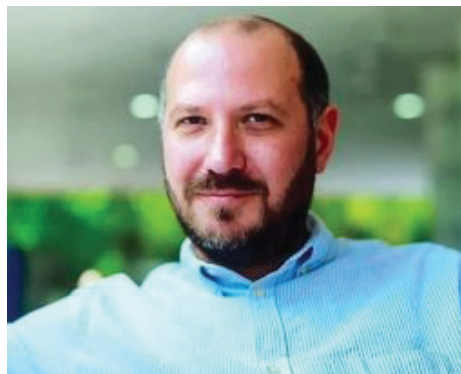
აქვე უნდა ვახსენოთ ჰემინგუეის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწარმოები „მოხუცი და ზღვა“, რომელმაც გურამ რჩეულიშვილზე ძალიან დიდი გავლე-

ნა მოახდინა. ქართველი მწერლის მოთხრობა „მუნჯი ახმედი და სიცოცხლე“ ამერიკელი მწერლის უკვე ნახსენები ნაწარმოების საკმაო გავლენას განიცდის, რადგანაც გეოგრაფიული არეალი, პერსონაჟები თუ პერსონაჟთა შინაგანი განცდები ერთმანეთს ერწყმის. სწორედ ეს გვაძლევს იმის თქმის საფუძველს, რომ გურამ რჩეულიშვილმა ამერიკული ნაწარმოების გავლენით დაწერა საკუთარი მოთხრობა.

„მუნჯი ახმედი და სიცოცხლე“ გურამ რჩეულიშვილის ერთ-ერთი გამორჩეული მოთხრობაა, რომელიც ადამიანის შინაგანი კრიზისისა და ცხოვრების დაუნდობლობის გამომხატველია. მოთხრობაში ამერიკელი მწერლის გავლენა საგრძნობი რომაა, იმაშიც ვლინდება, რომ, „მშვიდობით იარაღს“ მსგავსად, რჩეულიშვილის მოთხრობის ფინალურ ნაწილშიც ჩვილი ბავშვი ილუპება. ფაქტობრივად, „მუნჯი ახმედი და სიცოცხლე“ ორი ტექსტის – „მშვიდობით იარაღსა“ და „მოხუცი და ზღვის“ – გავლენით შექმნილი მოთხრობაა, რომელსაც კრიტიკოსები უმნიშვნელოვანეს ტექსტად მიიჩნევენ ქართველი მწერლის შემოქმედებაში.

მართალია, გურამ რჩეულიშვილმა განიცადა გავლენა ამერიკელი მწერლისა, მაგრამ მან მაინც შექმნა საკუთარი სტილი, რომელიც სხვა ქართველ მწერლებს შორის მეტად გამოსარჩევი იყო. მე-20 საუკუნე ქართული ლიტერატურისათვის მართლაც „ოქროს ხანა“ აღმოჩნდა. ქართულმა ლიტერატურამ არაერთი მნიშვნელოვანი მწერალი შეიძინა, რომლებიც საკუთარი, განსხვავებული სტილით გამოირჩევიან ლიტერატურულ სარბიელზე. მათ შორისაა გურამ რჩეულიშვილიც.

გიორგი შერვაშიძე

ასი ათას ერთი

აბსურდული ტრაგიკომედია ერთ მოქმედებად

მოქმედი პირნი:

პორტფელიანი კაცი: შუახნის სათვალისიანი მამაკაცი, რომელსაც ხელში ტყავის გაქუცული პორტფელი უჭირავს.

დრედებიანი ბიჭი: ახალგაზრდა ბიჭი დრედებით, რომელსაც თავზე ყურსასმენი უკეთია და ჩაჩაჩული, ორი ზომით დიდი შარვალი აცვია.

გრძნეულიშვილი მედეა: ახალგაზრდა ქალი ტანზე სექსუალურად მომდგარი ნითელი კაბითა და შავი მაღალქუსლიანი ფეხსაცმლით.

გარემოვაჭრე: 60 წლამდე ასაკის ქალი, რომელსაც გახუნებული ტანსაცმელი ერთმანეთზე აცვია. კაბაზე – ქვედაბოლო, ქურთუკზე – ფილეტი და თავზე კი კაშნე ნაუკრავს.

პირველი სურათი:

მოქმედება ხდება ხიდზე. ხიდის შუაწელზე დგას შლაგბაუმი. მის თავზე მონიტორია დამონტაჟებული. შლაგბაუმის წინ ოთხკაციანი რიგი დგას. რიგში პირველი ძველმოდურ პიჯაკსა და შარვალში გამონყობილი შუახნის სათვალისიანი მამაკაცი

ცია, რომელსაც ხელში ტყავის გაქუცული პორტფელი უჭირავს. კაცი მოუსვენრად წრიალებს და ხშირ-ხშირად დასცქერის გაცრეცილი ფეხსაცმლის ცხვირებს. მას მოსდევს ახალგაზრდა ბიჭი დრედებით, რომელსაც თავზე ყურსასმენი უკეთია და ჩაჩაჩული, ორი ზომით დიდი შარვალი აცვია. ბიჭი მუსიკის რიტმებს ჰყვება და შიგადაშიგ ცეკვავს. მესამეა ახალგაზრდა ქალი ტანზე სექსუალურად მომდგარი ნითელი კაბითა და შავი მაღალქუსლიანი ფეხსაცმლით. კაბას თეძომდე „პრარეზი“ და ღრმა დეკოლტე ამშვენებს. სულ ბოლოში 60 წლამდე ასაკის ქალი დგას. ის გარემოვაჭრეა და ხელში ორი უშველებელი „ბაზრის“, ჭრელი ჩანთა უჭირავს. აცვია ყველაფერი გახუნებული და თან ერთმანეთზე. კაბაზე – ქვედაბოლო, ქურთუკზე – ფილეტი და თავზე კი კაშნე ნაუკრავს.

სცენა ნერტილოვნად ნათდება და ჩანს პორტფელიანი კაცი, რომელიც თავს უკან სწევს და ჩამქრალ მონიტორს ასცქერის.

პორტფელიანი კაცი: უკაცრავად... უკაცრავად...

ჩამქრალი მონიტორი წამით ნათდება

და ისევ ქრება.

პორტფელიანი კაცი: დიდი ბოდიში... უკაცრავად... სულ ერთი წუთით, თუ შეიძლება... ჩამქრალი მონიტორი კვლავ ნათდება და ეკრანზე ულვაშიანი კაცი ისახება, რომელსაც აღმოსავლური ყაიდის ჭრელი ხალათი აცვია და თავზე კი მუქი ფერის ჩალმა ახურავს.

მონიტორი: გისმენთ.

პორტფელიანი კაცი: დიდი ბოდიში რომ განუხებთ, მაგრამ ძალიან მეჩქარება და მინტერესებს, მალე თუ გაიხსნებით?

მონიტორი: თქვენი რიგის ნომერი?!

პორტფელიანი კაცი: რა რიგის ნომერი?

მონიტორი: იმ რიგისა, რომელშიც დგახართ.

პორტფელიანი კაცი: რამე ნომერი უნდა ამელო?

მონიტორი: დიას. აი, მანდ, შლაგბაუმთან ლილაკს თითი მიაჭირეთ.

მონიტორზე გამოსახული ჩალმიანი კაცი თითებით ანიშნებს, ჩემ ქვემოთ დაიხედეთ. პორტფელიანი კაცი მის თითებს მზერას აყოლებს და შლაგბაუმთან მიდის. გულდასმით ათვალიერებს იქაურობას და ზედ მკლავზე დამონტაჟებულ დიდ წითელ ლილაკს თითს აჭერს. ისმის წრიპინის ხმა და ლილაკის ქვეშ არსებული ჭრილიდან პატარა ფურცელი ცურდება. ფურცელზე წერია ციფრი 99998.

პორტფელიანი კაცი: უკაცრავად, პატივცემულო...

მონიტორი: გისმენთ.

პორტფელიანი კაცი: მერე?

მონიტორი: რა მერე?

პორტფელიანი კაცი: აი, ეს... ოთხმოცდაცხრამეტი ათას ცხრას ოთხმოცდარვა...

პორტფელიანი კაცი ხელს მალა სწევს და ფურცელი მონიტორთან მიაქვს.

მონიტორი: დაელოდეთ თქვენს რიგს. თქვენს ნომერსაც მალე გამოაცხადებენ.

პორტფელიანი კაცი: და მე რომ ძალიან მეჩქარება? მანქანა მყავს ხელოსანთან დატოვებული და დროულად თუ არ მივაკითხე, სახელოსნო დაიკეტება.

მონიტორზე გამოსახული ჩალმიანი კაცი უსიამოვნოდ იჭყანება და ულვაშებს აცმაცუნებს.

მონიტორი: დედა უნდა ჩააბაროთ.

პორტფელიანი კაცი: უკაცრავად?

მონიტორი: მე წუ მებოდიშებით.

პორტფელიანი კაცი: იცით, მე, უბრალოდ, ხიდზე გადასვლა მინდა...

მონიტორი: მერე გაიარეთ.

პორტფელიანი კაცი: შლაგბაუმი დაკეტილია და როგორ გავიარო?

მონიტორი: დედა ჩაგვაბარეთ და გაივლით.

პორტფელიანი კაცი: უკაცრავად და... ეს, რამე ახალია?

მონიტორი: დიას.

პორტფელიანი კაცი: და ის... აი, ხატზე ფეხის დადგმა აღარ არის?

მონიტორი: არა, ეგ აღარ არის. მოძველდა. ხატზე ფეხის დადგმას აღარავინ ერიდება.

პორტფელიანი კაცი: და გუშინ რომ იყო? გუშინ ხომ ხიდზე ჩვეულებრივად გადავედი? არც რიგის ნომერი დამჭირვებია და არც დედის ჩაბარება... ხატს ფეხი დავადგი, შლაგბაუმი გაიღო და მეც იქით ნაპირზე გადავედი.

მონიტორი: ეგ გუშინ იყო. გუშინდელი დღეს არ მეორდება. დღეს ახალი დღეა და წესებიც ახალია. ან დედას აბარებთ და ხიდზე გადადიხართ და ან კი...

პორტფელიანი კაცი: და რა ან კი?

მონიტორი: ხედავთ მტკვარს?

პორტფელიანი კაცი ხიდიდან იხედება, თავს იფხანს და ისევ მონიტორს შესცქერის.
პორტფელიანი კაცი: დიას.

მონიტორი: ჰოდა, მოგინევთ იქ გაბანავება. ჰა...ჰა... ჰა...

პორტფელიანი კაცი: ეგ როგორ?

მონიტორი: როგორ და უთავოდ.

ულვაშიანი კაცი ხარხარებს და ქრება. ეკრანზე წამმზომი და სიტყვები – „მოსაფიქრებელი დრო“ – ისახება. წამმზომი ირთვება და ხუთი წუთის უკუთვლაც იწყება. პორტფელიანი კაცი რიგში მყოფებისკენ ბრუნდება და სათვალეს იხსნის. შუშებს ცხვირსახოცით წმენდს და მხრებს იჩეჩავს. სცენა ისევ წერტილოვნად ნათდება და ახლა მის უკან მდგომი დრედებიანი ბიჭიც ჩანს. დანარჩენები კვლავ გაშეშებული დგანან ბნელში.

პორტფელიანი კაცი: გესმის, ყმანვილო, რა მითხრა?

დრედებიანი ბიჭს მისი არ ესმის. ის მუსიკას უსმენს. სხეულს მუსიკის რიტმებს აყოლებს და რალაცას ლილინებს. პორტფელიანი კაცი ძალიან ღიზიანდება, ბიჭს ყურსასმენებს უხეშად ხსნის და უყვირის.

პორტფელიანი კაცი: გესმის, შე გამოსირებული, რა მითხრა?

დრედებიანი ბიჭი ძალიან იძაბება და რამდენიმე ნაბიჯით უკან იხევს.

დრედებიანი ბიჭი: ვერ გავიგე, რა გინდა?

პორტფელიანი კაცი: რა ვერ გაიგე? იმან, ულვაშიანმა, რა თქვა, ვერ გაიგე?

დრედებიანი ბიჭი: ვერა. მუსიკას ვუსმენდი.

პორტფელიანი კაცი ხელს ჩაიქნევს, ძირს ჯდება და ბავშვივით ტირის.

დრედებიანი ბიჭი: და რაო იმან, ულვაშიანმა?

პორტფელიანი კაცი ტირილს წყვეტს, სახეს ცხვირსახოცით იწმენდს და საუბარს ზღუქუნით აგრძელებს.

პორტფელიანი კაცი: რაო და დედა ჩაგვაბარეოო... დედაოოოო... ჩაგვაბარეოო...

დრედებიანი ბიჭი: და რატომო? შენი დედა რად უნდათ?

პორტფელიანი კაცი: წარმოდგენა არა მაქვს. არ ვიციი... მაგრამ მე დედის ჩაბარება არ შემიძლია. არა, მე ამას ვერ ვიზამ... ვერასდროს... გამორიცხულია...

დრედებიანი ბიჭი: ვერ იზამ და ნუ იზამ. რა პრობლემაა?

პორტფელიანი კაცი გაშლეგებული წამოხტება და ბიჭს პერანგის საყელოში აფრინდება.

პორტფელიანი კაცი: ბრიყვი, შენ ხარ ბრიყვი...

დრედებიანი ბიჭი კაცს იშორებს და სილას აწნის. კაცი წაიქცევა და ისევ ტირილს იწყებს.

პორტფელიანი კაცი: დედას თუ არ ჩავაბარებ, იქით ნაპირზე არ გადამიშვებენ... დედას თუ არ ჩავაბარებ, მანქანის ხელოსანს ვერ მივუსწრებ... დედას თუ არ ჩავაბარებ, თავს მომჭრიან და მტკვარში გადამაგდებენ...

დრედებიანი ბიჭი ჩაცუცქდება და კაცს მხარზე ხელს ადებს.

დრედებიანი ბიჭი: და ხატზე ფეხის დადგმა აღარ არისო?

პორტფელიანი კაცი: არაო. ახალი დღე და ახალი წესებიო.

დრედებიანი ბიჭი: აუფ, არადა, ხატზე ფეხის დადგმა ძალიან ადვილი იყო. დააბიჯებდი, გაივლიდი და, ვითომც არაფერი... და მე რომ დედა არა მყავს, მაშინ, ნეტავ, რა უნდა ვქნა?

პორტფელიანი კაცი: კი, ადრე ნამდვილად ადვილი იყო. ნამეტანი ადვილიც...

ამ დროს ისმის მალვიძარას წრიპინის ხმა და მონიტორზე ნულები ისახება. ეკრანი

ციმციმებს და უღვაშიანი კაცი ჩნდება. პორტფელიანი მძიმედ დგება, მონიტორს უახლოვდება, თავს უკან აგდებს და უღვაშიანს აშტერდება. ჩალმიანი უღვაშებს იპრებს და ცბიერად ილიმის.

მონიტორი: აბა, რა ქენი, რა მოიფიქრე?

პორტფელიანი კაცი: დედას რას უზამენ?

მონიტორი: ალბათ, ხორცკომბინატში ჩააბარებენ. ძეხვეულობაში...

პორტფელიანი კაცი: ბატონოო???

მონიტორი: ვიხუმრე... ეგ არაა შენი საქმე. შენი საქმეა ხატზე ფეხის დადგმა. შენი გულის ხატზე ფეხის დადგმა და საკუთარ სულში ჩაფურთხება. მოკლედ, შენ დედა უნდა დათმო და ან კი...

უღვაშიანი კაცი ხელს ხმალივით შემართავს, კისრის გასწვრივ ისვამს და ენას გვერდზე აგდებს.

პორტფელიანი კაცი: და რატომ?

უღვაშიანი კაცი: რა რატომ?

პორტფელიანი კაცი: და რატომ დედა? რატომ ეს ყველაფერი? რისთვის?

უღვაშიანი კაცი: რა თქმა უნდა, სულის წასაწყმედად... აბა, შენ რა გგონია, რომ მართლა დედაშენის ხორცის ინტერესი გვაქვს? შენ ახლა ყველაზე მეტად დედა გეძვირფასება და ეგ ქალიც სწორედ ამიტომ გვჭირდება.

პორტფელიანი კაცი: არა, მე დედას ვერ დავთმო. მან, მან ხომ მე მთელი ცხოვრება შემომწირა. გამაჩინა, მარტომ გამზარდა, ყველაფერი დათმო, რომ ჩემთვის საუკეთესო მოეცა. არა, არ შემიძლია... იქნებ, ისევ ხატი იყოს, ჰა? არ შეიძლება?

მონიტორი: გამორიცხულია.

პორტფელიანი კაცი: და დედას ეტკინება?

მონიტორი: ალბათ. მას ხომ ახალ ღმერთს მსხვერპლად შესწირავენ?!

პორტფელიანი კაცი: მსხვერპლად შესწირავენ? ახალ ღმერთს? მგონი, მართლა მძინავს და მესიზმრება მთელი ეს კომპარი.

უღვაშიანი კაცი ნეკა თითის წაგრძელებულ ფრჩხილს ყურში იყოფს და ენერგიულად იფხანს. პირს რამდენჯერმე ალებს და კეტავს. ყურიდან გამოღებულ გოგირდს ხალათზე ინმენდს.

მონიტორი: შენი დრო ამოიწურა. ველით პასუხს.

პორტფელიანი კაცი: მანქანას რომ არ მივაკითხო, არ გამოვა. ხელოსანი შვიდამდე მუშაობს, მერე წავა. ხვალ კი შაბათია და ალბათ, არ იმუშავებს. ორშაბათამდე მომიწევს მოცდა. არ გამოვა. კვირას მანქანა მჭირდება, დედა უნდა გავასეირნო. კვირას დედას დაბადების დღე აქვს და შევპირდი, ლისის ტბაზე აგიყვან-მეთქი. ხომ იცით, დედა მოხუცია და გადაადგილება უჭირს. ეტლით დაგვყავს. დედა ახლა მოხუცთა თავშესაფარში ცხოვრობს. იქ კარგად უვლიან. მე კი მისთვის ვერ ვიცლიდი. დედა იქ ძალიან კარგად გრძნობს თავს. თვითონაც სულ ამას მეუბნება, ჩემი დარდი არ გქონდეს, მე მშვენივრად ვარო. შენ ოღონდ საკუთარ თავს მიხედე და მალე დაოჯახდიო. მე შენ ხელს არაფერში შეგიშლიო. დედა ძალიან კარგი ქალია. მე მას ვერ დავალალატებ. მე მას ლისზე გასეირნებას შევპირდი. ახლავე, ახლავე გააღეთ ეს წყეული შლაგბაუმი და იმედია, ცოტა თუ შემავიანდა, ხელოსანიც მომიცდის.

მონიტორი: ესე იგი, დედას თმო?

პორტფელიანი კაცი: სხვა გზა არა მაქვს. ხელოსანი მეტს არ მომიცდის. კვირას დედა რომ არ გავასეირნო, ძალიან ეწყინება. კვირას ხომ მისი დაბადების დღეა?!

მონიტორი: კეთილი. ნება შენია და დედა ჩვენი... შლაგბაუმს რომ გაცდები, მანდვე ხატი დევს და ფეხის დადგმა არ დაგავინწყდეს.

პორტფელიანი კაცი: კიდეც დიდხანს უნდა მტანჯოთ?

მონიტორი: არა, ჩვენ არა... ალბათ, უფრო შენი ნამუსი დაგტანჯავს. თუმცა ვინ იცის... აბა, შენ იცი და ხატზე ფეხის დადგმა არ დაგავინწყდეს, თორემ დაბლა არ ჩაგიშვებენ, ისევ უკან მოგიწევს დაბრუნება და რიგში თავიდან ჩადგომა.

ულვაშიანი კაცი ხმამაღლა ხარხარებს და მონიტორიდან ქრება. შლაგბაუმი იწევა. პორტფელიანი კაცი დაუძღვრებული და მხრებჩამოყრილი გადის მის ქვეშ. რამდენიმე ნაბიჯს დგამს, ჩერდება და რალაცას ფეხს ადგამს. შემდეგ მეორეჯერ ადგამს. მესამეჯერაც... გაგულისებული პორტფელს ისვრის, იმ რალაც უხილავზე ორივე ფეხით დგება და ხტუნვას იწყებს. კაცი თან ხტუნავს, თან ტირის და თან ხმამაღლა ყვირის: - დედა, მაპატიე... დედა, მაპატიე... დედააა, მაპატიეეეე...

ბნელდება. პირველი სურათის დასასრული.

მეორე სურათი:

სცენა ისევ ნერტილოვნად ნათდება და ჩანს მონიტორის წინ მდგარი დრედებიანი ბიჭი. ბიჭს ხელში პატარა ფურცელი უკავია და მოთმინებით იცდის. მონიტორი წრიპინებს და ისახება ციფრი 99999. ჩნდება ულვაშიანი კაცი, რომელიც ახლა ქალის ხმით საუბრობს. მას ისევ ის ჩალმა ახურავს, ისევ ის ხალათი აცვია და ისევ ის ულვაში აქვს. უბრალოდ სახე და ხმა ქალის აქვს.

მონიტორი: გისმენთ.

დრედებიანი ბიჭი: გამარჯობა. იქით ნაპირზე მინდა გადასვლა. მუსიკალურ ფესტივალზე მივდივარ. მე მოცეკვავე გახლავართ და... მე დედა არა მყავს. ადრე მყავდა და ახლა აღარ მყავს. შემთხვევით თქვენს საუბარს შევესწარი, ნუ ნანილს მაინც და... აი, იმ წინა კაცთან, აი, დედა რომ დათმო იმასთან... მოკლედ, ფესტივალზე მივდივარ და დედა არა მყავს.

მონიტორი: ნუ ლელავთ, თქვენს დედას საფრთხე არ ემუქრება.

დრედებიანი ბიჭი: დიდი მადლობა. ცოტას მართლაც ვლელავ. მე მოცეკვავე ვარ და ამ ფესტივალზე გამოვდივარ, ვმონაწილეობ. ხვალ არის გახსნა.

მონიტორი: ქართულს ცეკვავთ? ადრე მეც ვცეკვავდი, აკადემიურ დასშიც ვიყავი...

დრედებიანი ბიჭი: არა, ქართულს არა... უფრო ჰიპ-ჰოპს. აი, თავზე ვბზრიალებ და ეგეთები.

მონიტორი: ჩიკორივით?

დრედებიანი ბიჭი: რა ჩიკორივით?

მონიტორი: აი, თავზე ვბზრიალებო რომ იძახით, ჩიკორივით ბზრიალებთ?

დრედებიანი ბიჭი: არ ვიცი. შეიძლება...

დრედებიანი ბიჭი მორცხვად იღიმის. ულვაშიანი ქალი ულვაშის ჯერ ერთ წვერს იგრებს ზევით, შემდეგ მეორეს. მერე ისიც საპასუხოდ იღიმის.

მონიტორი: ესე იგი, იქით მხარეს გინდა გადასვლა, არა?

დრედებიანი ბიჭი: დიახ, რა ვიცი, თუ შეიძლება... თუ პრობლემა არაა...

მონიტორი: ჩემთვის არანაირი პრობლემა არაა და აი, შენთვის კი რა ვიცი, რა მოგახსენო, რით დაგაიმედო...

დრედებიანი ბიჭი: ანდა, იცით, გადავიფიქრე... შეიძლება, უკან, სახლში წავიდე?

მონიტორი: რა ქენი? გადაიფიქრე?

ულვაშიანი ქალი კისკისებს და ხელს ისე იქნევს, ვითომ, შენ რა გითხარიო.

დრედებიანი ბიჭი: დიახ, გადავიფიქრე. აღარ მინდა მუსიკალურ ფესტივალზე და მინდა სახლში.

მონიტორი: სამწუხაროდ, უკან გზა არ არსებობს. არის მხოლოდ ახლა და აქ.

დრედებიანი ბიჭი: ესე იგი, სახლში ვერ წავალ?

მონიტორი: რომელი გირჩევნია, იყო ყრუ, მუნჯი თუ ბრმა?

დრედებიანი ბიჭი: ყრუ, მუნჯი თუ ბრმა?

მონიტორი: დიას, შენ რომელი გირჩევნია?

დრედებიანი ბიჭი: არც ერთი.

მონიტორი: თუ ყველა ერთად?

დრედებიანი ბიჭი კანკალებს. თვალებს უაზროდ ატრიალებს, მუშტებს კრავს და ადგილზე ნერვიულად ირწევა.

დრედებიანი ბიჭი: სახლში მინდა... მე არაფერი დამიშავებია... სულ არაფერი... ძალიან გთხოვთ, ქალბატონო, დეიდა, ბიძია, თუ ვინც ხართ, გამიშვით რა, სახლში.

მონიტორი: სამწუხაროდ, ვერაფრით დაგეხმარები.

დრედებიანი ბიჭი: რატომ? რატომ უნდა გავაკეთო ასეთი არანორმალური არჩევანი? რისთვის?

მონიტორი: რა თქმა უნდა, სულის წასაწყმედად. აბა, ისე, ჩვენ არც შენი მზერა გვარგია რამედ, არც შენი სმენა და, მით უმეტეს, უძვლო ენა. ჩვენ დამპყრობლები ვართ. ჩვენი საქმე დამხვდურის განადგურება, აოხრება და პირისაგან მიწისა აღგვაა. ჩვენ უნდა დაგტანჯოთ, დაგამდაბლოთ, გადაგთელოთ და გაგტეხოთ. სწორედ ის უნდა წაგართვათ, რაც ყველაზე ძვირფასი და სათუთია.

დრედებიანი ბიჭი: და ადრე რომ ასე არ იყო? ადრე ხომ ამას არ იმას გვიშრვებოდით... გვანადგურებდით, გვტანჯავდით.

მონიტორი: ეჰჰჰ... ადრეც და ყოველთვისაც განადგურებდით. უბრალოდ, ამას თქვენ ვერ ხვდებოდით და ახლა კი სტრატეგია შეცვალეთ. თქვენ ახლა ისიც კი აღარ გახსოვთ, ხატს ფეხს რისთვის ადგამდით და თუ არ დაადგამდით, მერე რა მოხდებოდა.

დრედებიანი ბიჭი: როგორც გითხარით, მე მოცეკვავე ვარ. ჩემი ტალანტი არის ჩემი ცხოვრება. მე თუ ვერ დავინახე და ვერ მოვისმინე, ველარც ვიცეკვებ და აღარც აღარაფერი გამომივა. გესმით, ეს ჩემთვის სიკვდილის ტოლფასი იქნება.

მონიტორი: მერე შენც ენა დაგვითმე. შენი ენა. შენი დამწერლობა. შენი ასომთავრული, ნუსხური, მხედრული... შენი ანი და ჰოე დაგვითმე. შენი ბანი და განი, შენი ანბანი... შენი თვითმყოფადობაც...

დრედებიანი ბიჭი: იცით, მე ვმღერი კიდევ... ხმაც ასევე ძალიან მჭირდება... სხვანაირად მართლა არაფერი გამოვა და არ შეიძლება, რომ გამონაკლისის სახით, იქნებ, ისევე ხატზე დავაბიჯო?

მონიტორზე ულვაშიანი ქალი ქრება. მის ადგილზე ჩნდება წარწერა – „მოსაფიქრებელი დრო“ და ხუთწუთიანი წამმზომიც ირთვება. დრედებიანი ბიჭი ცოტა ხანს უაზროდ დგას. შემდეგ ჯიბეში ხელს იყოფს და მობილურ ტელეფონს იღებს. ნომერს კრეფს და ვილაცას ურეკავს.

დრედებიანი ბიჭი: ჰო, მე ვარ. ბიჭო, შენი დახმარება მჭირდება.

ვილაც: „ვის უნდა 20 ათასში“ მონაწილეობ, გაიჭყედე და ახლა „ახლობლის დახმარება“ აირჩიე?

დრედებიანი ბიჭი: არ ვხუმრობ. შენი დახმარება მართლა მჭირდება.

ვილაც: რა ხდება?

დრედებიანი ბიჭი: შარში ვარ.

ვილაც: მე ფულით უნდა დაგეხმარო?

დრედებიანი ბიჭი: მგონი, ფულით აქ ვერ გამოვძვრები.

ვილაც: აბა, მაშინ რაშია საქმე?

დრედებიანი ბიჭი: დამენძრა, მეტეხის ხიდზე გავიჭედე... ან სმენა, ან ხმა და ან კი მზერა უნდა დავთმო.

ვილაც: ატრაკებ... ხატს ფეხი დაადგი და გაიარე, რა.

დრედებიანი ბიჭი: ვერა. ეგ აღარ მუშაობს. რალაც შეუცვლიათ და ახლა ხიდზე გადასვლაში ძალიან ძვირს ითხოვენ. თან, მგონი, უკანაც აღარ გიშვებენ.

ვილაც: დაიკიდე რა, ნუ ნერვიულობ... ფეხებსაც ვერავინ მოგჭამს. თუ ძალიან გაგიტრაკეს, სანაცვლოდ რამე შესთავაზე და ეგაა, რა. დამიჯერე მაგრად მუშაობს. მე სულ ეგრე ვშვრები ხოლმე. აი, ამას წინათ ძაღლებმა რომ ათი აბი ექსტაზით დამიჭირეს, ბარიგა ჩავუშვი და ეგრევე გამომიშვეს. მიხვდი, საით მიმყავს? რამე მათთვის საინტერესო შესთავაზე სანაცვლოდ და შეგეშვებიან, რა.

დრედებიანი ბიჭი: სანაცვლოდ?

ვილაც: ჰო, სანაცვლოდ. რამე ნივთი, ვალუტა, მომსახურება, რავი, რაც მაგათ გაუსწორდებათ. ან ვაბში წამოდი, რა. ჰო, აი, ეგრე, გამობრუნდი, ერთი თქვენი დედაც-თქო და წამოდი. ვინ რა უნდა გითხრას, ბიჭო, ლადაობ?!
 დრედებიანი ბიჭი: მართალი ხარ... სანაცვლოდ რამე უნდა შევთავაზო. შეგიძლია, მომაკითხო?

ვილაც: შენით ვერ წამოხვალ?

დრედებიანი ბიჭი: ვერა. თან შენს ძმობას ვფიცავარ, ახლა მაგრა მჭირდება. აი, ჩემ გვერდით თუ იქნები და რალაც ეგეთ იდეინობებს მიჩვევ, ამ სიტუაციიდანაც უფრო ადვილად გამოვძვრები, რა. ბიჭო, იქით ნაპირზე უეჭველი უნდა მოვხვდე. ხომ იცი, ხვალ ფესტივალის გახსნა და მეც გამოვდივარ. დღეს გენერალური რეპეტიცია იქნება და მთელი ამბავია... მოკლედ, უეჭველი მომაკითხე და ერთად მოვიფიქროთ რა და როგორ. ჩემი რიგის ნომერია 99999. გავაფრთხილებ და გამოგატარებენ.

ვილაც: კარგი, ჰო, მაქსიმუმ ორმოც წუთში მანდ ვარ.

ისმის მალვიძარას წრიპინი და მონიტორზე წულეები ციმციმებს. ეკრანზე ულვაშიანი ქალი ჩნდება. დრედებიანი ბიჭი ტელეფონს ჯიბეში ინახავს და კმაყოფილი ილიმის.

მონიტორი: ვაჰ, შენ რალაც კარგ ხასიათზე ყოფილხარ?! ეტყობა, არც ისე ძლიერ გიჭირს რომელიმე შენ უნართან განშორება, არა? აბა, რომელს შეეღვევი?

დრედებიანი ბიჭი: არც ერთს.

მონიტორი: ოოო... მგონი, ახლა ცოტა ზედმეტი მოგდის. კეთილი, მაშინ, აბა, ერთი ხიდიდან გადაიხედე და მითხარი, რას ხედავ?

დრედებიანი ბიჭი მოაჯირს ეყრდნობა და ხიდიდან იხედება. შემდეგ ისევ მონიტორისკენ ბრუნდება და ილიმის.

დრედებიანი ბიჭი: ქვებს. დაბლა დიდი თეთრი ქვებია.

მონიტორი: არადა, ადრე წყალი იყო. მერე მტკვარზე იმდენი ჰესი და კაშხალი ააშენეს, რომ მდინარე სულ დაშრა. თუმცა ახლა ამას არსებითი მნიშვნელობა არა აქვს. თავს რომ მოგაჭრიან და ხიდიდან გადაგიძახებენ, მერწმუნე, შენთვის უკვე სულ ერთი იქნება, დაბლა ქვა დაგხვდება თუ წყალი.

დრედებიანი ბიჭი: მოდით, ნუ აჩქარდებით. მე მინდა, თქვენ სანაცვლოდ სხვა რამე შემოგთავაზოთ.

მონიტორი: სანაცვლოდ?

დრედებიანი ბიჭი: დიას, ანუ თქვენ მე იქით ნაპირზე გამიშვებთ ისე, რომ არც არაფრის დათმობა მომიწიოს და მე კი თქვენ ამის სანაცვლოდ სხვა რამეს შემოგთავაზებთ.

მონიტორი: სხვა რამეს შემოგთავაზებ? საინტერესოა. ეს მართლაც რალაც ახალია. მიდი, აბა, გაგვანდე, რა გაქვს ეგზომ ძვირფასი, რომ შენი სანაცვლო შეიქნეს.

დრედებიანი ბიჭი: ჩემი მეგობარი ჩამენაცვლება.

მონიტორი: ეგ როგორ?

დრედებიანი ბიჭი: ორმოც წუთში მოვა. ჩემს ნომერს გეტყვით და შემოუშვით.

მონიტორი: მერე?

დრედებიანი ბიჭი: რალა მერე? მე გამიშვებთ და თქვენ კი ის ჩემი მეგობარი დაგ-რჩებათ.

მონიტორი: და ის თანახმაა, რომ შენ ჩაგენაცვლოს?

დრედებიანი ბიჭი: სხვა რა გზა ექნება?

მონიტორი: ვააა... თავიდან ამკარად ვერ შეგაფასეთ სათანადოდ. ძალიან ჩათლახი ვილაც ყოფილხარ.

დრედებიანი ბიჭი მორცხვად ილიმის. ულვაშიანი ქალი ქვედა ტუჩს აბრუნებს და ფიქრობს. მერე ტრანსლაციას ხმას უთიშავს, ტელეფონს იმარჯვებს და სადღაც რეკავს. მცირე საუბრის შემდეგ ხმას ისევ რთავს და რამდენჯერმე ახველებს.

მონიტორი: თანახმანი ვართ.

დრედებიანი ბიჭი: ძალიანაც კარგი. ახლა შემიძლია, გავიარო?

მონიტორი: რა თქმა უნდა. ისე, ერთსაც გკითხავ... ნამუსი არ შეგანუხებს?

დრედებიანი ბიჭი: არ ვიცი, შეიძლება...

შლაგბაუმი იწევა. ულვაშიანი ქალი ხელებს შლის და ბიჭს თავს უკრავს, მობრძანდიო. დრედებიანი ბიჭიც შლაგბაუმს სცდება და ყურსასმენს იკეთებს. ამ დროს ულვაშიანი ქალი ფხიზლდება და შუბლზე ხელს იტკიცავს.

მონიტორი: ბიჭი, ბიჭი, მაიცა... სულ დამავიწყდა. მანდ ხატი დევს და შემთხვევით ფეხი არ დაადგა. კიდევ კარგი გამახსენდა და გაგაფრთხილე, მოვასწარი, თორემ ხიდიდან არ ჩაგიშვებდნენ და ისევ ახლიდან მოგიწევდა რიგში დგომა.

დრედებიანი ბიჭი: ლამის მართლაც დავაბიჯე. დიდი მადლობა. ნახვამდის.

ულვაშიანი ქალი ცბიერად ილიმის და დასამშვიდობებლად ხელს უქნევს. დრედებიანი ბიჭი უჩინარდება. ულვაშიანი ქალი პირზე ხელს იფარებს და კმაყოფილი ხითხითებს.

მონიტორი: შენ ჩათლახები აქეთ, ჩვენკენ უნდა ნახო...

ბნელდება. მეორე სურათის დასასრული.

მესამე სურათი:

სცენა კვლავ ნაწილობრივ ნათდება. ჩანს წითელკაბიანი ქალი, რომელიც ნერვიულად მიდი-მოდის და მონიტორის მიმართულებით მუშტებს მუქარით იქნევს.

წითელკაბიანი ქალი: მე არ ვიყო გრძნეულიშვილი მედეა, თქვენ თუ კუდი თქვა არ გასროლინოთ. რას მიქვია, მოითმინეთ? ადექით და თქვენ თვითონ მოითმინეთ. რალა ჩემი რიგი რომ დადგა, მაშინ შეგექმნათ ტექნიკური პრობლემა. და, საერთოდ, რა საჭიროა, ეს რიგის ნომერი. მე ხომ ისედაც აქ ვარ, თქვენს წინ ვდგავარ და რა მნიშვნელობა აქვს, რა ნომერი ვიქნები?

მონიტორზე გამოსახულება არეულია და ჩანს მხოლოდ წარწერა – „ტექნიკური ხარვეზი“. ფრაგმენტულად ისმის მოგუდული ხმა და სიტყვებიც რთული გასარჩევია.

მონიტორი: რიგი... რიგი... შეფერხება... შეფერხება... თქვენი ნომერი... თქვენი ნომერი... გთხოვთ, მოითმინოთ, ხარვეზი მალე გამოსწორდება... სწორდება... ორდება...

წითელკაბიანი ქალი: თქვენ მართლა შიგ ხომ არა გაქვთ? ვერ გავიგე, ეს ხიდია თუ ბოსელი. იცით, როგორ მნიშვნელოვან შეხვედრაზე მაგვიანდება? არც კი იცით... წარმოდგენაც არა გაქვთ. აი, ისეთ მნიშვნელოვანზე რომ... ძალიან, ძალიან... უბრალოდ, არ შემიძლია, ახლა ყველაფერი ვთქვა. ვერ გავამხელ, ვის ვხვდები, თორემ დედას გეფიცები, ხელში ამიყვანდით და ისე გადამიყვანდით ამ ხიდზე.

ისმის წრიპინი. შლაგბაუმიდან მომცრო ფურცელი ცურდება. მედეა მიდის და ფურცელს იღებს. დასცქერის და სახეზე კმაყოფილება აღებეჭდება.

წითელკაბიანი ქალი: აი, ნახეთ, მე მე-100000-ე ვარ. უჰ, რალაცნაირად ძალიან გამიხარდა, ეს ციფრი რომ დავინახე... კარგის მაუნყებელი უნდა იყოს. ისე რამე პრიზი ხომ არ მერგება? მე ხომ 100000-ე ვარ?

მონიტორი ხელახლა ირთვება. ეკრანზე ჩნდება ჩალისფერი ძალი, რომელსაც თავზე ჩალმა ახურავს, ჭრელი ხალათი აცვია და აქვს ულვაში.

მონიტორი: სიურპრიზი მე გახლავართ და აი, პრიზზე კი უნდა ჩამოვყალიბდეთ.

წითელკაბიანი ქალი: ეეე... შენ რა, მართლა ლაპარაკობ? ჰა-ჰა-ჰა, რა მაგარია მოლაპარაკე ძალი?! ძალიან საყვარელი ცუგა ხარ... მგონი, შენც ლაბრადორი ხარ ხომ? პატარა რომ ვიყავი, მეც მყავდა ყავისფერი ლაბრადორი. ჩაკი ერქვა და წინდებს მიჭამდა ხოლმე.

მონიტორი: მიხარია, რომ გაგამხიარულეთ. თუ გნებავთ, შემიძლია, დავიყუფო კიდეც.

წითელკაბიანი ქალი: არაა საჭირო. შენ ის გირჩევნია, ეს შლაგბაუმი გახსნა და დროზე გამატარო, თორემ შეხვედრაზე დამაგვიანდება და მერე, ვაი, შენი ტყავის ბრალი. როგორც გითხარი, ძალიან სერიოზულ შეხვედრაზე მეჩქარება, სადაც ასევე ძალიან სერიოზულ ადამიანს უნდა შევხვდე. აი, უსერიოზულეს ადამიანს...

მონიტორი: ვის უნდა შეხვდეთ?

წითელკაბიანი ქალი: ხომ გითხარი, სამწუხაროდ, ახლა ამას ვერ გეტყვი. არ შემიძლია. თუმცა ძალიან დიდი კაცია. აი, უძალიანესი... თქვენთან რა, და თან ძალიან დიდი თანამდებობა უკავია.

გრძნეულიშვილი მედეა კაბაზე „პრარეზს“ ნეეს, თითს ნერწყვით ისველებს და კოლგოტზე წასულ თვალს აყოლებს.

მონიტორი: უი, თვალი წაგსვლიათ.

წითელკაბიანი ქალი: ჯანდაბა... ეს როდისლა მომივიდა? ოოო... ისედაც დანყვეტაზე მქონდა ნერვები და ახლა ეს მინდოდა? დროზე გააღეთ, რა ბოლოს და ბოლოს ეს დედამოტყნული შლაგბაუმი...

მონიტორი: ისე, არ გაინტერესებთ, პრიზი რა არის?

წითელკაბიანი ქალი: პრიზი მართლა არის? აუუუ, ეგრეც ვიცოდი, რომ დღეს ილბლიანი დღე მექნებოდა.

მონიტორი: რა თქმა უნდა, არის. აბა, ისე როგორ იქნება, რომ თქვენ მე-100000-ე იყოთ და პრიზი არ გერგოთ?!

წითელკაბიანი ქალი: და რა პრიზია? მოგზაურობა? მანქანა? ბინა? თუ ფული?

მონიტორი: დიას, თქვენ სწორად მიხვდით, ეს მოგზაურობაა.

წითელკაბიანი ქალი: ვაუ... რა მაგარია და სად?

მონიტორი: თქვენ მოიგეთ მოგზაურობა ჯოჯოხეთში!

წითელკაბიანი ქალი: ხუმრობ?

მონიტორი: რომ ვხუმრობდე, კუდს გავაქიცინებდი და ხედავთ ახლა სადმე ჩემს კუდს? თუმცა, ჰო, ამ ხალათის გადამკიდე, ვერც ვერაფერს დაინახავთ.

წითელკაბიანი ქალი: ეგ რა პრიზია, ჯოჯოხეთში მოგზაურობა?

მონიტორი: მერწმუნეთ, არაჩვეულებრივი პრიზია. თქვენ დღესვე გაემგზავრებით ჯოჯოხეთში.

გრძნეულიშვილი მედეა ანერვიულდება და სხეულის ქავილი ეწყება. ისტერიკულად იფხანს სხეულის სხვადასხვა ნაწილებს და ლამისაა კაბა შემოიხიოს.

წითელკაბიანი ქალი: მე ახლა მზგავსი მოგზაურობისთვის მზად არ ვარ. თან არც შესაფერისად მაცვია და, სიმართლე გითხრა, არც სურვილი მაქვს. თანაც მე ხომ შეხ-

ვედრაზე მეჩქარება? ძალიან მნიშვნელოვან შეხვედრაზე. სულ დიდ და ძალიან გავლენიან ადამიანთან.

მონიტორი: იმ კაცს შენნაირი საყვარლები ოხრად ჰყავს. ვედრო მანეთადაც... სწორედ იმან გვიჩნია, რომ შენ სამოგზაუროდ ჯოჯოხეთში გაგამგზავროთ. ეტყობა, თავი მართლაც ძალიან მოაბეზრე შენი უაზრო ტლიკინით. თან, აი, ძალიან...

წითელკაბიანი ქალი: აქ რაღაც შეცდომაა. დიმიტრის მე ვუყვარვარ... დიმიტრი ძალიან გავლენიანია... მე დიმიტრის საყვარელი კი არაა, შეყვარებული ვარ... კი, დიმიტრი ჩემი საქმროა... ჩემი მომავალი ქმარია... ჩემი მომავალია...

მონიტორი: მოკლედ, ან ჯოჯოხეთში მიემგზავრები, ან დამშრალი მტკვრის ფსკერზე. არჩევანი შენზეა და რაც შეეხება შენს მომავალს, გირჩევ, ნუ დაელოდები... იცოდე, შენი მომავალი ახლაა.

ულვაშიანი ძალი იწყებს ყეფას, ღრენას, ნკმუტუნს და ბოლოს კი – სიცილს. ულვაშიანი ძალი ადამიანის იცინის, იგუდება. მისი სახება მალევე უჩინარდება და ეკრანზე ისევ წამშობი და წარწერა – „მოსაფიქრებელი დრო“ – ჩნდება. გრძნეულიშვილი მედევა ფეხსაცმელს იხდის და მონიტორს ესვრის. ხმამაღლა იგინება, ეკრანს აფურთხებს, ტანზე კაბას იხევს და სცენაზე საცვლების ამარა რჩება.

წითელკაბიანი ქალი: მე თქვენ ყველას ჯოჯოხეთში გაგისტუმრებთ. აბა, დამაცადეთ... მე თქვენ გირჩვენებთ სეირს... ეგ როგორ გაბედეთ, რომ დიმიტრის ჩირქი წასცხეთ. ეგ რამ გათქმევინათ, დიმიტრის შენი მოშორება უნდა და დიმიტრის აღარ უყვარხარო. თქვენ... თქვენ ყველანი გარეწრები ხართ და ამისთვის აუცილებლად დაისჯებით.

მონიტორზე წამშობი ნაადრევად ჩერდება. გრძნეულიშვილ მედეას შიში იპყრობს. კაბის ნარჩენებს იღებს და სხეულზე იფარებს. ეკრანზე ისევ ულვაშიანი ძალი ჩნდება, მედეას ენაგადმოგდებული უმზერს და მგელივით ყმუის.

მონიტორი: ცხოველთან თუ ნოლილხარ, მედეა?

წითელკაბიანი ქალი: რას მეკითხები?

მონიტორი: გთავაზობ...

წითელკაბიანი ქალი: რას მთავაზობ? ცხოველთან დაწოლას?

მონიტორი: მე ნუ მიყურებ ეგეთი თვალებით, მე ძალი ვარ და საერთოდ არ მაინტერესებს ადამიანებთან სექსი. აი, პატარა, კობტა პუდელი რომ იყო, მაშინ დაფიქრდებოდი და ისე, შენთან, ფუუუ... არ არსებობს, შანსი არაა.

წითელკაბიანი ქალი: დიმიტრის უნდა შემახვედროთ აუცილებლად. ახლავე დაურეკეთ და უთხარით, რომ აქ ვარ და ველოდები.

მონიტორი: და შენ თვითონ რატომ არ ურეკავ? გერიდება?

გრძნეულიშვილი მედეა თავს დაბლა ხრის და წამით დუმდება.

წითელკაბიანი ქალი: მე დიმიტრის ტელეფონის ნომერი არა მაქვს. ყოველთვის ის მირეკავს ხოლმე დაფარული ნომრიდან და შეხვედრას მითქვამს. ხომ გესმის, ეს ყველაფერი მისი სამსახურის ბრალია. მისი თანამდებობიდან გამომდინარე სხვანაირად ვერ იზამს, ვერ იქნება...

მონიტორი: მედეა, მერნმუნე, წადი ჯოჯოხეთში და თვალი მოავლე იქაურობას. იქნებ, კიდევ მოგეწონოს. ეს ხომ მხოლოდ მოგზაურობაა და არა საცხოვრებლად გადასვლა?! უბრალოდ, ნახე, შენი რა მიდის?! იქნებ, მოგეწონოს კიდევ. სხვა არჩევანი მაინც არა გაქვს და რაც არ უნდა იხტუნაო, ანი ველარაფერს შეცვლი. მე თუ მკითხავ, შენი ადგილი სწორედაც რომ ჯოჯოხეთშია, თუმცა, ამას მე არ ვწყვეტ და, შესაბამისად, ეს მხოლოდ ჩემი ვარაუდია. ისე, იქნებ, გაგიმართლოს და უკანაც დაბრუნდე. ასეთებიც მომხდარა. მართლა...

წითელკაბიანი ქალი: ისევ მატყუებ ხომ? აბა, მხოლოდ მოგზაურობააო? და მერე

მეუბნები, რომ იქნებ გაგიმართლოს და კიდევ მობრუნდეთ? ეგ როგორღა? ორივე ერთად როგორ გამოვა?

მონიტორი: ჰო, ჯოჯოხეთში მოგზაურობა გასეირნება სულაც არაა. ეს დანტესთანაც ნათლად ჩანს. ისე, დანტეს „ღვთაებრივი კომედია“ თუ გაქვს წაკითხული? გამოგადგებოდა, ფაქტობრივად, იქაურობის გზამკვლევი, რა.

წითელკაბიანი ქალი: გთხოვ, ახლავე დამაკავშირო დიმიტრისთან. მოვითხოვ დიმიტრისთან დაკავშირებას...

მონიტორი: ოჰ, ნუ იცი ხოლმე ასე ჩახვევა, რა. არ სცალია ახლა დიმიტრის შენთვის. და საერთოდ, დაივიწყე ეგ კაცი. შენც ხომ იცი, რომ ეგ ოჯახს არ დაანგრევს და ცოლშვილსაც შენი გულისთვის არასდროს მიატოვებს. შენ ხომ მხოლოდ მისი გასართობი ხარ?! ათასიდან ერთ-ერთი გასართობი...

წითელკაბიანი ქალი: არ მჯერა, შენი ერთი სიტყვისაც არ მჯერა. დიმიტრის მხოლოდ მე ვუყვარვარ...

მონიტორი: საკმარისზე მეტი გელოდე და ვისმინე შენი წუნწუნი. აბა, რა გადაწყვიტე, სად მიდიხარ? ჯოჯოხეთში სამოგზაუროდ, თუ მტკვარში საცურაოდ?

წითელკაბიანი ქალი: და რატომ უნდა ავირჩიო ან ერთი და ან მეორე? დაგიშავე რამე? სხვებს თუ მიეცი ხიდზე გადასვლის საშუალება და არჩევანი, მე რატომ არ მიქმნი იმავე პირობებს? მეც მინდა, მქონდეს არჩევანისა და იქით ნაპირზე მოხვედრის შანსი. ეს ხომ უსამართლობა და სქესობრივი ნიშნით დისკრიმინაციაა?

მონიტორი: აუუუ, ახლა ოღონდ ეს გენდერული რაღაცები არ დაიწყო და თუ გინდა...

გრძნეულიშვილი მედეა: და რა თუ მინდა?

მონიტორი: ისე, სადღაც მართალიც ხარ. შენთვის არჩევანისა და სულის საბოლოოდ წაწყმედის საშუალება არავის მოუცია. მართალია, ისედაც ფსკერზე ხარ და შენ საბოლოო ზნედაცემას ბევრი არც არაფერი აკლია, თუმცა რაღაც სახის არჩევანს მაინც იმსახურებ. თან იქნებ, ეს სულაც არაა შენი სულიერი დაცემის ფსკერი და უფრო მეტად დამდაბლებაც შეგიძლია?!

გრძნეულიშვილი მედეა მონიტორს ქვემოდან განრისხებული ახედავს და ხმაც გაეზარება.

წითელკაბიანი ქალი: შენ საქმე თქვი, ცოდვებს სხვაგანაც მომკითხავენ.

მონიტორი: დიმიტრის შვილები უნდა დახოცო.

წითელკაბიანი ქალი: რააა?

მონიტორი: ჰო, რაც გაიგე, გრძნეულო მედეა. შენ უნდა მოკლა შვილები. თუნდაც სხვისი შვილები... და განა, ეს არაა ყველა გრძნეული მედეას ხვედრი? და განა ყველა გრძნეულმა მედეამ არ უნდა დახოცოს შვილები?

წითელკაბიანი ქალი: დიმიტრის შვილები?

მონიტორი: დიას. შენ მხოლოდ იმ შემთხვევაში გადახვალ იქით ნაპირზე, თუ შენი საყვარლის შვილებს დახოცავ.

წითელკაბიანი ქალი: და მე რომ დიმიტრი მიყვარს? და ისინი რომ მისი შვილები არიან?

მონიტორი: სწორედ მაგიტომაც გთავაზობთ მისი შვილების მოკვლას. შენ უნდა უყურო და შეიგრძნო, როგორ დაიტანჯება ის, როგორ დაიტანჯები შენ და როგორ დაიტანჯება თქვენი სიყვარული.

ულვაშიანი ძალღი უკანა თათით დრუნჩს მოიფხანს და ყურებს გააპარტყუნებს. ჩალმა ჩამოვარდება და ხალათიც გაძვრება. დარჩება მხოლოდ ულვაში. ახლა ის მხოლოდ ულვაშიანი ძალღია. გრძნეულიშვილი მედეა ტანსაცმლის ნარჩენებს ისვრის, ფეხსაცმელს იცვამს და თავს ამაყად ზევით სწევს.

წითელკაბიანი ქალი: გააღე შლაგბაუმი.

მონიტორი: აი, ყოჩაღ... აი, მაღაღეც... გაუღეთ შლაგბაუმი...

შლაგბაუმი იღება. ქუსლებზე შემდგარი და საცვლებში გამონყობილი გრძნეულიშვილი მედღა მის ქვეშ პოდიუმზე გამოსული მოდელივით გადის. რამდენიმე ნაბიჯს დგამს, ჩერდება და ისე, რომ არავის შეხსენებას არ ელის, უჩინარ ხატს ფეხს ადგამს. სახე ზიზღისგან ემანჭება. მკვეთრად სწორდება და ამაყი სახით, თავანუელი ტოვებს სცენას. ბნელდება. მესამე სურათის დასასრული.

მეოთხე სურათი:

სცენა მთლიანად ნათდება. მონიტორის წინ დგას 60 წელს მიტანებული ქალი, რომელსაც ორი უშველებელი ქრელი ჩანთიდან გასაყიდად გამზადებული საქონელი ამოულაგებია და აფასობს.

გარემოვაჭრე: აბა, ესენი ნახე, შვილო, იქნებ, ესენი მოგეწონოს. დახე, როგორი თბილი წინდებია. ამაში სულ არ შეგცივდება. ხომ იცი, დედი, სიცივემ ძვალში გაჯდომა ქვემოდან იცის. ამიტომაც ფეხი სულ თბილად უნდა გქონდეს.

მონიტორზე ორი უშველებელი მწვანე თვალია გამოსახული. თვალები პერიოდულად ხამხამებს. მიახლოებით, აი, ისეთი თვალებია, სამარშრუტო ტაქსის მძღოლებს რომ აქვთ ხოლმე სადმე, გამოსაჩენ ადგილზე დაკრული. ოღონდაც ისინი ძირითადად ქალის თვალებს ეტრფიან და აქ კი გადაჭრით ვერ იტყვი, მზერა ვის ეკუთვნის. ამ თვალებს ხმაც ისეთი აქვს, უცნაური, თითქოს რობოტი საუბრობდეს.

მონიტორი: არა, დედი, რად მინდა თბილი წინდები ამ სიცხეში?

გარემოვაჭრე: აბა, მაშინ კარგი მაიკები მაქვს, სულ თეთრები. მკლავითაც მაქვს და უმკლავოთაც. შენ როგორს ხმარობ? პერანგის ქვეშ როგორი გირჩევნია, მკლავიანი თუ უმკლავო?

მონიტორი: პერანგის ქვეშ მაისურს სულაც არ ვხმარობ.

გარემოვაჭრე: აბა, მაშინ კარგი ბამბაზიის საცვლები მაქვს. რომელი გირჩევნია - ტოტებით თუ მის გარეშე? ისე, ქალისაცა მაქვს და კაცისაც. შენ მხოლოდ ის მითხარი, შვილო, შენ რომელი გირჩევნია? არაფრის მოგერიდოს. ასე, თვალებით და ხმით მე სულ ვერ ვხვდები, ვინა ხარ, თუმცა ვინც არ უნდა იყო, ძალიან კარგი ვიღაცა კი ჩანხარ.

მონიტორი: ეგ საიდანღა იცი, დედი, კარგი ვარ თუ ცუდი?

გარემოვაჭრე: ცუდი რად უნდა იყო, შვილო? კარგი იქნები, აბა, სხვანაირად როგორ იქნება. ღმერთისგან მოვლენილი და დედ-მამისგან გაზრდილი ცუდი რად უნდა იყოს? გულითა ვგრძნობ, შენ კარგობასაც და შენ კეთილობასაც...

მონიტორი: უნდა გაგანბილო, დედი. არც ისეთი კარგი ვარ, როგორიც შენ და მაგ შენ ღმერთს გგონიათ.

გარემოვაჭრე: იქნებ, სპორტული შარვალი გერჩივნოს. აი, ნახე, ზოლიანიცა მაქვს და უზოლოც. აგერ ნიშანიცა აქვს. მე მაგეებში კარგად ვერ ვერკვევი, თუმცა აი, ამ ნიშნიანს უფრო მეტად ბიჭები იწონებენ და აი, ამ ყვავილიანს კი გოგოები. ისე, ესენი ფერებშიცა მაქვს, თან სულ ნაირ-ნაირები. ერთი ეგაა, რომ მუქებში ცოტა ზომები მიჭირს, გუშინ სულ დამეყიდა და ახლისთვის კიდევ ბაზარში წასვლა ვერ მოვასწარი. ფერადები კიდევ სულ ყველა ზომა მაქვს. შენ რა ზომას ხმარობ?

მონიტორი: არ მომწონს, დედი, ეგ სპორტული შარვლები.

გარემოვაჭრე: არ მოგწონს და ნუ მოგწონს. განა, გაძალებს ვინმე? შენ ის მითხარი, რა მოგწონს და მეც იმას გაჩვენებ. აქ ახლა ყველაფერი კი არ ამომილაგებია, ზოგი რამე ისევ ჩანთებში მიდევს. ძალიან მღლის ასე ყველაფრის ამოლაგება და მერე უკან ჩალაგება. მეც უფრო იმას ამოვიღებ ხოლმე, რაც მეტად სჭირდებათ, მოსწონთ და

ითხოვენ. ისე კი სულ, სულ ყველაფერი მაქვს. გინდა ჯინსის შარვლები გაჩვენო? აი, ეგეთი, ჩიტვივით მოქარგული ჯიბეებით.

მონიტორი: არა, არა, არ მინდა ჯინსები. შენ ის მითხარი, იქით ნაპირზე რა გინდა?

გარემოვაჭრე ქალი ყურთან ხელს მიიტანს, თითქოს უჭირდეს სიტყვების გარჩევა. თვალები შეკითხვას უმეორებს. რობოტის ყინულივით ცივი ხმა და წყვეტილი ფრაზები მართლაც უსიამოვნოდ ისმის.

გარემოვაჭრე: იქითა, შვილო? იქით დახმარების მისაღებად მივდივარ. ქალი ისე დაუბერდი, რომ იქით ნაპირზე ფეხი ჩემ დღეში არ დამიდგამს. ახლა კიდევ ბაზარში ერთი ქალია, გალია ჰქვია, იმან მითხრა, რომ ქვრივ-ობლებსა და უპოვართ სახელმწიფო რალაც დახმარებას აძლევსო. სახლმმართველობაში უნდა მიხვიდე, განცხადება დაწერო და დახმარებასაც მოგცემენო. განა მანყენს ახლა ეს დახმარება? ისევ ჩემი ობლებისთვის, შვილიშვილებისთვის მინდა, თორემ ჩემი გულისთვის არავის შევანუხებდი. შენა და ერთი აქეთ მომხედე, ტრიკოტაჟიცა მაქვს სულ სხვადასხვა და შენ რომელი გესიამოვნება, ზედები თუ ქვედები? ახლა როგორი ტანისა ხარ, მე მაგასაც ვერა ვხედავ, თორემ პირდაპირ გეტყოდი, რა მოგიხდებოდა და დაგხატავდა.

მონიტორი: დედი, არაფერი არ მინდა. ხომ ხედავ, მარტო თვალები ვარ და აბა, ეგ შენი ტრიკოტაჟი რა თავში უნდა ვიხალო?

გარემოვაჭრე: ისე, კარგი პერანგებიცა მაქვს. აი, ისეთი, ახალგაზრდებს რომ მოსწონთ. თან იცი, როგორებიცაა, აი, გოგოებიცა და ბიჭებიც, ორთავენი რომ ყიდულობენ და იცვამენ. მგონია, რომ შენც მოგეწონება. შენ ის მითხარი, ლურჯ ფერში გირჩენია თუ წითელში? დამაცა, ანი, ორივეს გაჩვენებ.

გარემოვაჭრე ქალი თითქმის წელამდე ძვრება ჩანთაში და ძირიდან პარკებში შეფუთულ პერანგებს იღებს.

მონიტორი: ნუ ნუხდები, დედი, ხომ გითხარი, არაფერი არ მჭირდება-მეთქი.

გარემოვაჭრე: კარგი რა, შვილო, რად გინდა, რომ მანყენინო. რამე მანაც აიღე, სიფთა ხარ და არ მინდა, რომ პირველივე კლიენტი დაგკარგო. დაგიკლებ ყველაფერზე, რასაც კი ხელს დაადებ, ყველაფერზე დაგიკლებ. გეხვენები, ჩემს ობლებთან ხელცარიელს ნუ გამიშვებ. ჩემ გარდა მაგათ მარჩენალი სხვა აღარავინა ჰყავთ და აბა, ახლა ხელცარიელი რომ მივადგე, უხერხული არ იქნება? ეჰჰ... ჩემი ბიჭი, ნუგო, ცოცხალი რომ იყოს, არაფერი გაუჭირდებოდათ, მაგრამ აღარაა ამქვეყნად და ველარ პატრონობს თავის ბარტყებს. ჯარში მსახურობდა, სამხედრო იყო და სწავლებაზე რალაც აუფეთქდათ და იქვე გათავდა, ჩემი ნუგზარი. მერე იყო გამოძიება და მთელი ამბავი. თავიდან კარგადაც დაგვეხმარნენ. ფულიც მოგვცეს, პროდუქტიც, მაგრამ მერე გაქრნენ. ასე თქვეს, გამოძიებამ დაადგინა, დაუდევრობა მოხდა და აფეთქებაც მაგ დაუდევრობამ გამოიწვიაო. მე კიდევ მგონია, რომ ჩემს ნუგოს დაუდევრობა არ მოსვლია. იმასთან ერთად კიდევ ერთი, სხვა ბიჭიც მსახურობდა. ისიც ჩვენი რაიონიდან იყო და ეგეც მანდ გარდაიცვალა. ჰოდა, ღმერთო შემინდვე და მგონია, რომ ამ ბიჭის ბრალი იყო ეგ ყველაფერი. მისი დაუდევრობის ბრალი. ცოტა შარიანი ბიჭიც იყო და ეგ მაფიქრებინებს მაგას. თან დაღვევაც უყვარდა და ვინძლო პახმლიაზეც იყო და რამე მართლაც აერია დაუდევრობითა იმ ჩემი ცოდვით სავსეს.

მონიტორი: დედი, მაგ ჩანთებს იქით ვერ გადაიტან.

გარემოვაჭრე ქალი თან საუბრობს და თან საქონელს გაუჩერებლად ერთი ჩანთიდან მეორეში აწყობს. მერე ისევ პირიქით.

გარემოვაჭრე: ჰოდა, რას გეუბნებოდი, შვილო, და ეს ჩემი გაუბედურებული რძალი კიდევ, ორმოცი რომ გადავიხადეთ, თურქეთში წავიდა სამუშაოდ, ბავშვებს უნდა მივხედო და მომავალი შევუქმნაო. ცოტა ფულს დავაგროვებ, ჩამოვალ, სადმე ფართს

ვიქირავებ და პატარა მაღაზიასაც გავხსნიო. წავიდა და წავიდა. იმ დღის მერე მაგის ასავალ-დასავალი აღარაფერი გავგიგია. დავრჩი ასე მარტო ორ პატარასთან ერთად და აღარავინ იყო დედამინის ზურგზე ჩვენი მომხედავი და პატრონი. როდემდე უნდა ვმჯდარიყავი სახლში? მეც მოვკიდე ხელი ამ ჩანთებს, გავყიდე სახლში თუ კი რამ ძვირფასი გვექონდა და გავედი ბაზარში. ვიყიდე საქონელი და მის მერე დავდივარ ასე კარდაკარ, ქუჩა-ქუჩა, დამაქვს თან ეს ჩემი ავლა-დიდება და ვვაჭრობ. ხან კარგად მიდის საქმე და ხანაც კი სახლში ხელცარიელი ვბრუნდები. უხარიათ ბავშვებს რამეს თუ მივუტან. თუ ცუდი დღე გამოდგა და ხელცარიელი მივედი, არც მაგას იმჩნევენ. კარგები არიან, ძალიან კარგები. მთელი დღე საბავშვო ბაღში სხედან და მელოდებიან. ისე, კაცო, მართლა, სულ დამავინწყდა და ბავშვისთვის ხომ არ გინდა რამე? რეიტუზებიცა მაქვს და პატარა ჩითის კაბებიც. თუ ბიჭი გყავს, მაშინ ლამაზი შალის ჯემპრი წაუღე. სულ ნახატებში და წარწერებშია.

მონიტორი: გესმის, დედი? გაიგე, რაც გითხარი? მაგ ჩანთებს იქით ვერ გადაიტან-მეთქი.

გარემოვაჭრე: რათა, შვილო? რად ვერ გადავიტან? აკრძალულია?

გარემოვაჭრე ქალს შეეშინდება და ჩანთებს ხელს დააფარებს.

მონიტორი: ჰო, აკრძალულია.

გარემოვაჭრე: და ვინ აკრძალა?

მონიტორზე გამოსახული თვალები დაპატარავდება და დანვრილდება.

გარემოვაჭრე: მაშინ აქ დაგიტოვებ და უკან რომ გამოვივლი, მერე წავიღებ.

მონიტორი: ვერა, დედი, არ გამოვა. ჩანთებიც ჩვენთან დარჩება და საქონელიც.

გარემოვაჭრე: რას მელაპარაკები, შვილო, რაც მაგ ჩანთებში დევს და აწყვია, ეგაა ჩვენი მთელი ავლადიდებაცა და ქონებაც. მაგით გვიდგას პირში სული და მაგით ვარსებობთ. ეს რომ თქვენ დაგიტოვოთ, მერე ჩემ ობლებს რა ვაჭამო? რით გავზარდო?

მონიტორი: მოდი, პირდაპირ გეტყვი, დედი. გეტყობა, პირველად ხარ აქეთ. აქედან უკან ვეღარ ბრუნდებიან და ყველაფერ ძვირფასსაც აქ ტოვებენ. და თუ მაინც გაჯიუტდები, მაშინ თავს მოგაჭრიან და მტკვარში გადაგადებენ. ასეთი წესებია ხიდზე და ნეტავ, კი აქ არ ამოგედგა ფეხი.

გარემოვაჭრე: და რათა, შვილო? რად არის ასეთი უღმერთო წესები?

მონიტორი: ხომ გითხარი, დედი, მე კარგი სულაც არა ვარ-მეთქი.

გარემოვაჭრე: რას ლაპარაკობ, შვილო, მღუპავ?

მონიტორი: კი, გღუპავ. მოკლედ, ან ჩანთებს ტოვებ აქ, ან სიცოცხლეს.

თვალები ქრება და მონიტორიც ნუთით შავდება. ჩნდება წარწერა – „მოსაფიქრებელი დრო“ და წამმზომიც ირთვება. გარემოვაჭრე ქალი მოწყვეტით ეშვება და ჩანთებზე ჯდება. თავს დაბლა ხრის და მძიმედ სუნთქავს. თვალებზე ჩამოცურებულ კაშნეს ისწორებს და გულის ჯიბიდან ლოცვანს იღებს. შლის, ჩუმად იწყებს კითხვას და მალი-მალ პირფარას იწერს. მონიტორი წრიპინებს და წამმზომიც ჩერდება. ეკრანზე მსხვილი შრიფტით 100001 ისახება. გარემოვაჭრე ქალი ფილეტის ჯიბიდან პატარა ფურცელს იღებს, დასცქერის, ისევ ეკრანს აკვირდება და ხმამალა იძახის, ჩემი რიგიც მოსულაო.

მონიტორი: აბა, რა მოიფიქრე, დედი. აქ დარჩები თუ გადახვალ ხიდზე?

გარემოვაჭრე: გადავალ, შვილო. ჩემი აქ დარჩენა არ გამოვა, ის ბავშვები უპატრონოდ დამირჩებიან და მიმხედავი აღარავინ ეყოლებათ. ოღონდ ერთსა გთხოვ, ერთი ჩანთა მაინც გამატანე. ამ მეორეს კიდევ დაგიტოვებ და აქეთ ფულსაც კი გადაგიხდი, ოღონდაც სულ ისე, ცარიელ-ტარიელს ნუ დამტოვებ.

გარემოვაჭრე ქალი ქვედაბოლოს შიდა ჯიბიდან პარკში გახვეულ პატარა შეკვრას აძვრენს, ხსნის, ფულს იღებს და მონიტორისკენ იშვრს.

მონიტორი: ფული აქ არაფერ შუაშია.

გარემოვაჭრე: მეტი მართლა არა მაქვს. სულ ესაა ჩემი ნავაჭრიცა და მოგებაც. შვილის სულს გეფიცები, თუ ამაზე მეტი კაპიკი მებადოს.

მონიტორი: ხომ გითხარი, დედი, ფული აქ არაფერ შუაშია-მეთქი.

გარემოვაჭრე: მაშინ ამ ერთ ჩანთას წავიღებ, ხომ?

მონიტორი: ვერ წაიღებ.

გარემოვაჭრე ქალი მხრებს უმწეოდ ჩამოუშვებს და ჩანთებს ხელს უშვებს.

გარემოვაჭრე: რა გაეწყობა. თუ ამბობ, რომ სხვანაირად არ გამოვა, ესე იგი, არ გამოვა. აბა, ტყუილს რად მეტყვი და ქვრივ-ობლების ცოდვას რად დაიდებ? ღმერთმა მშვიდობაში მოგახმაროს ეს ჩემიცა და სხვა დანარჩენიც. ახლა შეიძლება, იქით რომ გადავიდე?

მონიტორი: ახლა შეიძლება.

შლაგაუმი იღება და გარემოვაჭრე ქალი მის ქვეშ ძვრება. რამდენიმე ნაბიჯს დგამს, ტრიალდება და ჯიბიდან რიგის ნომერს იღებს.

გარემოვაჭრე: ეს კიდევ დამჭირება, შვილო?

მონიტორი: არა, დედი, ეგ აღარ დაგჭირდება. ოღონდ მანდ რომ ხატი დევს, მაგაზე ფეხის დადგმა არ დაგავინყდეს, თორემ უკან მოგაბრუნებენ და რიგშიც თავიდან მოგიწევს ჩადგომა.

გარემოვაჭრე: რა უნდა ვქნა, შვილო?

მონიტორი: მანდ, დაბლა რომ ხატი დევს, ფეხი უნდა დააბიჯო-მეთქი.

გარემოვაჭრე: რასა? ხატსა?

მონიტორი: დიას.

გარემოვაჭრე ქალი იმ ადგილთან მიდის, სადაც ხატი დევს. მუხლებზე ეცემა, ხატს ემთხვევა, იღებს და გულში იხუტებს. ხატი საშუალოზე დიდია, ოღონდ ზედ ვისი გამოსახულებაა, აღარ ჩანს. ასი ათასი ფეხის დადგმისგან სულ გაცრეცილი და ძლიერ დაზიანებულია.

გარემოვაჭრე: ეს ვისი ხატია, შვილო?

მონიტორი: წარმოდგენა არა მაქვს, დედი.

გარემოვაჭრე: მე ამას ფეხს ვერ დავადგამ, შვილო.

მონიტორი: მაშინ თავს მოგაჭრიან, დედი.

გარემოვაჭრე: კარგი, შვილო, მაშინ ჩემს ობლებს მიმიხედე და ნურაფერს გაუჭირვებ.

მონიტორზე თვალები ჯერ წითლდება და მერე კი ცეცხლი ედება. რობოტის გამყინავი ხმა ახლა უკვე ნაწყვეტ-ნაწყვეტ წივის.

მონიტორი: მაშ, არ დაადგამ ფეხს?

გარემოვაჭრე: ვერა, შვილო.

სცენაზე ბნელდება. ისმის ხმა, ფოლადი როგორ კვეთს ჰაერს. ისმის გმინვა და რალაც მძიმედ ვარდება. სცენა ნათდება. მონიტორზე ციმციმებს ციფრი 100001. მის წინ აწყვია ორი უშველებელი ჩანთა და ხატი გამოსახულების გარეშე.

დასასრული.

ირვინ შოუ

ღმერთი აქ იყო, მაგრამ აღრე დაგვტოვა

– თავი მოისაწყლე, საყვარელო, – გაახსენდა მას, ზარს რომ რეკავდა. ასე უთხრა ბერტმა ტელეფონში, როცა ლონდონიდან შეეხმიანა. „საცოდავებზე გული უკვდებათ. თვითმკვლელობაზე გადაუკარი, მაგრამ ბევრი არ მოგივიდეს. თუ გინდა, მეც მახსენე. ყველამ იცის, როგორი უცნაური ვარ, ჟენევაშიც იციან, ამიტომ შენც თანაგიგრძნობენ. დარწმუნებული ვარ, ყველაფერი კარგად იქნება. ჩემმა სამმა მეგობარმა გამოიარა ეს ყველაფერი და მას მერე არიან ასე, ბედნიერად“.

ბერტის ლექსიკა მდიდარი იყო, მაგრამ მან კარგად იცოდა, რა პრობლემები ჰქონდა თხუთმეტ ქვეყანაში – კანონგარეშე გამოცხადებულებთან მეგობრობდა, რამდენიმე დიდ ქალაქში პოლიციაც დაინტერესდა მისით. მან ყველას სახელი და მისამართი იცოდა და ისიც უწყოდა, თუ როგორ გამოეყენებინა ისინი. ბერტზე ფიქრისას და იმაზე, თუ როგორი მონდომებული იყო იგი მეგობრის დასახმარებლად, ქალმა გაიღიმა.

დაკეტილი კარის წინ, ბნელ დერეფანში, ფეხის ხმა მოესმა. კარი გაიღო. შიგნით შევიდა.

– რამდენი წლის ხართ, ქალბატონო

მაკლაინ?

– ოცდათექვსმეტის, – უპასუხა როზმარიმ.

– ამერიკელი ხართ, რა თქმა უნდა!

– დიახ.

– სად ცხოვრობთ?

– ნიუ იორკში, – გადანწყვეტილი ჰქონდა, არ გაემხილა, ფრანგული რომ იცოდა. ასეთ შემთხვევაში უფრო უსუსური გამოჩნდებოდა, როგორც უცხო ქვეყანაში დაკარგული, უბედური ქალი.

– დაქორწინებული ბრძანდებით?

– განვექორწინდი, ხუთი წლის წინ.

– შვილები?

– ქალიშვილი მყავს, თერთმეტი წლისაა.

– თქვენი ამჟამინდელი მდგომარეობა?..

მერამდენე კვირაში ხართ?

– მეექვსეში.

– დარწმუნებულ ხართ? – მამაკაცი ინგლისურად სუფთად ლაპარაკობდა. მას პენსილვანიაში ჰქონდა განათლება მიღებული. დაბალი, საკმაოდ ახალგაზრდა კაცი იყო, რომელსაც კოხტად დავარცხნილი ყავისფერი თმა ჰქონდა და კოხტად მილაგებულ ყავისფერ კაბინეტში იმყოფებოდა. სახეზე ფერმკრთალი, კერამიკული სიცარიელე ეხატა, როგორც უბრალო დიზაინ-

ნის სასადილო თეფშს. კაბინეტში მარტო იყო. კარიც თავად გაუღო ქალს. ხარისხის დამადასტურებელი დიპლომები რამდენიმე ენაზე ამშვენებდა მოყავისფრო, სადა კედლებს. ქუჩიდან ხმაური არ შემოდის. მზიანი დღე იყო. ქალიც არ შფოთავდა.

– აბსოლუტურად.

– და თქვენი ჯანმრთელობა?

– ფიზიკურად... – შეყოყმანდა იგი. ტყუილების თქმას აზრი არ ჰქონდა. – მიმაჩნია, რომ ფიზიკურად ყველაფერი ნესრიგში მაქვს.

– მამაკაცი?

– მირჩევნია, ამაზე არ ვისაუბროთ.

– ვწუხვარ, მაგრამ პასუხს დაჟინებით მოვითხოვ.

გამოგონილი მიზეზები: დაქორწინებას ვაპირებდით, მაგრამ ავტოავარიაში დაიღუპა. ზვავის ქვეშ მოჰყვა. შევიტყე, რომ მას ცუდი გენეტიკა ჰქონდა: უახლოესი ნათესავი, ყველა ფსიქოპათი ჰყავდა. იგი კათოლიკე იტალიელია, თანაც დაქორწინებული და, როგორც იცით, იტალიაში განქორწინება აკრძალულია, გარდა ამისა, მე ნიუ-იორკში მინდა ცხოვრება; იგი ინდოელი იყო. დაქორწინებას შემპირდა და გაუჩინარდა; თექვსმეტი წლის ბიჭი იყო, ვაგონში ცხოვრობდა და სკოლაში სწავლობდა. აბსურდი... სრული აბსურდი...

ფსიქიატრი კი იჯდა თავის ყავისფერ კაბინეტში, მოთმინებით ელოდა. გაფაციცებული იყო, როდის დაინწყებოდა ტყუილები.

– იგი დაქორწინებულია (სიმართლეს ამბობდა), – ბედნიერია ქორწინებაში. – ესეც მეტნაკლებად სიმართლე იყო. – მას ორი მცირეწლოვანი ბავშვი ჰყავს, ჩემზე ბევრად ახალგაზრდაა. – სრული სიმართლე იყო.

– იცის?

– არა, – აბსურდსაც ხომ აქვს საზღვარი. უაზრო უიქენდი მთებში მამაკაცთან, რომელსაც სიცოცხლეში პირველად შეხვდი, რომელიც სულაც არ მოგწონებია და საერთოდ აღარ ისურვებდი მასთან შეხვედრას. როგორც ქალი, იგი ყოველთვის წუნი

იყო და ასეთი რამ ადრე არ გაეკეთებინა და, რასაკვირველია, არც აწი გააკეთებდა, მაგრამ ხომ არ შეიძლება საშვილიშვილოდ გადაეკიდო ათი წლით უმცროს მამაკაცს და მოაშორო ოჯახს, რომელიც პარიზის მე-16 პრესტიჟულ რაიონში ცხოვრობს და მერე სკოლის მოსწავლესავით იბღავლო და სლუკუნით მოჰყვე, თუ როგორ შეგაცდინეს თოვლიან ქარბუქში ორი უაზრო ლამის გამო. ისინი ორი დღით მოსწყდნენ დანარჩენ სამყაროს. მოიღუპა, სიტყვა „მოსწყდნენ“ გაფიქრებისას. ვულგარული იყო, სხვა არაფერი.

დარწმუნებული არც იყო, ჰქონდა თუ არა მისი მისამართი. ახსოვდა, რომ ბოლო დილას ჩაინერა და თქვა, რომ თუკი ოდესმე ჩამოვიდოდა პარიზში... მაგრამ ძალიან ეძინებოდა და უხაროდა, რომ მამაკაცს საბოლოოდ გაისტუმრებდა ოთახიდან, თუმცა დანამდვილებით არ იცოდა, ჩაიდო თუ არა ქალაქის ფურცელი ჩანთაში, მისი სამსახურის მისამართი, როგორც მამაკაცმა უთხრა. foyer (ოჯახი – მთარგმ.) ხომ წმინდაა. ფრანგი მამაკაცები.

– არა, მან არ იცის, – მიუგო როზმარი.

– ხომ არ ფიქრობთ, რომ უნდა იცოდეს?

– რა აზრი აქვს? ორი ადამიანი იდარდებს ერთის ნაცვლად. – თუმცა ვერ წარმოედგინა, მისი მამაკაცი როგორ იდარდებდა. მხოლოდ მხრებს თუ აჩიჩავდა. ამერიკელი ქალები ჩამოდიან ევროპაში და ვერც იაზრებენ, თუ როგორ... – იცით, ეს შემთხვევით მოხდა. სათხილამურო კურორტზე. ხომ იცით, სათხილამურო კურორტი რაცაა.

– მე არ ვდგავარ თხილამურებზე, – ამყად უპასუხა ფსიქიატრმა. სერიოზული ექიმი იყო. ქარაფშუტობაზე დროს არ კარგავდა. იმათ რიცხვს კი არ განეკუთვნებოდა, ფეხების მომტვრევაში ფულს რომ ხარჯავენ. ქალს ფსიქიატრისადმი ზიზღის ტალღა მოაწვა. მისი ყავისფერი კოსტიუმიც ამაზრზენი ჩანდა.

– მთვრალი ვიყავი. – ტყუილი. – ოთა-

ხამდე მისვლაში დამეხმარა. კვლავ ტყუილი. – არ ვიცოდი, როგორ მოხდა. – ყავისფერი კოსტიუმი მოიკრუნჩხა. – ძალიან უღირსად მოიქცა. – ნუთუ ყველაფერს ამას თავად ამბობდა? – ვთხოვდი, წასულიყო, მაგრამ იგი იცინოდა, ის ხომ ფრანგია. – აქ კი მგონი გამოუვიდა თამაში. ცნობილია ფრანგების და შვეიცარიელების ორმხრივი სიძულვილი. კალვინი მაღამ დე პომპადურის წინააღმდეგ. ნაპოლეონის არმიით შეურაცხყოფილი ჟენევა. მსოფლიოში ერთი ფრანგით ნაკლები იქნება. ან ნახევრად-ფრანგით ნაკლები. – მისი დამოკიდებულებით მივხვდი, რომ პასუხისმგებლობის გრძნობა არ ჰქონდა. ახლა, გეგონებოდათ, პოლიციელის ჩვენებას თარგმნიდა. იმედი ჰქონდა, რომ ყავისფერმა კოსტიუმმა ეს ვერ შეამჩნია. სპონტანურობა მნიშვნელოვანი იყო, ძლიერი აღმოფოთება კი ეშმაკობის საწინდარი, მაგრამ, მეორე მხრივ, ქალი რასაც ამბობდა, სიმართლე იყო. არანაირი მიზეზი არ ჰქონდა, ჟან-ჟაკს პასუხისმგებლობა აელო. ალბათ, ეგონა კიდევ, რომ როზმარი კვირაში სამ სხვადასხვა მამაკაცთან წვებოდა. აკი მიიპატიჟა თავის ოთახში გაცნობისთანავე, თან ოცდაოთხი საათიც არ იყო გასული. *Pourquoi moi, Madame? Pourquoi pas quelqu'un d'autre**? („მე რატომ, ქალბატონო? რატომ არა ვინმე სხვა?“ – მთარგმ.) როზმარის შეეძლო წარმოედგინა ზრდილობიანი, უინტერესო, ვნებამოკლებული ხმა თხელ, ლამაზ, ქალის-მკვლელ სახეზე, რომელიც ჯერ ისევ მთის მზით იყო გარუჯული. ჟან-ჟაკ! თუ ამერიკელ ქალს უნდა ჰყოლოდა ფრანგი საყვარელი, სახელი მაინც არ უნდა ყოფილიყო ასეთი ფრანგული და თან ტირეთი დაწერილი. ეს ხომ ასეთი ბანალურია. ახლა ისევ ზიზლი იგრძნო, ის უიქენდი რომ გაახსენდა. თანაც ეს სახელი, როზმარი! ქალები, რომელთაც როზმარი ჰქვიათ, აბორტს არ იკეთებენ. ისინი თეთრ ფატაში ქორწინდებიან, ყურადღებით უსმენენ დედამთილის მოცემულ რჩევებს და ქმრების სამსახურიდან დაბრუნებას ელოდებიან გადამწვანებულ გარეუბნებში.

– რას საქმიანობთ, ქალბატონო? – ჰკითხა ფსიქიატრმა. იგი უცნაურად წყნარად იჯდა, კერამიკასავით ფერმკრთალი ხელები წინ, მაგიდის მწვანე საშრობზე დაეღებინა. როდესაც ქალი პირველად შემოვიდა მის ოთახში, როზმარიმ იცოდა, რომ ფსიქიატრმა უცბად გააანალიზა მისი ჩაცმულობა. მას ზედმეტად კარგად ეცვა, სიბრალული რომ გამოეწვია. ჟენევა ელევანტური ქალაქი იყო. დიორის, ბალენსი-აგას, შანელის კოსტიუმები ბრწყინავდნენ ბანკებისა და ქრონომეტრის საათების რეკლამების წინ.

– თქვენი ყოფილი ქმარი გიხდით ალიმენტს?

– ჩვენს ქალიშვილს უხდის. მე თავად ვირჩენ თავს.

– აჰ, თქვენ მუშაობთ?! – როგორც იქნა, მის ხმას ემოცია დაეტყო: მას გაუკვირდა.

– დიას.

– რას საქმიანობთ??

– გაყიდვებში ვარ.

– ხო? – რასაკვირველია, იგი მყიდველი იყო. ყველაფერს ყიდულობდა.

მან იცოდა, რომ ახსნა იყო საჭირო. – საქონელს ვყიდულობ უნივერსალური მაღაზიისათვის. უცხოურ ნივთებს. იტალიურ აბრეშუმს, ფრანგულ ანტიკვარიატს, ძველებურ შუშას, ინგლისურ ვერცხლს.

– გასაგებია. ბევრს მოზაურობთ, არა? – კიდევ ერთი რამ მის წინააღმდეგ. თუ ბევრს მოგზაურობს, რაში არგია თხილამურობის დროს დაფეხმძიმება. რაღაც ერთმანეთს ვერ ეწყობა... უმოძრაოდ დალაგებული ფერმკრთალი ხელები ნათქვამისადმი უნდობლობას გამოხატავდნენ.

– ევროპაში სამ-ოთხ თვეს ვატარებ წელიწადში.

– *Donc, Madame, vous parlez francais?* (ე.ი. ქალბატონო, თქვენ საუბრობთ ფრანგულად? – მთარგმ.)

– *Mal*, – უპასუხა ქალმა. – *Tres mal*, (ცუდად, ძალიან ცუდად. მთარგმნ.) – იგი შეეცადა „tres“ ამერიკული აქცენტით წარმოეთქვა, რაც ასე ახალისებდა ფრანგებს.

– თქვენ საკმაოდ თავისუფალი უნდა ბრძანდებოდეთ?! – იგი უტევდა, ქალი ამას გრძნობდა.

– მეტ-ნაკლებად თავისუფალი. რომ არა ეს თავისუფლება, იგი არ იჯდებოდა ჟენეველი ფსიქიატრის კაბინეტში. მან სამნლიან ურთიერთობას დაუსვა ნერტილი ევროპაში წამოსვლამდე. ამიტომ იყო, ევროპაში ასე დიდხანს რომ დაყოვნდა, შვებულებაც ზამთარში მოითხოვა აგვისტოს ნაცვლად, სურდა, როგორმე დალაგებულიყო. როდესაც მამაკაცმა უთხრა, რომ მზად იყო, ცოლს გაჰყროდა და დაქორწინებულიყვნენ, ქალმა გაიზრა, რომ მასთან მოსწყინდა. აშკარა იყო, სახელი როზმარი მას არ შეეფერებოდა. მშობლები ამას ალბათ ხვდებოდნენ.

– მე მხოლოდ იმის თქმა მინდოდა, რომ ლიბერალურ ეპოქაში ვცხოვრობთ, – აუხსნა ფსიქიატრმა. – ტოლერანტული დროა.

– გარკვეულწილად ასეა, – დაუთმო ქალმა. მას სურდა წამოდგომა და ოთახიდან გაქცევა. – წინააღმდეგი ხომ არ იქნებით, რომ მოვნიო?

– მაპატიეთ, თუ შეიძლება, ადრეც უნდა შემომეთავაზა თქვენთვის სიგარეტი. მე თვითონ არ ვენევი, ამიტომ ხანდახან მავიწყებდა. – თხილამურებზე არ იდგა, არ ენოდა. ალბათ კიდეც ბევრ სხვა რამეს არ აკეთებდა. ფსიქიატრი წინ გადმოიხარა, სანთებელა გამოართვა და სიგარეტის წვერზე მიუტანა. აშკარა იყო, ქალს ხელები უკანკალებდა.

ფსიქიატრს ცხვირის ნესტოები აუმოძრავდა. ეტყობა, სიგარეტის კვამლი არ მოენონათ ნესტოებს. – როდესაც წასული ხართ, ქალბატონო, ბავშვს ვის უტოვებთ? თქვენს ყოფილ ქმარს?

– მოსამსახურეს, მას სრული მეურვეობა აქვს მინიჭებული ჩემგან, – ამერიკანოზი. ქალმა გაიფიქრა ის, რაც გარკვეულ ქვეცნობიერ ევროპულ ანტიპატიას ინვევდა. – ჩემი ყოფილი დენვერში ცხოვრობს. მე კი ვცდილობ, რაც შეიძლება მცირე დრო დავყო მივლინებებში.

– მოსამსახურე, – თქვა მამაკაცმა. –

ანუ ფინანსური მდგომარეობა კიდეც ერთი ბავშვის გაჩენის საშუალებას გაძლევთ?

როზმარი პანიკამ მოიცვა. მუხლებს უკან მწვავე ელექტრონული ტკივილი იგრძნო, გული გადაუტრიალდა. ეს კაცი მისი მტერი იყო. არ უნდა ჰქონოდა ბერტის იმედი. რა ესმოდა მას ასეთი საქმეების? – სამწუხაროდ, თუ ცნობილი გახდა, რომ ბავშვს ველოდები, სამსახურიდან გამაგდებენ. ჩემს ასაკში ეს საშინელებაა და... სახიფათოც. ამერიკა არც ისეთი თავისუფალი ქვეყანაა, ექიმო. ჩემი ყოფილი კი

ალბათ, მოიგებს სასამართლოს. მე უღირს დედად ჩამოვლიან. ჩემი ქმარი ძალიან გაბრაზებულია ჩემზე. ერთმანეთს არ ველაპარაკებთ. ჩვენ... – იგი დადუმდა. ფსიქიატრი საკუთარ უმოძრაო ხელებს ათვალიერებდა. ქალმა წარმოიდგინა, როგორ უხსნის ყველაფერს ქალიშვილს: – ფრენსის, საყვარელო, ხვალ წერო საჩუქარს მოგიტანს... – ამაზე ფიქრსაც კი ვერ ვიტან, თქვა მან. – სიცოცხლეს მომიშობს. ღმერთო, როზმარის არც კი ეგონა, ასეთი ფრაზის წარმოთქმას თუ შეძლებდა. – მაგრამ იგი მაინც არ წამოვა შეხვედრაზე, არ აქვს საჭირო დოკუმენტზე ხელის მონერის სურვილი, არა. – ახლაც კი ხშირად ვვარდები დეპრესიაში დღეების მანძილზე. გაუაზრებელი შიში მიპყრობს, რომ ვინმე ჩემს ოთახში შემოვა, როცა მძინავს. კარ-ფანჯრებს ვრაზავ, ქუჩაზე გადასვლის მეშინია, ხალხში ვქვითინებ, მე... – თავი შეაცოდე, ბერტმა უთხრა. როგორც ჩანს, ეს ძნელი არ არის. – არ ვიცი, რას ვიზამ, მართლა არ ვიცი, ისეთი საშინელება... – მას ტირილი უნდოდა, მაგრამ არა ამ მოჭიქული სახის წინაშე.

– ვფიქრობ, ეს დროებითია, მადამ. მიმაჩნია, რომ მალე გაგივლით. ვფიქრობ, ეს ბავშვი არ წარმოადგენს თქვენი სიცოცხლის და ფსიქოლოგიური მდგომარეობის საშიშროებას და როგორც ეს თქვენთვის ცნობილია, შვეიცარიული კანონების მიხედვით, მე მხოლოდ ორსულობის შეწყვეტის რეკომენდაციის მიცემის უფლება მაქვს.

ქალი წამოდა, სიგარეტი საფერფლეში ჩააქრო.

– მადლობას მოგახსენებთ. თქვენ გაქვთ ჩემი მისამართი. იცით, ანგარიში სადაც უნდა გამოგზავნოთ.

ფსიქიატრიც წამოდგა, კარებამდე მია-ცილა, კარი გაუღო.

– Adieu, Madame, – და თავი დაუკრა.

გარეთ გამოსული სწრაფი ნაბიჯით ცი-ცაბო ქვაფენილს ტბისკენ დაუყვა. ვინრო ქუჩაზე ბევრი ჩანკრიალბული ანტიკვარის მაღაზია იყო, თითქოს უცნაურად გადმო-ბარგებულიყვნენ მეთვრამეტე საუკუნიდან მეოცეში. ასეთი დღისთვის ყველაფერი ძა-ლიან თვალწარმტაცი იყო. როზმარი ერთი მაღაზიის წინ შეჩერდა და აღფრთოვანე-ბით შეხედა ტყავის ზედაპირიან სანერ მა-გიდას და წითელი ხის შესანიშნავ კომოდს. შვეიცარიული კანონები... მაგრამ ეს ხომ შვეიცარიაში მოხდა. უფლება არ ჰქონ-დათ, მას ასე მოქცეოდნენ. ეს არ იყო სა-მართლიანი. ამის გაფიქრებაზე გაეცინა, მიუხედავად იმისა, რომ თავს საზიზღრად გრძნობდა. მაღაზიიდან გამოსულმა კლი-ენტმა ცნობისმოყვარეობით შეხედა.

როზმარი ტბასთან ჩავიდა და შადრე-ვანს შეხედა, გედების დროშასაც გახედა, წყლიდან რომ იყო ამოშვერილი, დაინა-ხა ტურისტების გემებიც, ისევე როგორც 1900 წელს, ისინი ისევე აუჩქარებლად მოძრაობდნენ უშის, ვევეს, მონტროს მი-მართულებით კაშკაშა მზის ქვეშ.

როზმარიმ შიმშილი იგრძნო. ამ დღეებ-ში შესანიშნავი მადა ჰქონდა. საათს დახე-და. ლანჩის დრო იყო. შევიდა რესტორან-ში, რომელიც, როგორც იცოდა, ქალაქში საუკეთესო იყო და truite au bleu¹ (შემწვარი ცისფერი კალმახი (ფრანგ.) შეუკვეთა. რო-დესაც უცხოეთში ჩადიხარ, იქაური ეროვ-ნული კერძები უნდა გასინჯო. თევზთან ერთად ერთი ბოთლი თეთრი ღვინო მი-ართვეს, იმ ვენახებიდან დაბლა, ტბასთან რომ იზრდებოდა. იმოგზაურეთ ევროპა-

ში, მოუნოდებდა რეკლამა ჟურნალებიდან. დაისვენეთ შვეიცარიაში.

შუადღე ძალიან გაინელა, უსასრულო იყო.

როზმარის შეეძლო, ერთ-ერთ გემზე ასულიყო, ხოლო შემდეგ, თავის კოხტა სა-ცურაო კოსტიუმში გამონყობილი, ბორტს იქით გადამხტარიყო, პირდაპირ ცისფერ, დაბინძურებულ ტბაში. მერე, როცა თევ-ზით დაიჭერდნენ, წყალში განუწული წავიდოდა ყავისფერ ოთახში მჯდარ მა-მაკაცთან, რათა კიდევ ერთხელ გაემართა სჯა-ბაასი საკუთარი გონებივი პრობლემე-ბის შესახებ.

– ბარბაროსები, – თქვა ჟან-ჟაკმა. – ბარბაროსული ქვეყანაა. საფრანგეთში კი-დევე უფრო ბარბაროსები ვართ. ისინი ის-ხდნენ ბულონის ტყის სამეფო პავილიონის ტერასაზე, რომელიც ტბას გადაჰყურებდა. ხეები ახალი აყვავებულები იყო, ღია მწვანე ფერი ედოთ, მზე გასაოცრად აცხუნებდა, იქაურობა კი ტიტებით იყო სავსე, სეზონის პირველი მენიჩბები დაქირავებულ ნავებს დაასრიალებდნენ ყავისფერ წყალზე, ახალ-გაზრდა ამერიკელი სურათს უღებდა თავის გოგოს, რათა სახლში დაბრუნებულს დო-კუმენტურად დაემტკიცებინა, რომ ბულო-ნის ტყეში ბრძანდებოდა. გოგონას კაშკაშა ნარინჯისფერი კაბა ეცვა, ამ სეზონის სამი მოდური ფერიდან ერთ-ერთი, იგი იცინო-და და ამერიკულ კბილებს აჩენდა.

როზმარიმ პარიზში სამი დღე დაჰყო, სანამ ჟან-ჟაკს დაურეკავდა. ფურცელზე მიჯლანული სამსახურის მისამართი ჩემო-დანში იპოვა. გაარჩია უცხოური ხელნაწე-რი. გრამატიკაში ბიჭს ნამდვილად წარჩი-ნებული ნიშანი უნდა ჰქონოდა სკოლაში. მშვენიერი პატარა, ჭკვიანი ბიჭი პატარა მერხთან. ნაპოვნმა ფურცელმა კოხტად დალაგებული ოთახი გაახსენა მთის სას-ტუმროში. ხის კედლები, ღია ფანჯრები-

1. შემწვარი ცისფერი კალმახი (ფრანგ.)

დან შემოსული ფიჭვის არომატიც, სექსის მძაფრი სუნი, რომელმაც ზენრები გაჟღინთა. კინალამ ისევ გადაადგო ფურცელი. ახლა უხაროდა, ასე რომ არ გააკეთა. ჟან-ჟაკი ადამიანურად მოიქცა. ფრანგივით – არა. ტელეფონში ფრთხილი ჩანდა, მაგრამ როზმარი მიხვდა, რომ მისი ზარი გაუხარდა. ლანჩიც შესთავაზა. პარიზში მისი სახელი არც თუ ისე... ანუ, ჩვეულებრივად უღერდა, პარიზში დეფისი სახელში პროტესტს არ იწვევდა.

სამი დღე პარიზში ისე გაატარა, როზმარი ნაცნობებსაც არ შეხმიანებია. ტელეფონის ყურმილიც ერთხელ აიღო, ბერტისთვის რომ დაერეკა ლონდონში. მან თანაუგრძნო, მაგრამ ვერაფრით დაეხმარა. ათენში მიემგზავრებოდა. ამ დღეებში ყველა ათენში მიფრინავდა. შეჰპირდა, ტელეგრამას გამოგიგზავნი, თუ ბერძნებში რაიმე აზრი დამეზადებაო. ნუ გეშინია, საყვარელო, ყველაფერი დალაგდება. ისიამოვნე პარიზით.

როზმარიმ ოთახი აიღო სასტუმროში მარცხენა სანაპიროზე, თუმცა ჩვეულებრივ ერთსა და იგივე სასტუმროში რჩებოდა ხოლმე მონ ტაბოს ქუჩაზე, სადაც მას კარგად იცნობდნენ. ნაცნობებიდან არავის ნახვა არ უნდოდა. მარტოდ დარჩენილს ყველაფერი კარგად უნდა აენონა. ნაბიჯი პირველი, ნაბიჯი მეორე, ნაბიჯი მესამე, ნაბიჯი პირველი, ნაბიჯი მეორე, ნაბიჯი მესამე... უცებ ისეთი შერძნება დაეუფლა, თითქოს ტვინი თავისით ტრიალებდა. მიხვდა, რომ ვინმეს უნდა დალაპარაკებოდა რამეზე. მომხდარზე ჟან-ჟაკთან არაფრის თქმას არ აპირებდა. რა აზრი ჰქონდა? მაგრამ, შემდეგ, სასტუმროსთან ახლო რესტორანში ყოფნისას (მიირთმევდნენ საოჯახო კერძებს და აყოლებდნენ ერთ ბოთლ Pouilly Fumé) ჟან-ჟაკი ისეთი ყურადღებით მოექცა, ისე მალე მიხვდა, რომ ქალს უსიამოვნებები ჰქონდა, იგი ისეთი კარგი შესახედავი იყო თავის მუქ კოსტიუმში და ვინრო ჰალსტუხში, ისეთი ცივილიზებული, რომ როზმარიმ ყველაფერი უამბო. ქალი ბევრს იცინოდა, თავის ამბავს რომ ჰყვე-

ბოდა, მამაკაციც, ყავისფერ კოსტიუმში რომ ნახა, სასაცილო პერსონაჟად დახატა. იგი თამამი იყო, ცხოვრებისეული სიკეთეების მოყვარული და ქარაფშუტა, ჟან-ჟაკსაც არ უკითხავს “Pouquoi moi?” („რატომ მე?“ – მთარგმ.), მაგრამ თქვა, – კარგად უნდა გავანალიზოთ ყველაფერი და ქალი ბულონის ტყეში ნაიყვანა თავისი ჩინებული, ბრიტანული მწვანე სპორტული მანქანით მზეში ბრენდის და ყავის დასალევად (ეტყობა, სამსახურში ოთხსაათიანი შესვენება აქვთ, გაიფიქრა როზმარიმ). ტერასიდან უყურებდა ახალგაზრდა კაცებს, ტიტების გაყოლებაზე რომ უსვამდნენ ნიჩბებს და თოვლიან უიქენდს იმდენად აღარ ნანობდა. იქნებ საერთოდაც არა. გაახსენდა, გართობა რომ გადამწყვიტა და გაიტაცა ჟან-ჟაკი ახალგაზრდა ლამაზმანებისგან, რომლებიც მასთან დანოლაზე ოცნებობდნენ. მას ახსოვდა, როგორ მოიცვა ტრიუმფის შეგრძნებამ, როცა ეს შეძლო, როდესაც ჟან-ჟაკმა მას მიანიჭა უპირატესობა, მერყევ ახალბედა მოთხილამურეს, შუა ასაკის ზღურბლზე მდგარს, რომელსაც არ შეეძლო ფერდობებზე ჩამოსრიანება ისე, როგორც იმ გემრიელ, ხარბ ბავშვებს. ჟან-ჟაკს მისი ხელი ნაზად ეჭირა, როდესაც რკინის მაგიდასთან ისხდნენ მზეში და როზმარი მიხვდა, რომ რალაცნაირად, ბოროტად კმაყოფილი იყო, მაგრამ არც ისე კმაყოფილი, რომ მასთან კვლავ დანოლილიყო, ეს მას აგრძნობინა. იგიც თავაზიანად დასთანხმდა. ფრანგ მამაკაცებს ზედმეტად გაფუჭებულებად თვლიან, – გაიფიქრა როზმარიმ.

როდესაც ჟან-ჟაკმა საფულე ამოიღო რესტორნის ანგარიშის გადასახდელად, როზმარიმ ახალგაზრდა ქალის სურათს მოჰკრა თვალი ცელულოიდის საფარის ქვეშ. როზმარიმ დაიჟინა, რომ სურათი ერვენებინა. მისი ცოლის ფოტო იყო, გალიმებული, მშვიდი, მომხიბვლელი გოგონა, დიდი, ფართოდ ჩამჯდარი ნაცრისფერი თვალებით. თხილამურები არ უყვარს, თხილამურებს ვერ იტანსო, – უთხრა ჟან-ჟაკმა. ამიტომ უიქენდებზე მარტო დადიო-

და. მათი საქმეა. ყველა ოჯახში თავისი კანონებია. თვითონ, როზმარი, არ აპირებდა მათ ცხოვრებაში ჩარევას, ვერ ჩაერეოდა. ჟან-ჟაკი გვერდზე ეჯდა, მისი ხელი ნაზად ეკავა, ახლა არა როგორც საყვარელს, არამედ მეგობარს, რომლის დახმარებაც სჭირდებოდა, რომელიც უანგაროდ წამოვიდა შესახვედრად.

– ყველა ხარჯს, – ამბობდა ჟან-ჟაკი, – რასაკვირველია, მე...

– არ მჭირდება ასეთი დახმარება, – უპასუხა ქალმა სწრაფად.

– დრო რამდენი გვაქვს? – ჰკითხა კაცმა. – ანუ, როდის უნდა დაბრუნდე შინ?

– ახლა იქ უნდა ვიყო.

– და ამერიკაში?

როზმარიმ ხელი გაითავისუფლა. ის ისტორიები გაიხსენა, დაქალები რომ უყვებოდნენ. ჩაბნელებული ოთახები საეჭვო უბნებში, წინასწარ გადახდილი ნაღდი ფული, არასანდო მედლები, კრიმინალი ექიმები, ორი საათის შემდეგ იმ კარებიდან გამოსვლა, რომელსაც ზედ წარწერაც არ ეკეთა და სახლში ბარბაცით მიღწევა. – სადაც გინდა, ოღონდ არა ჩემს ძვირფას სამშობლოში.

– გამიგია, – თქვა ჟან-ჟაკმა. – ცოტა რამ. – თავი გაიქნია. – რა საშინელ ქვეყნებში ვცხოვრობთ, – და მძიმედ ამოისუნთქა და ერების იდიოტიზმის გამო, დაღლილი სახით მიაჩერდა მბრწყინავ ტიტებს.

როზმარის გონება ისევ ამოტრიალდა, ამოტრიალდა, ოპ-არტს დაემგვანა. (ოპ-არტი, ანუ ოპტიკური ხელოვნება აღნიშნავს ხელოვნების ნიმუშებს, რომელშიც ოპტიკური ილუზიებია გამოყენებული. – მთარგმნ.).

– უიქენდზე შვეიცარიაში უნდა წავიდე, სათხილამურო სეზონი მთავრდება. – მხრები ოდნავ აჩიჩა, მობოდიშების მიზნით. – რამდენიმე კვირით ადრე შევთანხმდით, მერე ციურისში გაჩერდები. იქ მეგობრები მყავს და შევეცდები, უფრო თანამგრძობი ექიმი გიპოვო.

– ფსიქიატრი, არა?

– რა თქმა უნდა. სამშაბათს დავბრუნ-

დები. დაიცდი?

გონება აემღვრა, კიდევ მეტი ოპ-არტი. კიდევ ერთი კვირა.

– სამწუხაროდ, ხვალ სტრასბურგში მივდივარ, – თქვა ჟან-ჟაკმა. – საქმეებზე. შვეიცარიაში იქიდანვე გავემგზავრები. ვერ შევძლებ პარიზში შენს გართობას.

– არაფერია. თავს თავად გავერთობ. – გავერთობ, აი, სიტყვა. – დიდი სიკეთეა შენი მხრიდან. – სულელი, მაგრამ ქალს სურდა, ჟან-ჟაკისთვის რაიმე სასიამოვნო ეთქვა, რითაც მისდამი ადრინდელ დაუფასებლობას გამოასწორებდა.

ჟან-ჟაკმა საათს დახედა.

ყოველთვის დგება ის მომენტი, – გაიფიქრა როზმარიმ, – როდესაც მამაკაცი, თუნდაც მამაკაცთა შორის საუკეთესო, საათს უყურებს.

როდესაც ოთახის კარი გააღო, ტელეფონმა დარეკა. – ელდრედ ჰარისონი გელაპარაკებდა, – ყურმილში გაისმა რბილი, ბრიტანული ხმა. – მე ბერტის მეგობარი ვარ. როგორც ნებისმიერი დანარჩენი. – ხანმოკლე სიცილი. – მან მითხრა, რომ პარიზში მარტო ხართ და მე უნდა ვიზრუნო თქვენზე. ნება მომეცით, სადილზე დაგპატიჟოთ.

– იცით... – როზმარი უარის სათქმელად მოემზადა.

– მეგობრებთან ერთად ვსადილობ, პატარა წვეულება იქნება. სასტუმროში შემოგივლით.

როზმარიმ ოთახს შეავლო თვალი. დალაქავებული შპალერი, სუსტი ნათურები, ასეთი სინათლის ქვეშ რას წაიკითხავდა. ოთახიც მისი გონების ოპ-არტ სტილს შემოუერთდა. მთელი კვირა უნდა ელოდა. ასე ხომ არ დაჯდებოდა და შვიდი დღის გასვლას დაელოდებოდა.

– დიდი მადლობა, ბატონო ჰარისონ.

– მოუთმენლად გელოდებით. – გულითადად არ უთქვამს მამაკაცს, რბილად და ფრთხილად თქვა. – რვა საათზე განყოფი?

– მზად ვიქნები. – თქვა როზმარიმ.

რვას ხუთი ნუთი აკლდა, როდესაც როზმარი სასტუმროს ჰოლში იჯდა. თმა უკან ჰქონდა შეკრული და ყველაზე უფრო-მო კაბა ეცვა. ამ კვირას მას არ სურდა ვინმეს ყურადღების მიქცევა, არც ინგლისელი კაცებისა.

ზუსტად რვა საათზე სასტუმროში წყვილი შემოვიდა. გოგონა ახალგაზრდა იყო, მას ღია ფერის თმა და სახის სლავური ნაკვთები ჰქონდა. იგი ლამაზი და ბავშვურად მომღიმარი იყო. ეტყობოდა, რომ გაღიმებას ცდილობდა. ასეთს არ შეეძლო ტანსაცმელზე იმდენის გადახდა, რამდენიც სურდა. ჟან-ჟაკს მოეწონებოდა ის, მაგრამ მასთან ერთად ხალხში არ გამოჩნდებოდა, რესტორანში, სადაც მისი მეგობრები დადიოდნენ, არ დაპატიჟებდა. მამაკაცი მაღალი იყო, მას ჭალარაშერეული თმა კარგად ჰქონდა დავარცხნილი და თავდაჯერებული ჩანდა. ძვირფასი ნაცრისფერი კოსტუმი სრულიად შეესატყვისებოდა ხმას, რომელიც როზმარის ტელეფონში ესმოდა. როზმარიმ შეხედა და ფეხი-ფეხზე გადადებულმა ლოდინი გააგრძელა. მამაკაცი კონსიერჟს ფრანგულად დაელაპარაკა, ხოლო კონსიერჟმა ფანჯარასთან მჯდარ როზმარისკენ მიუთითა. წყვილი მას მიუახლოვდა. ორივემ გაიღიმა.

– იმედია, დიდხანს არ გალოდინეთ, მისის მაკლაინ, – თქვა ჰარისონმა.

როზმარი წამოდგა, გაუღიმა და ხელი გაუწოდა. იგი მიხვდა, რომ საღამო მას სიურპრიზებს არ ჰპირდებოდა.

●
როზმარის არ ჰქონდა იმის მოლოდინი, რომ სასმელების ზღვაში იცურავებდა. ჰარისონი ზუსტად მისდევდა განრიგს: ერთი ვისკი ყოველ თხუთმეტ წუთში ყველას, გოგონას ჩათვლით. მას ანა ერქვა. პოლონელი იყო, ვარშავიდან ოთხი თვის წინ ჩამოსულა. ფრიად საეჭვო დოკუმენტები ჰქონდა. გოგონა მდივნად მუშაობდა, რადგან ხუთი ენა იცოდა. ამერიკელზეც სურდა გათხოვება, პასპორტი რომ მიეღო და უკან აღარ გაებრუნებინათ. ფიქციური

ქორწინების სურვილს იგი არც მალავდა, თავიდანვე გასაგები იყო, რასაც სწრაფი განქორწინება და პასპორტი მოჰყვებოდა.

ჰარისონს რაღაც ურთიერთობები ჰქონდა ბრიტანეთის საელჩოში. იგი მონყალედ უღიმოდა ანას და როზმარიმ იფიქრა, რომ ანას არ აწყობდა ინგლისური პასპორტი. აი, ჰარისონი კი ეძებდა მისთვის შესაფერის ამერიკელს. ჰარისონმა ისევ შეუკვებთა ვისკი. ეტყობოდა, რომ ალკოჰოლი მასზე არ მოქმედებდა. გამართული იჯდა, ხელე-ბი არ უკანკალებდა, ქალბატონების სიგარეტებთან სანთებელა რომ მიჰქონდა, ენასაც არ უკიდებდა, ხმა კვლავ დაბალი, კულტურული და კლუბური ჰქონდა. იმპერია ჰარისონების მსგავსების გამო არ დაინგრეოდა.

ისინი ისხდნენ პატარა, ჩაბნელებულ ბარში, როზმარის სასტუმროსთან ახლოს. – პატარა მყუდრო ადგილია, – ადრე თქვა ჰარისონმა. პარიზში მან ათასი მყუდრო ადგილი იცოდა, ამაში როზმარის ეჭვიც არ ეპარებოდა. იგი ბარში ბევრს იცნობდა, რამდენიმე მისი ასაკის ინგლისელს, რომლებიც ასევე ორმოცს იყვნენ გადაცილებულები, ახალგაზრდა ფრანგებსაც. ვისკი ისევ განრიგით მოიტანეს. ბარი რაღაცნაირად ნისლიანი გახდა, თუმცა როზმარიმ იგრძნო, რომ თვალები მკვეთრად აუბრწყინდა. სადილი ჯერ კიდევ წინ იყო. ახალგაზრდა ამერიკელთან უნდა ესადილათ. როზმარის ჯერ კარგად ვერ გაერკვია, სად უნდა შეხვედროდნენ მას.

ისინი ბერტზე საუბროდნენ. ათენზე. სამხედროები მოსულიყვნენ იქ ხელისუფლებაში. ბერტს ეს უნდა მოსწონებოდა. იგი რისკს ეთავყვანებოდა. – მასზე ვდარდობ, მეშინია, – ამოიოხრა ჰარისონმა. – ყველაფერი მისი ცემით მთავრდება ხოლმე. მას მოსწონს ეს. ერთხელაც პირეუსის პორტში ნახავენ გამორიყულს. უცნაური გემოვნება აქვს.

როზმარიმ თავი დაიქნია. – მეც ეგრე ვფიქრობ. ამაზე ველაპარაკე კიდევ. – ოჰ, ძვირფასო, – მიპასუხა მან, – რაც გინერია, არ აცდებია.

ანამ გაიღიმა, როდესაც თავის მეხუთე ვისკის ჭიქას დახედა. ამან როზმარის თავისი შვილი გაახსენა, რომელიც ძილის წინ ხანდახან ასე მალულად დასცქეროდა თავის რძიან ჭიქას. თერთმეტი წლის ბავშვებსაც ჰქონდათ თავიანთი საიდუმლოებები.

– მეც ვიცნობდი ერთ ასეთ ადამიანს, – თქვა როზმარიმ. – ინტერიერის დიზაინერი იყო. დაბალი, სასიამოვნო მამაკაცი. ორმოცდაათ წელს გადაცილებული. წყნარი, მშვიდი. ოღონდ ისეთი გულლია არ იყო, როგორც ბერტი. ამერიკელი. სამმა მეზღვაურმა ისე სცემა, სიკვდილის პირას მიიყვანა ლივორნოს ბარში. ვერავენ გაიგო, რას აკეთებდა იგი ლივორნოში, – რა ერქვა? მან იცოდა მისი სახელი, მან იცოდა. მან იცოდა ეს. ასჯერ მაინც შეხვედროდა მას, ხშირად უსაუბრია მასთან წვეულებებზე. მან სკამიც გამოიგონა, როზმარის ეს კი ახსოვდა. ნერვები ეშლებოდა, მის სახელს რომ ვერ იგონებდა. ეს ცუდის ნიშანი იყო. თუ ადამიანთან ასჯერ მაინც გილაპარაკია, თუკი მან ისეთი მნიშვნელოვანი კვალი დატოვა (როგორიც, მაგალითად, სკამის გამოგონებაა, რაც ყველას არ შეუძლია) და იგი მოკლეს, სახელი მაინც უნდა გახსოვდეს. ეს ძალიან ცუდის ნიშანია.

ვისკი ისევ ჩამოატარეს. ანამ გაიღიმა. ბარში უფრო დაბნელდა. ნეტა ბერტი ათენში არ წასულიყო, ინატრა როზმარიმ. ტანკები ქუჩაში, კომენდანტის საათი, ნერვიული ჯარისკაცები, რომლებიც ამკარაა, ვერ გაიგებენ ინგლისელი გეის ხუმრობებს. თავი მოისაწყლე, საყვარელო.

სენაზე ხილით გადავიდნენ. მდინარე მონუმენტებს შორის მიედინებოდა. „პარიზი ბიბლია ქვებში“ – ვიქტორ ჰიუგო. ტაქსის მძღოლმა კინალამ გადაუარა და მოაძახა – Sales cons (კრეტინებო (ფრ.). ლუტეციას ხმა იყო.

– Ta gueule (მოკეტე (ფრ.)), – მიაძახა ჰარისონმა, გამოვიდა ინგლისელი ჯენტლმენის როლიდან.

ანამ გაიღიმა.

ქუჩები სავსეა ხიფათით, – ჰარისონმა იდაყვიში მოჰკიდა ხელი, გოგოს თავი და-

ცულად რომ ეგძნო. – ერთმა ჩემმა მეგობარმა, ფრანგმა, მეორე მანქანას გამოსდო, ოპერასთან ერთ პატარა ქუჩაზე. მეორე მანქანის მძღოლი გადარეული გადმოხტა მანქანიდან, ერთი დაარტყა და ადგილზე მოკლა ცოლის თვალწინ. კარატეს ექსპერტი ყოფილა.

ანამ გაიღიმა. – ვარშავაში კიდევ უარესად დასაქმე, – თქვა მან.

იგი ციხეში იჯდა ვარშავაში. მხოლოდ ორმოცდარვა საათით, მაგრამ ციხეში. ისინი უკვე რესტორანში იყვნენ, მაგრამ ბართან იცდიდნენ, ვისკი უნდა დაეღიათ. ამერიკელი ჯერ არ გამოჩენილიყო. პატარა რესტორანი ელისეის მინდვრებთან ახლოს მდებარეობდა. მხოლოდ მამაკაცები ისხდნენ მარტო და გაზეთებს კითხულობდნენ.

ერთი გაზეთის წინა გვერდზე ორი მოსუქებული შუახნის ჯენტლმენის დიდი ფოტოსურათი იყო დაბეჭდილი, ისინი რაპირებს არჭობდნენ ერთმანეთს. დილას შედგა ორი პარლამენტარის დუელი ნუის ბაღში. სისხლი დაიღვარა. რამდენიმე წვეთი და ნაჩხაპნი ხელზე. სისხლის წყურვილი დაკმაყოფილებულია. ფრანგები..

– იმ დროს მხოლოდ თექვსმეტის ვარ, – ამბობდა ანა. – წვეულებაზე ვარ მიპატიჟებული, რომელსაც იტალიელი დიპლომატი მართავს. რამდენიმე ენაზე თავისუფლად ვსაუბრობ და დიპლომატების წრეებში ჩემზე დიდი მოთხოვნაა. – ეს გოგონა ანმყო დროში მოსაუბრე ქალბატონი იყო. – დღემდე მხოლოდ ხილის წვენებს ვსვამ. წვეულებაზე მყოფი ყველა პოლონელი დაპატიმრებულია.

– Encore trois whiskeys, Jean („კიდევ სამი ვისკი, ჟან“ (ფრ.)), – ჰარისონი მიუბრუნდა ბარმენს.

– დიპლომატი ხელოვნების ნიმუშების კონტრაბანდას ეწევა პოლონეთიდან. – თქვა ანამ. – ხელოვნების მოყვარულია. ათი საათი მკითხავს პოლიცია ციხის პატარა ოთახში. მათ სურთ ვუთხრა, თუ როგორ ვეხმარები კონტრაბანდაში და რას მიხდინან. მეუბნებიან, იციან, რომ ჯაშუში

ვარ. თანაც, ტირილის მეტი რა დამრჩენია. არაფერი ვიცი. როდესაც მპატიჟებენ წვეულებაზე, მივდივარ. გოგონა მიდის წვეულებაზე, როცა პატიჟებენ. დედაჩემის ნახვა მინდა, მაგრამ მეუბნებიან, რომ სანამ არ ავლაპარაკდები, ციხეში გამომამწყვდევენ, არავის ეტყვიან, იქ რომ ვარ. თუ არ ვაღიარებ, ციხეში გამომამწყვდევენ. სამუდამოდ. – მან გაიღიმა. – საკანში მიყვავარ ორ სხვა ქალთან ერთად. სექს მუშაკები. ყოველი მეორე სიტყვა ბილნია. იცინიან, ატირებულს რომ მხედავენ, მე კი ვერ ვჩერდები. უკვე სამი თვეა, ციხეში არიან, არც კი იციან, როდის გავლენ, კაცებზე გიჟდებიან. სამი თვე დიდი დროა მამაკაცის გარეშე – მეუბნებიან ისინი. დაგრეხილი ნაჭრისგან იმას აკეთებენ, – ანა შეყოვნდა, სიტყვას ეძებდა, – იმ რალაცას, კაცის სასქესო ორგანოს მსგავსს.

– პენისს, – უკარნახა ჰარისონმა.

– ერთმანეთზე იყენებენ, – გააგრძელა ანამ, – მერე ჩემზეც მოინდომეს მოსინჯვა. მე ვკივი, დაცვა შემოდის და ისინი იცინიან. მეუბნებიან, რომ სამი თვის მერე მათ დაუფიქვლებ, რომ მათხოვონ. – თავისი სასმელი მოწრუპა, თან გაიღიმა. – მეორე ღამით მიშვებენ. მაფრთხილებენ, რომ არავის ვუთხრა, თუ სად ვიყავი. ასე რომ, ახლა პარიზში ვარ და მსურს ამერიკელზე დაქორწინება და ამერიკაში ცხოვრება.

ზუსტად იმ წუთში ამერიკელი შემოვიდა რესტორანში. მას მოჰყვებოდა ახალგაზრდა, მოწითალო-ქერა ინგლისელი, რომელიც გეგონებოდათ, გრემ გრინის რომანის „მოგზაურობის დასასრული“ ფურცლებიდან გადმოსულიყო. ამერიკელს კეროლი ერქვა და გრძელი, გამხდარი, მზეზე დამწვარი სახე ჰქონდა. მას ეცვა ტყავის ქურთუკი, შიგნიდან კი – შავი როლინგი. იგი ახალი ამბების ფოტოგრაფად მუშაობდა დიდ სააგენტოში, ვიეტნამიდან ახალი ჩამოსული იყო და დაგვიანება იმით ახსნა, რომ ოფისში ელოდებოდა, თავის გადაღებულ ფოტოებს როდის მოუტანდნენ. ეგრეც ვერ მოუტანეს.

ინგლისელიც ბიბისისთვის მუშაობდა,

მორცხვი ჩანდა. ამერიკელმა ანას აკოცა, ძმურად. ის ტიპი იყო, ფიქციურ ქორწინებაზე რომ ვერ ქაჩავდა.

ვისკი კიდევ მოიტანეს. როზმარი ბრწყინავდა. ხოლო ახალგაზრდა ინგლისელი ყოველ ჯერზე წითლდებოდა, როდესაც როზმარი მის მზერას ამჩნევდა. აქ არ სჯობდა დროის ტარება სასტუმროს ნომერში მარტო გამოშტერებას, თან ისეთი სუსტი ნათურების ფონზე, რომ წიგნის ნაკითხვაც შეუძლებელი იყო?!

– ციხე ყველაზე საშინელი განცდაა, – ამბობდა ჰარისონი, ვისკის ერთ-ერთ მისეულ რაუნდზე. ანას მოგონებებმა ისიც წარსულში გადაისროლეს. მან სამი წელი იაპონიის საკონცენტრაციო ბანაკში გაატარა, ომის ტყვე იყო. – ეს უფრო ხასითის ტესტია, ხოლო საბრძოლო მოქმედებები ციხესთან ახლოც ვერ მივა.

ისინი მაგიდასთან ისხდნენ. საუბმეულს მიითმევდნენ. რესტორანი განთქმული იყო თავისი საუბმეულით. ორ დიდ მაგიდაზე ელაგა თეფშები თინუსით, სარდინით, პატარა ბოლოკებით, აქ იყო გასუფთავებული ნიახური კვერცხითა და მაიონეზით, უმი სოკოთი ზეთში, ratatui (აბუსალათინის ზეთში მომზადებული ბოსტნეულის რაგუ – მთარგ.), ათამდე სახეობის ძეხვი და პაშტეტი. ღარიბთა მთელ არმიას დააპურებდა კაცი ამ პარიზული ხემსებით. ახალგაზრდა ინგლისელი როზმარის გვერდით იჯდა. როდესაც მისი მუხლი შემთხვევით როზმარისას შეეხო, მან მაშინვე გასწია ფეხი, გეგონებოდათ, მუხლი ხიშტს დაატაკა. ვისკი ღვინომ ჩაანაცვლა. ახლად დაწურული ბოჟოლე. იისფერი ბოთლები მიდი-მოდიოდნენ მაგიდაზე.

– მცველებმა პატარა თამაში წამოიწყეს, – ამბობდა ჰარისონი, – დადგებოდნენ ჩვენ წინ და ძალიან ნელა ეწეოდნენ სიგარეტს. დამშეული, ძონძებში გამოხვეული ასიოდე მამაკაცი სიცოცხლეს დათმობდა ერთი სიგარეტისთვის. ხმაც არ ისმოდა. არავინ ინძრეოდა. უბრალოდ ვიდექით და ვუყურებდით, პატარა კაცი იარაღით ხელში როგორ ეწეოდა და სიგარეტიდან გამოსული კვამ-

ლის მიღმა როგორ მოგვეჩერებოდა. იგი აცდიდა სიგარეტს, დამწვარი ხელში და მერე, როცა ნახევრად დაინვებოდა, მინაზე გადააგდებდა და ფეხის ქუსლით სრესდა და რამდენიმე იარდით განზე დგებოდა. ეს ასი კაცი კი მუხლებზე დაცემული, მუჯ-ლუგუნებით, ფხაჭუნით, წიხლებით, გინებით გადაეშვებოდნენ ჩხუბში, თამბაქოს ნამცეცები რომ მოეპოვებინათ. მცველები კი იდგნენ და დაგვცინოდნენ.

– ზღაპრული აღმოსავლეთი, – კეროლი თავს იქნევდა. – მე კი ვიეტნამში ისეთები ვნახე...

როზმარის იმედი ჰქონდა, რომ იგი დეტალებში არ გადავიდოდა. სადილი მოსწონდა, მიირთმევდა ხემსს, ღვინოც ესიამოვნა იმდენი ვისკის შემდეგ და კარგ ხასიათზე დადგა პარიზში. საბედნიეროდ, კეროლი ჩუმი ტიპი გამოდგა და აღარ გააგრძელა. მხოლოდ ის გააკეთა, რომ ჯიბეში ჩაიყო ხელი, ფოტოსურათი ამოიღო და მაგიდაზე როზმარის წინ დადო. ისეთი ფოტოსურათი იყო, ამ დღეებში ბევრს რომ ნახავდით გაზეთებში. ქვის კედელთან ზის ოთხმოც წლამდე ხელგანვდილი, შავებში ჩაცმული ქალბატონი და მათხოვრობს. იქვე ზის პატარა, მშიერი, თითქმის შიშველი ბავშვი. იქვე მისეირნობს ტანადი აზიელი გოგონა, კაშკაშა მაკიაჟით, ლამაზად თმადავრცხნილი, ხოლო აბრეშუმის კაბა ღრმად აქვს ჩაჭრილი, საიდანაც ლამაზი ფეხები მოუჩანს. იგი მოხუცი ქალის გვერდზე მიდის, მაგრამ ზედ არ უყურებს. კედელზე, რომელსაც სურათის მთელი ფონი უკავია, ვილაცას ცარცით, დიდი ასობით დაუჯღაბნია: „ღმერთი აქ იყო, მაგრამ ადრე დაგვტოვა.“

– ეს ფოტო ჩვენი რელიგიის განყოფილების რედაქტორისთვის გადავიღე. – აგვიხსნა კეროლმა და ღვინო დაისხა.

ანამ ფოტოსურათი აიღო. – რა გოგოა. კაცი რომ ვიყო, თეთრკანიან ქალებს ზედ არასოდეს შევხედავდი. – და ფოტო ახალგაზრდა ინგლისელს გაუწოდა, რომელიც დიდხანს დასცქეროდა მას.

– მე ვიცი, რომ ჩინეთში მათხოვრები

აღარ არიან, – შემდეგ განითლდა, გეგონებოდათ, უნმანური ხუმრობა თქვა და ფოტოსურათი სასწრაფოდ მაგიდაზე დადო.

ელდრედ ჰარისონმა თავი გადმოხარა, ჩიტს ჰგავდა, და ფოტოს დააკვირდა. – ახალი ამერიკული ხელოვნება, – თქვა მან. – გრაფიტი. კედლიდან კედელზე კომუნიკაცია. – მან გამკიცხავად გაიღიმა საკუთარ ხუმრობაზე.

კეროლმა სურათი ჯიბეში ჩაიღო.

– ორ-ნახევარი წელია ქალი არ მინახავს, – ჩაილაპარაკა ჰარისონმა და თავის თეფშზე სტიკს დახედა.

პარიზი, – გაიფიქრა როზმარიმ, არაჩვეულებრივი დიალოგის ქალაქი. ფლობერი და მისი მეგობრები. მერე მიზეზების ძიება დაიწყო, იქაურობას რომ გასცლოდა, დესერტს არ დალოდებოდა. ახალგაზრდა ინგლისელმა ცოტა ღვინო დაუსხა, თითქმის პირამდე შეუესო ბოკალი. – გმადლობთ, – უთხრა ქალმა. დამორცხვებულმა ინგლისელმა თავი მიატრიალა. მშვენიერი გრძელი ინგლისური ცხვირი ჰქონდა, ღია ფერის წამწამები, სინითლე მთელ ლოყაზე, სავსე, გოგოსავით ტუჩები, ხოლო ჯიბეში „ალისა საოცრებათა ქვეყანაში“ ედო, ბუნდოვნად გაახსენდა როზმარის, და გაახსენდა ზაფხულში ნაკითხული „მოგზაურობის დასასრული.“ მთელი ეს საუბარი ომზე. მერე დაინტერესდა, რას იზამდა, როზმარის ჩურჩულით რომ ეკითხა: – თქვენს ნაცნობებს შორის არავის ჰყავს სანდო გინეკოლოგი, აბორტის გაკეთება რომ შეეძლოს?

– ჩვენს ბანაკში გურქების (ნეპალელი მოხალისეებისაგან შექმნილი ბრიტანეთის კოლონიური ჯარები – მთარგმ.) დიდი ჯგუფი იყო, ალბათ, ორასი ადამიანი, – თქვა ჰარისონმა, ბიფშტექის ქრა როცა დაიწყო. ერთი ღამით ავდექით და შორეულ აღმოსავლეთში გადავსახლდით, გაიფიქრა როზმარიმ. – შესანიშნავი ბიჭები. უზარმაზარი ჯარისკაცები. იაპონელები ძალიან ცდილობდნენ, თავიანთ მხარეს გადაებრებინათ. სისხლისმიერი ძმები, თეთრკანიანი იმპერიალისტების მიერ ექსპლუატირებული და რაღაც ამდაგვარი. დამატებით

ულუფას და სიგარეტებს აძლევდნენ. გურქები კი ყველა დანარჩენ ტყვეს თანაბრად უნაწილებდნენ თავიანთ რაციონს. რაც შეეხება სიგარეტს... – ჰარისონმა თავი გაიქნია, კვლავ გაოცებული იყო, ოცდახუთი წლის შემდეგ. – ისინი იღებდნენ სიგარეტს უხმოდ, შემდეგ, ყველა, როგორც ერთი, მას პატარა ნაწილებად ანაწევრებდა, მცველების თვალწინ. მცველები იცინოდნენ და მეორე დღეს უფრო მეტ სიგარეტს აძლევდნენ და იგივე ხდებოდა. ასე გაგრძელდა ექვს თვეზე მეტ ხანს. არაადამიანური დისციპლინა. არაჩვეულებრივი ჯარისკაცები იყვნენ. ასეთ ტალახსა და მტვერში, ბუზებივით დახოცილი ადამიანების გარემოცვაში მტკიცედ იდგნენ თავისაზე, – ჰარისონმა ღვინო მოწრუპა. გეგონებოდა, ამ შორეულმა დანაკარგმა, მადა გაულვიდა. – საბოლოოდ, – თქვა მან, – პოლკოვნიკმა დაუძახა ყველას და უთხრა, რომ ეს ყველაფერი უნდა შეენწყვიტათ. ანუ იაპონელების თავდაჯერებულება იმისა, რომ მათ შეეძლოთ გურქების მოსყიდვა, შეურაცხოფდა მათ ღირსებას. მან თქვა, რომ დრო მოვიდა, იაპონელებისათვის საკადრისი პასუხი გაეცათ და ეს საკადრისი პასუხი ერთ-ერთი იაპონელის მკვლელობა იქნებოდა მეორე დღეს, თან სახალხო. მკვლელობის იარაღად ნიჩაბი აირჩიეს. მისი გალესვა იყო საჭირო და მეორე დღეს მცველის თავის გახეთქვა. – ჰარისონმა დაამთავრა თავისი სტიკი და თეფში რამდენიმე დუიმით წინ გააჩოჩა. გონებით აზიაში იყო. – პოლკოვნიკმა მოხალისე მოითხოვა. ყველა გურქმა ნაბიჯი წინ გადმოდგა, როგორც ერთმა, თითქოს პარადი ყოფილიყო. პოლკოვნიკი ერთი წუთითაც არ შეეყვნდა. პირდაპირ იმ ერთზე მიუთითა, წინ რომ ედგა. ისიც მთელი ღამე ნიჩაბს ღესავდა დიდი ქვით. დილით კი მიუახლოვდა მცველს, რომელიც დღის სამუშაოების სიას კითხულობდა და ტვინი გადმოასხმევინა. რასაკვირველია, იქვე მიახვრიტეს. მერე ორმოცდაათ ადამიანს თავები დააჭრეს, მაგრამ იაპონელებმა შეწყვიტეს გურქებისათვის სიგარეტის შეთავაზება.

– რა კარგია, მაგ ომის დროს ბავშვი რომ ვიყავი, – თქვა კეროლმა.

– უკაცრავად, – როზმარი წამოდგა, – ერთი წუთით გავალ. – ქალების ტუალეტი მეორე სართულზე იყო. კიბეებზე ფრთხილად ადიოდა, მოაჯირს ეყრდნობოდა, ცდილობდა, ფეხი არ არეოდა. ტუალეტში წამწამები ცივი წყლით დაისველა, მაგრამ ეს არაფერი იყო იმდენი ვისკისა და ღვინის და ორმოცდაათი თავმოკვეთილი ჯარისკაცის შემდეგ. როზმარიმ პომადა წაისვა. ხელს ზედმინევენით ამოძრავებდა. მისი სახე სარკეში გასაოცრად მხნე ჩანდა, მშვენიერი ამერიკელი ტურისტის ქალბატონი, რომელიც სალამოს პარიზში იმ ადამიანებთან ატარებდა, რომელთაც მხოლოდ პარიზივით ადგილას შეიძლება გადაეყარო. სხვა კარები რომ ყოფილიყო, საიდანაც შეუმჩნევლად გაპარვას შეეძლებდა, სახლში წავიდოდა.

– არმსტიდი, – წამოიძახა მან. – ბრაიან არმსტიდი, – ასე ერქვა ინტერიერის დიზაინერს, ლივორნოში რომ მოკლეს. ყოველ დღე იგი იოგაში ვარჯიშობდა და როზმარის გაახსენდა, ერთხელ, როდესაც ისინი ერთმანეთს შემთხვევით საუთჰემპტონის პლიაჟზე გადაეყარნენ, როზმარიმ შეამჩნია, როგორი მკვრივი, მზეზე გარუჯული ტანი, გამოყვანილი ფეხები და პატარა გარუჯული ტერფები ჰქონდა მოვლილი ფრჩხილებით.

ქალების ტუალეტის გარეთ სინათლე გამორთული იყო, კიბეები სიბნელეში ეხვეოდა. როზმარი ფრთხილად გაემართა მათკენ და ორიენტაციას რესტორნის დარბაზიდან გამოსული სინათლით იღებდა. უცებ უკან დაიხია და შეჰყვირა, როდესაც ვილაცის თითები მის წელს შეეხნენ.

– ქალბატონო მაკლენი, – წაიჩურჩულა მამაკაცის ხმამ, – ნუ გეშინიათ. მარტო მინდოდა თქვენთან საუბარი – ახალგაზრდა ინგლისელი იყო. იგი სწრაფად და ნერვიულად საუბრობდა. – შევამჩნიე, რომ შენუხებული ხართ.

– სულაც არა, – თქვა ქალმა. ვერაფრით იხსენებდა მის სახელს. რობერტი?

რალფი? ამ სალამოს სახელებში პრობლემა ჰქონდა. – ადრეც ვყოფილვარ ყოფილი ჯარისკაცების კამპანიაში.

– რად უნდოდა ამ ამბების მოყოლა, – თქვა ახალგაზრდამ (როდნი, რასაკვირველია, მას როდნი ერქვა). – ელდრედს, მაგრამ თქვენ ხომ ამერიკელები ხართ. თქვენ და ფოტოგრაფი. იგი გიყს ემსგავება იმაზე, რასაც თქვენ სჩადიხართ ვიეტნამში, მისი ოთახის კედლები გამოჭედილია ყველაზე საშინელი სურათებით, მათ აგროვებს. ამიტომაც დაუმეგობრდა კეროლს. ელდრედი ყველაზე მშვიდობისმოყვარე ადამიანია, ომის გაფიქრებაც კი ზიზღს იწვევს მასში, მაგრამ იგი ძალზედ ზრდილობიანია და ღიად არავისთან კამათობს, ძალიან მოსწონს ამერიკელები, ამიტომ უამბობს სხვა საშინელებებსაც, რაც თავად გამოიარა. ამით თავისებურად გვეუბნება, კმარა, თუ შეიძლება, აღარაა საჭირო ამდენი საშინელება, მეორე მსოფლიო ომიც საკმარისი იყო.

– ვიეტნამი? – სულელურად წარმოთქვა როზმარიმ. თავიც სულელად იგრძნო, ასეთ სიბნელეში რომ იდგა ქალების ტულეტის წინ და ასეთ რალაცებზე საუბრობდა ნერვიულად მქმინავ ახალგაზრდასთან, რომელსაც, როგორც ჩანდა, მისი ეშინოდა.

– მე ვიეტნამთან არაფერი მაქვს საერთო. – რა თქმა უნდა, – ნაჩქარევად თქვა როდნიმ. – საქმე ისაა, რომ თქვენ, ამერიკელი, ხედავთ, თუ არა, რომ ელდრედი არაჩვეულებრივი ადამიანია, თუკი მას იცნობ და... უგებ.

ანუ ამისთვის საჭიროა, ჰომოსექსუალისტი იყო, გაიფიქრა როზმარიმ და ბრაზმა შეიპყრო. მაგრამ მერე როდნიმ თქვა, – შეიძლება, სახლში გაგაცილოთ, ქალბატონო მაკლეინ? რასაკვირველია, როდესაც თქვენ ეს გენდომებათ და მზად იქნებით.

– არც ისეთი მთვრალი ვარ, – ღირსეულად უპასუხა როზმარიმ.

– რასაკვირველია, არა. ბოდიშს გიხდით, თუ ისეთი შთაბეჭდილება დავტოვე, რომ მე... მე მიმაჩნია, რომ მომაჯადოებლად ლამაზი ქალი ბრძანდებით, ქალბატონო მაკლეინ.

– რა თქმა უნდა, – თქვა როდნიმ. ხელი მოჰკიდა და კიბეებისკენ გაუძღვა. ხელი უკანკალებდა. ინგლისური აღზრდა, გაიფიქრა როზმარიმ.

– იქ ერთი სერჟანტი იყო, რომელსაც რკინის ძმას ვეძახდით, – ამბობდა ჰარისონი, როდესაც ისინი მაგიდას მიუახლოვდნენ. იგი ფეხზე წამოდგა, როდესაც როზმარი დაჯდა. კეროლმა, როგორც ტიპიურმა ამერიკელმა, წამოდგომის იმიტაცია გააკეთა. – იგი იაპონელისთვის მაღალი იყო, – გააგრძელა ჰარისონმა, თან ისევე ჯდებოდა, – ფართო მხრებით, დაკუნთული, მუდმივად სიგარეტით პირში, რომელიც კუთხეში მიწებებოდა. ჩვენ მას რკინის ძმას ვეძახდით, რადგან საიდანაც გოლფის ჯოხი მოიტანა და გვერდიდან აღარ იშორებდა. თუ რამე არ მოეწონებოდა და ასე ხშირად ხდებოდა, ამ ჯოხით სცემდა პატიმრებს. რკინის ძმა. – ჰარისონი ისე თბილად ლაპარაკობდა, თითქოს იაპონელ სერჟანტთან გულთბილი ურთიერთობები აკავშირებდა.

– თითქოს მასში ბანაკში მყოფებიდან განსაკუთრებულ უკმაყოფილებას ვინცევი, თუმცა დროდნ დროზე მას სხვებიც ჰყავდა სიკვდილის პირას მიყვანილი ცემით, მაგრამ მათ საერთო მასიდან არ არჩევდა. ყველაფერი სპონტანურად ხდებოდა, ჩამოვლის დროს. ჩემს დანახვაზე სხვაგვარ მოუთმენლობას განიცდიდა. ყოველ ჯერზე გაიღიმებდა და ამბობდა: – ჯერ კიდევ ცოცხალი ხარ? – ინგლისური იცოდა, იმ დამახასიათებელი უწყინარობით, როგორც იაპონელები საუბრობენ ინგლისურად. შე-

საძლოა, გაიგონა ჩემი რაიმე რეპლიცა, მის პერსონას რომ ეხებოდა, თან ეს მანამდე მოხდა, სანამ მივხვდებოდი, რომ მან ინგლისური იცოდა. ან შესაძლოა, თავისებურად ახსნა ჩემი ერთ-ერთი ლიმილი. მოკლედ, რამდენჯერმე გონების დაკარგვამდე მცემა. მაგრამ მუდამ ფრთხილობდა, რომ არ შემოვკვდომოდი. ვხვდებოდი, ვიცი, ელოდა, მე თვითონ როდის მოვიკლავდი თავს.

ეს კი დააკმაყოფილებდა, მაგრამ თუ ომი კიდევ ერთი-ორი თვე გასტანდა, ვერ გავექაჩავდი. – კიდევ ერთი ბოთლი ღვინო ხომ არ დაგველია? – ჰარისონმა რესტორანში დარჩენილ ერთადერთ ოფიციანტს ხელით ანიშნა.

– პოლიციელები, – თქვა ანამ, – ყველგან ერთნაირები არიან. სალამოს მიწურულს იგი უფრო ახალგაზრდულად გამოიყურებოდა. ბევრად ახალგაზრდულად. თვალეტიც იმ ბავშვისა ჰქონდა, სურათიდან რომ იყურებოდა.

– რა დაემართა იმ შობელძალს? – ჰკითხა კეროლმა. სკამზე ჩამჯდარი, იგი თვლემდა, თან ნიკაპი ყელიანი ჯემპრის ფუმფულა საყელოში ჩაერგო. – იცით?

– ვიცი, – სრული გულგრილობით უპასუხა ჰარისონმა. – მაგრამ ეს არავის აინტერესებს. ქალბატონო მაკლეინ, ალბათ ძალიან დაგლალეთ ამ სევდიანი მოგონებებით. ასე მემართება, როცა ბევრს დავლევ. დარწმუნებული ვარ, იმისთვის არ ჩამოსულხართ, დიდი ხნის წინ დამთავრებული ომის ამბები რომ ისმინოთ. იმ დროს დამთავრდა, პატარა გოგონა რომ იყავით და კითხვას სწავლობდით. ბერტი თუ გაიგებს, რითი გართობდით ამ სალამოს, ცემა არ ამცდება.

რომ იცოდე, რისთვის ჩამოვედი პარიზში, ჩემო ძმაო, გაიფიქრა როზმარიმ. მან იგრძნო როდნის მუდარით სავსე მზერა. – მინდა ვიცოდე, მერე რა მოხდა.

როზმარიმ გაიგო, როდნიმ როგორ ამოისუნთქა. შვებაა, გაიფიქრა მან. გავამართლე მისი მოლოდინი.

– იაპონელებს სიკვდილის მიმართ არაჩ-

ვეულებრივი სტოიციზმი გააჩნიათ, – ჰარისონმა ეს თქვა, როცა ღვინო ჩამოასხა ბოლო ბოთლიდან. ხმა თანაბარი, არაფრისმთქმელი ჰქონდა. – ომი რომ დამთავრდა, დამნაშავეების გამოსავლენად სპეციალური დანაყოფები ამუშავდნენ. საკონცენტრაციო ბანაკების დაცვის სტრუქტურაში განსაკუთრებული მართვა იყო, რომლის ფუნქციები შეესატყვისებოდა გერმანულ სს-ს. იქ ჯალათები, დამკითხავები, დეზინსტრუქტორები მუშაობდნენ, რომლებიც თავიანთ ექსპერიმენტებს ცოცხალ ადამიანებზე ატარებდნენ. ბანაკში ოცამდე ასეთი ადამიანი იყო დარჩენილი და, როდესაც ბრიტანული გუნდი ჩამოვიდა იაპონელების ყაზარმებში, ისინი ჩამწკრივდნენ საუკეთესო უნიფორმებში გამონობილები. ვიდრე ვინმე მოახერხებდა სიტყვის წარმოთქმას, ისინი მუხლებზე დაემხნენ და თავები დახარეს, ხოლო მათმა მეთაურმა ასატანი ინგლისურით უთხრა ბრიტანელ მაიორს: -სერ, ჩვენ ომის კრიმინალები ვართ. გთხოვთ, ახლავე დაგვსაჯეთ. – ჰარისონმა თავი გაიქნია, თავის ალფროთოვანებას ვერ მალავდა.

– შემდეგ სერჟანტს აღარ შეხვედრიხართ? – ჰკითხა კეროლმა.

– რკინის ძმას? აჰ, კი. ბანაკის გათავისუფლებიდან რამდენიმე დღეში. ჰოსპიტალიდან რომ გამომწერეს, ოთხმოცდათვრამეტე ფუნტზე ვიყავი ჩამოსული. ომის დასაწყისში – ას სამოცს ვინონიდი, სრულიად ახალგაზრდა როცა ვიყავი. ბანაკის უფროსის კაბინეტში გამომიძახეს. იქ დამხვდა მაიორი, ქვედანაყოფის უფროსი, სამხედრო დამნაშავეებს ვინც ავლენდა. ელსვორთი, დავიმახსოვრე მისი გვარი. პირქუში, ცივი ტიპი. იგი ჩრდილოეთ აფრიკიდან იყო გამოგზავნილი, სადაც საომარი მოქმედებები უფრო ადრე დასრულდა. რას არ გადაჰყროდა იქ. რკინის ძმა სიმღვივით გაიჭიმა მისი მაგიდის წინ. მაგიდის უკან, კედელთან კი გოლფის ჯოხი იდო.

როზმარის მოუღდნელად დასთბა. იგრძნო, კისრიდან ოფლი როგორ ჩამოსდიოდა.

– რკინის ძმა ისე გამოიყურებოდა, როგორც ყოველთვის. მხოლოდ სიგარეტი არ ჰქონდა ტუჩის კუთხეში ჩამოკიდებული, რაც მას სხვა კაცად აქცევდა. ახლა კი მისი ძალაუფლება არსად იყო. მხოლოდ თვალი შევავლეთ ერთმანეთს. ისე ეჭირა თავი, გეგონებოდა, არ მიცნობდა. და მე... სიმართლე გითხრათ, ვერ გამიგია, ოდნავ... შემრცხვა. ბანაკში გატარებული მთელი ამ წლების მერე, ეს სიტუაცია რაღაც... არალოგიკური ჩანდა. არასწორი. ადამიანი ეჩვევა ქცევების გარკვეულ ნორმებს და, როდესაც ყველაფერი იცვლება... – ჰარისონმა მხრები აიჩეჩა. – ელსვორთი მაშინვე საქმეზე გადავიდა და თქვა, – ბევრი მსმენია ამ ტიპზე და ისიც ვიცი, ამ ჯოხით როგორ დაგერეოდათ ხოლმე. – მან ხელში აიღო ჯოხი და თავის მაგიდაზე დადო პირდაპირ რკინის ძმის წინ. იმან შეხედა ჯოხს და თვალეში შიში აესახა. – მაშ ასე, – თქვა ელსვორთმა, – ეს ჯოხი ახლა შენია – და ჩემკენ გამოწია. – ეს კაციც შენია. მე კი ჯოხი არ გამოვართვი. – რას უცდი, ბიჭო? – ელსვორთმა იკითხა. – ვწუხვარ, მაგრამ ვერ გავიგე, რას მთხოვთ, სერ, – ვუპასუხე. სიმართლეს ვამბობდი, არ ვიცოდი, რას მთხოვდა. ელსვორთმა გინება დაიწყო. გაეთრიე აქედან. აქ ძალიან ბევრი ხართ. ყველას გადაგიარეს. ჩემი ნება რომ იყოს, ბრიტანეთში ვერასოდეს დაბრუნდებოდი. მუდამ ტყვედ დარჩები. სისხლში გაქვს შიში. – მაპატიეთ, ქალბატონო მაკლაინ, – ჰარისონი როზმარის მიუბრუნდა. – ჩემი ცხოვრების ეს ეპიზოდი არასდროს მომიყოლია და ამიტომ გადმოვაღაგე ყველაფერი, შინაგანი ცენზურის გარეშე.

– ბოლოს რა მოხდა? – იკითხა როზმარიმ, ბოდიშისთვის ყურადღება არ მიუქცევია.

– ელსვორდის ოთახიდან გამოვედი. შემდეგ აღარც მინახავს, ჩემდა საბედნიეროდ. მისი ზიზღი აუტანელი იყო, მაგრამ მგონია, რომ რკინის ძმა საბოლოოდ სიკვდილით დაისაჯა. – მან საათს დახედა. – გვიანია. ოფიციალტს ხელით ანგარიშის მოტანა ანიშნა.

კეროლი წინ გადმოიხარა, ღვინით დალაქავებული მაგიდის გადასაფარებლისკენ. – მინდა მჯეროდეს, რომ მსგავს სიტუაციაში მეც შენსავით მოვიქცეოდი, – უთხრა მან ჰარისონს.

– მართლა? – ჰარისონის ხმაში მსუბუქი გაოცება იგრძნობოდა. – მე კი სულ ვფიქრობ, იქნებ ელსვორთი მართალი იყო? დღეს სრულიად სხვა ადამიანი ვიქნებოდი – თქვა და დამარცხებულის ყესტი გააკეთა.

– მე არ მენდომებოდა, შენ რომ სხვა ადამიანი ყოფილიყავი, – თქვა ანამ წყნარად.

ჰარისონმა ხელი ხელზე დაადო მაგიდაზე. – შენ საყვარელი ახალგაზრდა გოგონა ხარ, ჩემო ანა, – თქვა მან. იქნებ ამას დიდი მნიშვნელობა არც ჰქონდა. იმ მდგომარეობაში, მაშინ რომ ვიყავი, ალბათ მის მოსაკლავად რამდენიმე კვირა დამჭირდებოდა. – ჰარისონმა ანგარიში გადაიხადა და ისინი მაგიდიდან ადგნენ. – თითო ბოკალი დავლიოთ გზად. ჩემს მეგობრებს შევპირდი შეხვედრას სენ-ჟერმენ-დე-პრეში.

– მე ოფისში უნდა დავბრუნდე, – თქვა კეროლმა. – ფოტოსურათების მოტანას შემპირდნენ შუალამემდე.

– ჩემთვისაც გვიანია, – თქვა როზმარიმ. – სვალ რთული დღე მაქვს.

რესტორანში სინათლე ჩაქრა, როდესაც კარები მოიჯახუნეს. ქარი ქროდა და ქუჩაში ბნელოდა.

– მაშ, კარგი, მაშინ ქალბატონი მაკლაინი მივაცილოთ სახლამდე.

– არაა აუცილებელი, – უპასუხა როზმარიმ.

– მე უკვე შევთავაზე ქალბატონ მაკლაინს გაცილება, ელდრედ, – თქვა როდნიმ.

– რა გაეწყობა, – უპასუხა ჰარისონმა, – თქვენ სანდო ხელში ხართ. – მან ხელზე აკოცა როზმარის. როგორ ეტყობოდა, რომ წლები ჰქონდა საფრანგეთში გატარებული. – ძალიან კარგი საღამო იყო, ქალბატონო მაკლაინ. ვიმედოვნებ, ნებას მომცემთ, კვლავ დაგირეკოთ. ბერტს მივწერ და მალე დაგივხვები.

მათ მშვიდობიანი ღამე უსურვეს ერთმანეთს. როზმარიმ თქვა, რომ ფეხით სურდა გავლა სუფთა ჰაერზე. კეროლი, ჰარისონი და ანა ტაქსში ჩასხდნენ, რადგან კეროლის ოფისი გზად იყო ჰარისონის სახლისკენ. ტაქსი კუთხეს მიეფარა და ბნელ ქუჩაზე სიჩუმემ დაისადგურა. როზმარიმ უფლება მისცა, როდნის ხელკავი გაეკეთებინა და ისინი უხმოდ ელისეს მინდვრებისკენ გაემართნენ.

ცივმა ჰაერმა როზმარის თავბრუ დაახვია. ელიფსური ტრიალი ქალს კისრიდან დაეწყო, თანდათან გაფართოვდა და მთელი პარიზი მოიცვა. იგი როდნის მკლავს ძლიერად დაეყრდნო.

– მგონი, საჭირო არაა ტაქსის...

– ჩემად, – იგი ბულვარის კაშკაშა სინათლიდან ათი ფუტის იქით შეჩერდა და აკოცა. იმისათვის, რომ საყრდენი წერტილი მოენახა. იმისათვის, რომ დედამინის ტრიალი შეეჩერებინა. მამაკაცის პირს მნიფე ყურძნის სუნი ასდიოდა. იგი მთელი ტანით ცახცახებდა, როდესაც საპასუხოდ კოცნიდა. გაზაფხულის საღამოს ცივი ქარის მიუხედავად, მას სახე ძალიან თბილი ჰქონდა.

ქალმა უკან გაიწია, აუჩქარებლად. – შშშ, – თქვა ისევ, თუმცა კაცს არაფერი უთქვამს.

ისინი ელისეის მინდვრებზე გავიდნენ. კინოთეატრიდან ხალხი გამოდიოდა. კინოთეატრის თავზე, უზარმაზარი ლამაზმანი ღამის პერანგში პისტოლეტიდან, რომელიც ალბათ ზარბაზნის ლულის ხელა იყო, უმიზნებდა მამაკაცს, რომელსაც ფრაკი ეცვა და 30 ფუტის სიმაღლის იყო. სპორ-

ტულ მანქანებში წყვილად ჩამსხდარი მეძავეები ნელა მოძრაობდნენ ტროტუარის გაყოლებზე, კლიენტის საძებნელად იყვნენ გამოსულები. კაცი რომ ყოფილიყო, ერთხელ მაინც გაუგებდა გემოს. როგორ შეიძლება პარიზს გემო არ გაუგო. ქალი და მამაკაცი, ღმერთის ქმნილება. ზუსტად ამ წუთში რამდენი წყვილი ნებივრობდა სანოლში. ჰარისონს, რომელიც ვარშაველი გოგონას რბილ, ახალგაზრდა სხეულზე

ინვა, დავინყებულები ჰქონდა საკონცენტრაციო ბანაკის საშინელებები. კეროლი ერთერთ იმ ფოტომოდელთან იყო, რომელსაც მივლინებებს შორის უღებდა სურათებს და ივინყებდა ვიეტნამს. ხოლო ფოტოსურათი წარწერით „ღმერთი აქ იყო, მაგრამ ადრე დაგვტოვა“ ლუმელის თავზე, ქვის დაფაზე იდო და თვალყურს ადევნებდა მათ.

ჟან-ჟაკი, ღონიერი ახალგაზრდა, გამოცდილი საყვარელი, თავის ცოლთან

ერთ მთლიანობად ქცეულიყო. მის ცოლს არ უყვარდა თხილამურებზე სრიალი, თავისი ოჯახის ბუდეში ერჩივნა ყოფნა ფოშის გამზირის სიახლოვეს, მაგრამ ჟან-ჟაკს უკვე ელოდებოდა სათადარიგო გოგონა სტრასბურგში და მეორეც – სათხილამურო კურორტზე, სადაც ჟან-ჟაკი უიქენდის გატარებას აპირებდა, სანამ ციურისში შეივლიდა უფრო სათნო ფსიქიატრის მოსაძებნად.

ადამიანის სხეულის გამოყენება და მანიფესტაცია. შეგიძლია მოეფერო მას, დააზიანო, თავი მოაჭრა, კარატეს ილეთით გაანადგურო ქალაქის რომელიმე ქუჩაზე, ჩაალბო პოლონეთის ციხეში. დაიცვა და გაანადგურო. შეაღწიო საშოში, რაღაც ახალ სხეულად გადააქციო (ბიჭმა უნდა გააკეთოს ის, რაც ევალეზა, საყვარელი). სხეული ესაა არმსტედი, ლივორნოს მიხვეულ-მოხვეულ ქუჩებში სიკვიდილამდე მიყვანილი, გაპრიალებული ფეხის თითებით და იოგით გამოყვანილი ყავისფერი ფეხებით და ბერტი, ბერძენ მეზღვაურთან ერთად დაპყრობილ ათენში, ღია ფანჯრიან ოთახში პართენონის ხედით ან პირალმა მოტივტივე, სახეზე ნავთობის თხელი ფენით პირეის ყურეში. სხეული ესაა ახალგაზრდა ინგლისელის ყურძნის სუნის მქონე კოცნა.

ორი მსუქანი, რიგიანად ჩაცმული მამაკაცი გამოვიდა კაფედან. ისინი საპროცენტო განაკვეთებს განიხილავდნენ. ხვალ კი ფრთხილად გადააჯვარედინებენ ხმლებს ბალში და გამოაცხადებენ სისხლის პათივისციემას, როდესაც ფოტოგრაფები გადაღებას დაიწყებენ.

ერთმა მამაკაცმა ჩაიარა, რომელსაც ჩალმა ეხურა. გურქა ნიჩბით ხელში, რომელიც მან მკვლელობის იარაღად აქცია, მონოდებულია სიგარეტების შეურაცხყოფის გამო შური იძიოს. ყველგან ძალადობა და

სად გინდა წახვიდე. როზმარის ტანში ჟრუნტელმა დაუარა.

– შეგცივდა, – თქვა როდნიმ და ისინი ტაქსში ჩასხდნენ. ქალი მთელი ძალით მიეხუტა. პერანგი გაუხსნა და ხელი მკერდზე დაადო. კანი რბილი იყო, ერთი ბენვიც კი არ ჰქონდა. მისი ნაზი ხორცი შორს იყო სამხედრო ცხოვრებისა და ციხის საშინელებებისაგან. სათუთი, ინგლისური კანი, ხელშესახებად ისეთი რბილი.

– არ მინდა, ამ ღამეს მარტო ვიყო, – ჩაიჩურჩულა ქალმა ბნელ ტაქსში.

ნაზი, გაურკვეველი, უცხო, უპრეტენზიო კოცნა. პარიზული ღამის ღვინით შეზავებული სურვილები, ხვალინდელი დღის მბრძანებლური მოთხოვნა უფრო მყუდრო, დამჯერი გახდა. არაფერი უირდა, თუკი როზმარი მამაკაცის სახელს ვერ დაიმახსოვრებდა, განშორება არ სურდა.

ისინი ოთახში ერთად ავიდნენ. ღამის მორიგეს თავი არც აუნევიან, როდესაც გასაღები გადასცა. წყვილს სინათლეც არ აუნთია, როდესაც გახდა დაინყეს, მაგრამ შემდეგ, როდესაც საწოლში ჩანვნენ, მამაკაცი მიხვდა, რომ ქალთან სექსი არ უნდოდა. მას უბრალოდ ქალის გატყუება სურდა. როზმარიმ ნება მისცა, რაც მოეხასიათებოდა, ის ეკეთებინა. რას კარგავდა?

განთიადის დადგომისას, როდესაც მამაკაცი მიდიოდა, როზმარიმ კოცნის ნება მისცა, მან კი ძალიან ნაზად ჰკითხა, ლანჩზე ხომ არ შეხვდებოდა, მამაკაცი კარებში გავიდა, როზმარიმ სინათლე აანთო, აბაზანაში შევიდა და მაკიაჟის მოშორება დაიწყო. როდესაც სარკეში იყურებოდა, სიცილი აუტყდა, ეს ტლანქი, შეუჩერებელი სიცილი იყო.

ინგლისურიდან თარგმნა
ნინო თოხაძემ